TOM II 5 KWIETNIA 1939 r. ZESZYT 8

PRASA PRAWNICZA

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA, PIŚMIENNICTWA PRAWNICZEGO, ORZECZNICTWA SĄDOWEGO ORAZ BIBLIOGRAFII

REDAKTOR
ADAM DANIEL SZCZYGIELSKI
ASYSTENT UNIWERSYTETU J. PIŁSUDSKIEGO

ZESZYTY UKAZUJĄ SIĘ W ODSTĘPACH 3—4 TYGODNI W MIARĘ UKAZYWANIA SIĘ MATERIAŁU PIŚMIENNICZEGO. 10 ZESZYTÓW STANOWI 1 TOM.

WYDAWNICTWO „PRASA PRAWNICZA"
Warszawa, ul. Leszno 56, telefon Nr. 11.98-73

PRASA PRAWNICZA

Adres redakcji: Warszawa I, ul. Marszałka Focha 8 m. 5, tel. 2.64-86.
Adres administracji: Warszawa I, ul. Leszno 56, tel. 11.98-73.
Cena 1-go tomu — zł. 25, zeszytu pojedyńczego — zł. 2.50.
Konto czekowe P.K.O. Nr 19.385. Konto rozrachunkowe pocztowe Nr 309.

Spis rzeczy

PRASA PRAWNICZA

Przegląd
ustawodawstwa, piśmiennictwa prawniczego,
orzecznictwa sądowego oraz bibliografii

Tom II. 5 kwietnia 1939 r. Zeszyt 8 (18)

Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego

Poniżej podajemy w dalszym ciągu zestawienie orzeczeń sądowych, ogłoszonych przez nas w poprzednich zeszytach „Prasy Prawniczej", które obecnie ukazały się w bieżących zeszytach Zbiorów Urzędowych.

(Cyfry po lewej stronie oznaczają numery orzeczeń „Prasy Prawniczej", licznik — kolejne orzeczenie liczone od góry; mianownik — daną szpaltę; liczby po prawej stronie — pozycje Zbiorów).

I. CYWILNE.

ZESZYT 12 z r. 1938.

Tom I „Prasy Prawniczej".

5/525 — 54[1]); 4/851 — 532[2]); 2/1002 — 563[3]); 1/1004 — 536; 1/1011—525[4]); 3/1022—535; 3/1150 — 542; 6/1158 — 547; 4/1166—546[5]); 1/1318 — 552; 1/1323 — 529; 2/1323—530[6]); 3/1341 — 557[3]); 5/1354 — 564.

Tom II „Prasy Prawniczej".

1/50 — 560; 3/52 — 562[7]); 2/174 — 570; 5/332 — 527; 4/363 — 561[8]); 1/364 — 561[9]); 2/364 — 551[10]); 3/494 — 522[11]); 1/498 — 543[3]); 2/498 — 522[12]); 2/549 — 569[3]); 1/659—550[3]); 3/802 — 566; 4/804 — 553; 4/924 — 533; 2/934 — 549; 5/937 — 540; 1/953 — 541; 3/959 — 539; 7/960 — 559[13]); 4/962 — 559[14]); 5/980 — 558[3]); 2/982 — 548.

---

[1]) Teza B. O. zredagowana jest bardziej ogólnikowo.

[2]) Teza B. O. obejmuje u. 2 orzeczenia podanego przez nas.

[3]) Teza B. O. zredagowana jest inaczej; sens pozostaje ten sam.

[4]) Teza B. O. w ustępach 1 i 3 odpowiada u. 2 orzeczenia podanego przez nas; u. 2 podajemy pod art. 3 K. P. C. w niniejszym zeszycie.

[5]) Teza B. O. po średniku, kończącym tekst, odpowiadający tezie, podanej przez nas zawiera ponadto następujące zdanie: *„okoliczność, iż w toku sprawy w ten sposób dokonane określenie obszaru okazałoby się wadliwe, nie jest dostatecznym motywem do umorzenia postępowania działowego z powodu niewłaściwości sądu"*.

[6]) Teza B. O. w swoim u. 2 odpowiada cz. 1. orzeczenia przez nas przedrukowanego za R. P. E. S.; u. 1. redakcji urzędowej podajemy pod art. XL K Z.

[7]) Teza B. O. pokrywa się z orzeczeniem w redakcji O. S. P., z tym, że kończy się inaczej, a mianowicie po słowie „śmierci", następują słowa: *„chociażby w pozwie zgłoszone było żądanie zasądzenia renty skapitalizowanej za dziesięć lat"*.

[8]) U. 1 tezy B. O.

[9]) U. 2 tezy B. O.

[10]) Teza B. O. zredagowana jest obszerniej.

[11]) U. 1 tezy B. O.

[12]) U. 2 tezy B. O.

[13]) U. 1 tezy B. O.

[14]) U. 2 tezy B .O.

II. KARNE.

ZESZYT 1 z r. 1939.

Tom II „Prasy Prawniczej".

3/121 — 4[1]); 3/211 — 15[2]); 3/215 — 12[3]); 4/216 — 7[4]); 4/221 — 13[5]); 5/387 — 20; 2/389 — 3[6]); 4/698 — 11.

---

[1]) U. 2 tezy drukowanej przez nas jest odpowiednikiem środkowego zdania tezy B. O. Zdanie pierwsze i trzecie podajemy: *„Wykonywanie określonych tranzakcji lub zamiar ich dokonania decyduje o bycie i jakości przedsiębiorstwa tak przed, jak i w czasie likwidacji przedsiębiorstwa"*. *„Ściąganie wierzytelności nie dowodzi samo przez się prowadzenia przedsiębiorstwa handlu towarowego i nie może stanowić o bycie takiego przedsiębiorstwa"*.

[2]) Teza B. O. odpowiada u. 3 orzeczenia drukowanego poprzednio.

[3]) U. 1 tezy B. O. odpowiada u. 2 tezy drukowanej przez nas; inne tezy w redakcji urzędowej podajemy w niniejszym numerze pod art. 167 K. K.

[4]) U. 1 tezy B. O. co prawda w innej redakcji odpowiada u. 3 redakcji Gł. Sąd.; u. 2 tezy B. O. podajemy pod art. 42 K. K.

[5]) U. 1 tezy B. O. odpowiada cz. 1 wyciągu z tegoż wyroku w redakcji Gł. Sąd.; u. 2 tezy B. O. podajemy pod art. 14 p. k. s.

[6]) Tezy B. O. odpowiadają u. 3 i 4 w redakcji R. P. E. S.

Ustawodawstwo

I. PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

1. „DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ“.

Nr 14 Z DNIA 25 LUTEGO 1939 r.

p. 78 — R. R. M. (11.2.39) o zmianie tabel stanowisk we władzach, urzędach, zakładach i instytucjach państwowych.

p. 79 — R. R. M. (11.2.39) o zmianie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych.

p. 80 — R. R. M. (11.2.39) o rozciągnięciu na województwa: poznańskie i pomorskie oraz na powiat działdowski w województwie warszawskim mocy obowiązującej dekretu o nadzorze nad wyrobem i sprzedażą artykułów zastępczych — surogatów produktów spożywczych i przedmiotów użytku publicznego.

p. 81 — R. R. M. (11.2.39) o ustaleniu stosunku do służby wojskowej osób, zamieszkałych na ziemiach odzyskanych.

p. 82 — R. R. M. (17.2.39) o zmianie granic powiatu garwolińskiego w województwie warszawskim.

p. 83 — R. R. M. (17.2.39) o zmianie granic powiatów: iłżeckiego, kieleckiego i radomskiego w województwie kieleckim.

p. 84 — R. M. O. S. (31.1.39) w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 24 czerwca 1938 r. o określaniu cen aptecznych.

p. 85 — R. M. Sk. (13.2.39) o zmianach w organizacji niektórych urzędów skarbowych, akcyz i monopolów państwowych w okręgach administracyjnych izb skarbowych w Białymstoku, Kielcach, Lublinie, Łodzi i Okręgowej w Warszawie.

p. 86 — R. M. Sk. (20.2.39) o utworzeniu i zniesieniu niektórych urzędów celnych i posterunków celnych w okręgu administracyjnym Dyrekcji Ceł w Mysłowicach.

p. 87 — R. M. P. H. (14.2.39) o ustaleniu liczby ułamków rady, zarządu, komisji rewizyjnej Związku Izb Rzemieślniczych Rzeczypospolitej Polskiej i o sposobie ich powoływania.

p. 88 — R. M. R. R. (14.2.39) wyd. w por. z M. P. H. oraz M. S. W. o komisjach nadzorczych nad obrotem zwierzętami gospodarskimi i drobiem, nad hurtowym obrotem mięsem oraz nad organizacją targowisk.

Nr 15 Z DNIA 1 MARCA 1939 R.

p. 89 — R. R. M. (11.2.39) o statystyce sprzedaży i licytacji nieruchomości.

p. 90 — R. M. S. W. (15.2.39) w sprawie zmiany granic gmin wiejskich Rzeżuśnia i Szreniawa w powiecie miechowieckim, województwie kieleckim.

p. 91 — R. M. S. W. (25.2.39) o zmianie granic gmin wiejskich i miejskich w powiecie żurońskim, województwie poznańskim.

Nr 16 Z DNIA 6 MARCA 1939 R.

p. 92 — Ust. (23.2.39) o dodatkowych kredytach na rok 1938/39.

p. 93 — Ust. (23.2.39) o zespoleniu samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym.

p. 94 — Ust. (23.2.39) o zmianie kodeksu karnego wojskowego.

p. 95 — Ust. (23.2.39) o użyciu broni przez Policję Państwową i organa ochrony granic.

p. 96 — R. Pr. R. (23.2.39) o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozu-

mienia między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Francuską w sprawie przedłużenia układu płatniczego.

Nr 17 Z DNIA 9 MARCA 1939 R.

p. 97 — Ust. (23.2.39) o zatwierdzeniu układu między Rzecząpospolitą a Wolnym Miastem Gdańskiem celem uchylenia dwukrotnego opodatkowania w zakresie opłat stemplowych od weksli (podatku wekslowego).

p. 98 — Ust. (23.2.39) o budowie normalnotorowej kolei Skierniewice — Łuków.

p. 99 — Ust. (23.2.39) o budowie normalnotorowej kolei Tarnowskie Góry — Zawiercie—Kozłów.

p. 100 — R. Pr. R. (23.2.39) o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozumienia między Polską a Szwajcarią w sprawie uregulowania płatności handlowych między ziemiami włączonymi do Polski w r. 1938 a Szwajcarią.

p. 101 — R. Pr. R. (23.2.39) o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozumienia między Polską a Szwajcarią w sprawie zniżek celnych na niektóre produkty chemiczne.

p. 102. — R. M. Sk. (23.2.39) o poborze podatku obrotowego w formie ryczałtu na lata podatkowe 1939 i 1940.

p. 103 — R. M. Sk. (24.2.39) o poborze podatku dochodowego w formie ryczałtu na lata podatkowe 1939 i 1940.

p. 104 — Ośw. rz. (13.1.39) o złożeniu przez Szwecję dokumentu ratyfikacyjnego konwencji międzynarodowej z dn. 25.8.24 r. o ujednostajnieniu zasad, dotyczących ograniczenia odpowiedzialności właścicieli statków morskich.

p. 105 — Ośw. rz. (13.1.39) w sprawie złożenia przez Szwecję dokumentów ratyfikacyjnych konwencji międzynarodowej z dn. 10.4. 26 r. o ujednostajnieniu niektórych zasad, dotyczących immunitetów statków państwowych oraz protokółu dodatkowego z dn. 24.5. 34 r.

p. 106 — Ośw. rz. (13.1.39) w sprawie zmiany znaków SE w konwencji międzynarodowej z dn. 24.4.26 r. dotyczącej ruchu samochodowego.

Nr 18 Z DNIA 11 MARCA 1939 R.

p. 107 — Ust. (4.3.39) o zmianie ust. o państwowej służbie cywilnej.

p. 108 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji umowy gospodarczej z dn. 1.7.38 r. między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką.

p. 109 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji porozumienia między Rzecząpospolitą Polską a Wielką Brytanią, dotyczącego clenia pewnych wyrobów chemicznych.

p. 110 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji porozumienia między Polską i Finlandią ó cleniu serów pochodzenia finlandzkiego.

p. 111 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji porozumienia między Polską a Japonią, dotyczącego zniżek celnych na pewne towary japońskie.

p. 112 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji drugiego protokółu dodatkowego do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Rzecząpospolitą Polską a Królewstwem Rumunii.

p. 113 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji protokółu dodatkowego z dn. 9.2.38 r. do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Polską a Rumuniaą z dn. 23.6.30 r.

p. 114 — Ust. (4.3.39) o ratyfikacji piątego protokółu dodatkowego do konwencji handlowej między Rzecząpospolitą Polską a Królewstwem Węgier.

p. 115 — R. R. M. (17.2.39) o zmianie granic powiatów: tureckiego, konińskiego i kolskiego w województwie poznańskim.

p. 116 — R. M. Sk. (21.2.39) wydane w porozumieniu z M. R. R. o ustaleniu ogólnego kontyngentu odpędu na trzechlecie 1939/40, 1940/41 i 1941/42 dla gorzelni rolniczych, o podziale tego kontyngentu na poszczególne województwa w kampanii 1939/40 oraz o ustaleniu na wspomniane wyżej trzechlecie najwyższego i najniższego kontyngentu odpędu, jaki może posiadać gorzelnia.

p. 117 — R. M. Sk. (21.2.39) o zmianie R. M. Sk. 10.9.1932 w sprawie wyk. R. Pr. R. 11.7.1932 o monopolu spirytusowym, opodatkowaniu kwasu octowego i drożdży oraz sprzedaży napojów alkoholowych, wyd. co do § 1 pt. 1, 9—18, 20—22 i 39 w por. z M. R. R. oraz co do § 1 pt. 1. 3, 4, 22, 23 i 29 w por. z M. R. R. i M. P. H.

p. 118 — R. M. Sk. (23.2.39) o organizacji i zakresie działania izb skarbowych oraz podległych im urzędów i organów wykonawczych.

p 119 — R. M. Sk. (23.2.39) o wyk. art. 21a u. (2) D. Pr. R. 26.4.1936 w sprawie obrotu

pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi.

p. 120 — R. M. Spr. Wew. (28.8.39) o zmianie granic gmin wiejskich w powiecie garwolińskim, województwie lubelskim.

p. 121 — R. M. Spr. Wew. (28.2.29) o zmianie granic gmin wiejskich w powiecie błońskim, województwie warszawskim.

p. 122 — R. M. P. i H. (28.2.39) wydane w porozumieniu z M. Spr. Wojsk., wskazujące władze powołane do żądania danych dotyczących przedmiotów świadczeń rzeczowych.

p. 123 — Ośw. rz. (13.1.39) w sprawie przystąpienia Guatemali do protokołu z dn. 6.11.36 r. dotyczącego przepisów i akcji wzajemnej łodzi podwodnych.

p. 124 — Ośw. rz. (13.1.39) w sprawie stosowania w Birmanii postanowień międzynarodowej konwencji z dn. 24.4.26 r. dotyczącej ruchu samochodowego.

p. 125 — Ośw. rz. (13.1.39) w sprawie rozciągnięcia na szereg kolonij, protektoratów i terytoriów pod mandatem brytyjskim konwencji z dn. 13.7.31 r. o ograniczeniu fabrykacji i o uregulowaniu podziału środków odurzających.

p. 126 — Ośw. rz. (23.1.39) w sprawie złożenia przez Brazylię dokumentu ratyfikacyjnego konwencji z dn. 29.5.33 r. o ujednostajnieniu niektórych prawideł, dotyczących zajęcia zabezpieczającego statków powietrznych.

—

2. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SKARBU".

Nr 4 Z DNIA 20 LUTEGO 1939 R.

p. 83 — Zarz. M. Sk. (28.1.39) o zmianie czasu urzędowania urzędów celnych.

p. 84 — Ok. Min. Sk. (8.2.39 L. D. III. 1454/4/39) w sprawie przelewu wpływów z tytułu grzywien administracyjnych na właściwe rachunki.

p. 85 — Ok. Min. Sk. (10.2.39 L. D. III. 1722/4/39) w sprawie udziału związków samorządu terytorialnego we wpływach podatku obrotowego.

p. 86 — Ok. Min. Sk. (14.2.39 L. D. III. 1418/4/39) w sprawie sprzedaży etykiet na mąkę i kaszę przez kasy urzędów skarbowych.

p. 87 — Ok. Min. Sk. (8.2.39 L. D. IV. 3985/2/39) w sprawie odpraw przywozowych, dokonanych z zastosowaniem zniżek i zwolnień celnych.

p. 88 — Ok. Min. Sk. C. 181 (17.2.39 L. D. IV. 3792/3/39) w sprawie zapalniczek, przywożonych z zagranicy przez podróżnych do osobistego użytku.

p. 89 — Ok. Min. Sk. C. 182 (15.2.39 L. D. IV. 34952/1/38) w sprawie sprzedaży z przetargu publicznego środków leczniczych, farmaceutycznych, trucizn oraz środków odurzających.

p. 90 — Ok. Min. Sk. (14.2.39 L. D. V. 3540/2/39) w sprawie odraczania terminu do składania zeznań o dochodzie na rok 1939 podatkowy.

p. 91 — Ok. Min. Sk. (6.2.39 L. D. VI. 8407/4/37) w sprawie rewizyj obrachunkowych w rektyfikacjach i zakładach odwadniania spirytusu.

Nr 5 Z DNIA 28 LUTEGO 1939 R.

p. 101 — Zarz. M. Sk. (15.2.39) o ustanowieniu zarządu państwowego nad majątkiem Śląskiego Ziemskiego i Komunalnego Zakładu Kredytowego w Opawie.

p. 102 — Zarz. M. P. H. (11.2.39) o zmianie zarządzenia z dnia 10.2.38 r. w sprawie przyjmowania zgłoszeń wywozowych oraz wydania zaświadczeń walutowych.

p. 103 — Postan. M. Sk. (9.2.39) w sprawie ulg dla firmy Przemysł Metalowy „Granat", Spółka Akcyjna w Warszawie.

p. 104 — Postan. M P. H. (4.2.39) wyd. w por. z M. S. Wojsk. i M. Sk. w sprawie ulgi dla przedsiębiorstwa „Lubelska Wytwórnia Samolotów, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością".

p. 105 — Obw. M. Sk. (10.2.39) w porozumieniu z M. R. R. o ustalaniu ilości spirytusu, jaką P. M. Spir. zakupi w ciągu kampanii 1939/40 na cele konsumcyjne (kontyngent zakupu).

p. 106 — Obw. M. Sk. (21.2.39) o wartości jednego grama czystego złota.

p. 107 — Obw. Min. Sk. (8.2.39 L. D. VI. 1276/3/39) w sprawie wydania Spółce Handlowej Cukrowni Związkowych w Warszawie zezwolenia na prowadzenie wolnego składu cukru w Baranowiczach.

p. 108 — Obw. M. Kom. (28.1.39 N. L. B. I/61/3/39) w sprawie czasowego zamknięcia do użytku publicznego lotniska w Nowym Targu.

p. 109 — Ok. T. 1 Min. Sk. (16.2.39 L. D. IV. 2914/2/39) o uchyleniu niektórych okólników w sprawie wyjaśnień do taryfy celnej przywozowej.

p. 110 — Ok. Min. Sk. (16.2.39 L. D. V. 1260/2/39) o stosowaniu przepisów art. 98 O. P. (dawniej art. 85 ustawy o podatku dochodowym).

p. 111 — Ok. Min. Sk. (18.2.39 L. D. V. 2189/2/39) w sprawie sprostowania prawomocnego wymiaru podatku osobie prawnej, na skutek zmiany orzeczenia dotyczącego innego okresu operacyjnego.

p. 112 — Ok. Min. Sk. (22.2.39 L. D. V. 2346/4/39) w sprawie nieodliczania od obrotu przedsiębiorstwa opłat na Fundusz Pracy od żarówek elektrycznych.

p. 113 — Ok. Min. Sk. (18.2.39 L. D. V. 30023/4/38) w sprawie zwolnienia zakładów leczniczych i sanatoriów od państwowego podatku przemysłowego.

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Materiały do ustawy z 5.8.1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych. Poznań 1938, s. 84, 1 nlb.

Dział ogólny

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

USTRÓJ STANOWY WĘGIER.

Ustrój stanowy Węgier zawiera szereg interesujących porównań z ustrojem Polski. — Po wymarciu dynastii Arpadów i Anjou został tron węgierski obsadzony drogą elekcji. Rola stanów przy wyborze króla, oraz warunki, jakie przy tej sposobności mogły stawiać, uczyniły z nich równorzędne czynniki ustroju, które mogły z królem rokować co do swoich życzeń. Król otrzymuje swoje prawa przez koronację. Koronacja zależy już jednak od woli stanów.

Stopień rozwoju ustroju węgierskiego cechuje najlepiej powstała podówczas teoria świętej korony, którą sformułował Stefan Werböczy, uczony prawnik i przywódca partii drobnej szlachty. Wedle teorii tej szlachta jest źródłem i nosicielem władzy państwowej. Każdy szlachcic, bogaty czy biedny, jest członkiem świętej korony. Król wykonywa swe prawa z polecenia narodu, któremu zawdzięcza koronę. W ten sposób cała władza pochodzi od ludu *(populus)*, do którego należy wyłącznie szlachta.

Gdy węgierskie państwo stanowe otrzymało cios śmiertelny na polach Mohaczu (1526), wybrano królem arcyksięcia austriackiego Ferdynanda, który był również królem Czech. Ferdynand I już z chwilą wstąpienia na tron węgierski począł ograniczać kompetencje stanów na polu finansowym i wojskowym, które starały się temu zapobiegać drogą wydawania licznych ustaw. Sukcesy stanów były zawsze jednak tylko czasowe. Gdy w końcu XVII wieku całe terytorium Węgier zostało odebrane Turkom i dawne narodowe państwo mogło być odbudowanej, stał absolutyzm w całej Europie a także i w Wiedniu u szczytu potęgi. Korona św. Stefana przypada wg ustaw zwanych „sankcją pragmatyczną“ zawsze temu arcy-

księciu austriackiemu, który posiada kraje dziedziczne. Niezależność Węgier pozostała na papierze.

Antynarodowe tendencje władz centralnych spowodowały w pierwszym rzędzie w XIX w. także i na Węgrzech ruch liberalno - narodowy, który swój cel osiągnął dopiero w roku 1848. Wtedy to bowiem został mianowany przez króla pierwszy odpowiedzialny rząd, wprowadzony nowoczesny parlamentaryzm i uwolniony stan chłopski. W roku 1867 stworzono t. zw. monarchię Austro - Węgierską, regulując wspólne sprawy, powstałe na skutek sankcji pragmatycznej. Dualistyczna konstytucja państwowa zdruzgotana została katastrofalną klęską w wojnie światowej w r. 1918 i rewolucjami, z których przyczyny Węgry straciły więcej niż dwie trzecie swego obszaru. Obecnie panuje na Węgrzech reżym prowizoryczny. *(Prof. Franciszek E c k h a r t — Cz. Pr. i Ek. 1-12/38 s. 110 nn.).*

—

NAUKA O SŁUSZNEJ CENIE (IUSTUM PRETIUM) U ŚW. TOMASZA Z AKWINU.

Św. Tomasz z Akwinu nie napisał żadnego większego dzieła monograficznego o sprawach gospodarczych. Przedstawił jednak poglądy na kwestie ekonomiczne w licznych swoich pracach, wskutek czego odnośne materiały źródłowe są rozproszone w szeregu dzieł, pochodzących z różnych epok życia autora. Materiał o znaczeniu zasadniczym mieści się głównie w „Summa contra gentiles" (1259—64) i „Summa theologica" (1265—73).

Założenia ekonomii tomistycznej opierają się na uznaniu własności prywatnej, pod warunkiem dzielenia jałmużny między ubogich z nakazu miłosierdzia chrześcijańskiego. Osądzenie, czy bliźni znajduje się faktycznie w stanie potrzeby i biedy, pozostawione jest jednostce. Wartości gospodarcze powstają w dobrach materialnych dzięki produkcji; pierwszym czynnikiem produkcji jest praca ludzka umysłowa lub fizyczna, wytwórcza w sensie fizycznym lub ekonomicznym. Produkcja nie powinna być celem samym dla siebie.

Św. Tomasz z Akwinu odróżnia wartość naturalną, użytkową i wymienną dóbr. Zasadniczy wpływ na ustalenie wartości mają praca i koszty produkcji, podczas gdy potrzeba, popyt i podaż nie stanowią istotnej części składowej teorii wartości św. Tomasza. Analiza nauki o *iustum pretium* wymaga ustalenia pojęcia i istoty *wymiany*. Funkcja wymiany polega na odpłacie świadczenia i świadczeniu wzajemnym. Św. Tomasz definiuje *iustum pretium* następująco: „iustum pretium rei est illud, quod nunc potest inveniri ab emptoribus, praesupposita communi notitia et remota omni fraude et coactione". Oficjalny zaś komentator św. Tomasza z A., Tomasz de Vio (kardynał Caietan), definiuje *iustum pretium* jako cenę, po której „eadem res in eodem loco communiter vendatur". Zachodzi pytanie, czy *iustum pretium* ustalają czynniki czysto gospodarcze (praca, koszty i kwalifikacja), czy też jest to tylko postulat etyczny. Większość teoretyków i historyków gospodarstwa podziela ten ostatni pogląd. Tak pojęte *iustum pretium* jest ceną obiektywnie konieczną. Utrzymanie bowiem tej ceny jest koniecznym warunkiem istnienia społeczeństwa. Obok uzasadnienia ekonomicznego ma *iustum pretium* także uzasadnienie genetyczne. Św. Tomasz przejął pojęcie *iusti preti* od św. Augustyna („człowiek prawy, pomimo niewiedzy sprzedawcy płaci zawsze *iustum pretium").*

Z poglądów św. Tomasza wynika dalej, że kupcowi wolno wykorzystywać różnicę między ceną statyczną a bieżącą, gdyż jego zysk jest wynagrodzeniem za dostarczenie potrzebnego towaru na rynek w stosownym czasie. Oprócz pracy transportowej i magazynowania, zasługuje na wynagrodzenie już samo ponoszenie ryzyka przez kupca w związku z jego handlem. Wolno nadto kupcowi korzystać z rozpiętości między *iustum pretium* a *pretium datum* (cena bieżąca), skoro dozwolone to jest nawet niekupcowi, a przecież praca zawodowa zasługuje na wynagrodzenie. Tylko, że w żadnym przypadku handel nie powinien prowadzić do nadmiernego wzbogacenia, albowiem w zawodzie kupieckim występuje silniej aniżeli np. w rzemiośle tendencja do bezmiernych zysków. W handlu zysk powinien być umiarkowany, przy czym celem handlu ma być zaspokojenie koniecznych potrzeb życiowych: zaopatrzenie ojczyzny, biednych lub utrzymanie rodziny. O ile jednak kupiec stawia sobie jako cel ostateczny dążenie do zysku, to sprawy jego są grzeszne. Taki handel jest niegodziwy, nieszlachetny. Św. Tomaszowi chodziło o to, aby kupcy nie pchali gospodarstwa na tory kapitalizmu, jak to czyniły ówczesne domy handlowe. W ocenie stosunku *iustum pretium* do zysku kupieckiego autor stwierdza, że wyrosła na gruncie średniowiecza tomistyczna teoria wartości traci znaczenie w ustroju kapitalistycznym. Nie rozumiemy obecnie pojęcia dochodu odpowiadającego stanowi społecznemu producenta lub kupca. Statykę gospodarczą wieków średnich zastąpiła dynamika, dążenie do stałego postępu gospodarczego, a cenę statyczną zastąpiła cena wolnokonkurencyjna.

Pieniądz jest wg św. Tomasza niezmienną jednostką wartości, która pozwala wycenić wartość cyfrowo. Mierzy on i porównuje *opera comparabilia.* Stwierdza odpłatę pracy i kosztów i wyznacza w jednostkach *iustum pretium.* Płaca jest ceną uiszczoną przez przedsiębiorcę

za najem usług, za wynajętą i zużytą przez siebie pracę. Także praca ma według św. Tomasza swoją wartość obiektywną i swoje *iustum pretium*. Tu różni się św. Tomasz od Arystotelesa, który znał tylko pracę niewolników. Św. Tomasz przyjmuje, że ludzie rodzą się zrządzeniem Opatrzności i członkami pewnych stanów społecznych, wobec czego nierówne są ich koszty utrzymania, a także ich dochody powinny być różne. Na tym polega różnorodność stanów społecznych, na podstawie której członkowie stanów wyższych potrzebują bardziej wyszukanego jadła, szat i t. p. Ludzie należą do swoich stanów społecznych z woli Boga, ponieważ mają różne inklinacje do różnych zajęć i różnych sposobów życia. Kto należy do stanu wyższego, ten ma prawo do wyższego, niż przeciętny, dochodu. Zmianę stanu zna św. Tomasz jedynie w przypadku przejścia ze stanu świeckiego do duchownego. Poza tym nie zna św. Tomasz wydźwignięcia ze stanu niższego do wyższego, hołdując ideałowi konserwatyzmu. Płaca u św. Tomasza winna odpowiadać stopie życia uznanej przez społeczeństwo za odpowiednią dla pracownika jako członka jednego ze stanów społecznych *(conditio)*. Teoria słusznej płacy św. Tomasza wywodzi się ze zdania św. Pawła, że robotnik wart jest swej płacy, a może i ze zdania św. Ambrożego, który nazywa nienależyte wynagrodzenie pracowników lichwą i takie postępowanie stawia na równi z morderstwem. Karol Gide stwierdził, że słuszna płaca kanonistów średniowiecznych, która miała dać robotnikowi dokładną równowartość dostarczonej pracy, da się prościej określić w sposób uświęcony przez papieża Leona XIII w encyklice „Rerum Novarum" z r. 1891 o położeniu robotników: „Naturalna sprawiedliwość wymaga, aby płaca wystarczała na utrzymanie trzeźwego i uczciwego robotnika". Gide dodaje od siebie, że określenie to odpowiada płacy minimalnej a nie sprawiedliwej *(iustum pretium)*. Nowoczesna teoria wartości pracy od Ricarda do Marxa wykazała, że płaca nie może być równa wartości świadczonej płacy, gdyż wtedy nie pozostałby żaden zysk dla przedsiębiorcy. *Iustum pretium* zastosowane do płacy przyznałoby cały zysk wyłącznie klasie robotniczej. Niemożliwy byłby zysk dla czynnika kapitału, ponieważ niedopuszczalny jest zysk bez pracy.

Naukę o wartości św. Tomasza można zaliczyć do teorii wartości pracy, choć jest nią dopiero w zarodku, nie tak opracowana jak u autorów angielskich, klasyków szkoły liberalnej lub u Karola Marxa. Św. Tomasz musiał zresztą pójść na kompromisy między nauką a potrzebami życia. Rygorystyczne potępienie korzystania z usług lichwiarzy i bezwzględne uznanie winy przez współdziałanie w tym występku, pozostawiłoby w bardzo drażliwym położeniu nawet Stolicę Apostolską, która z powodu ciągłego braku środków musiała w XIII w. korzystać nader często z usług lichwiarskich. Zasadniczo jest mowa o procencie wg św. Tomasza, gdy pożyczający otrzymuje przy zwrocie pożyczki więcej, aniżeli był pożyczył dłużnikowi, osiągając zysk bez pracy, wskutek czego przez procent naruszona zostaje zasada równowartości w wymianie. Zasada bezprocentowości wlokła się za rozwojem stosunków gospodarczych i hamowała rozwój przemysłowy. Problem nieracjonalności procentu i racji jego zakazu św. Tomasz ujął bardzo głęboko, posługując się głównie arystotelesowską zasadą o bezpłodności pieniądza i normą prawa rzymskiego o konsumcji pieniądza w wymianie. Ze starej literatury kościelnej powołuje św. Tomasz ustęp rzekomo św. Chryzostoma, a w rzeczywistości ariańskiego autora „Opus imperfectum in Mattheum", w którym jeden jedyny raz, nawiązując do Arystotelesa, przeciwstawia czynsz dzierżawny pożyczce pieniężnej dla wykazania, iż w przeciwstawieniu innych rzeczy pieniądz nie może być wynajmowany. Dalsze argumenty czerpał św. Tomasz z nauki prawa rzymskiego i z Arystotelesa „Etyki" i „Polityki". Uzasadnienie zakazu procentowego opiera św. Tomasz na Piśmie Świętym (uzasadnienie autorytatywne) i na zasadach zaczerpniętych głównie z nauki prawa rzymskiego (uzasadnienie racjonalistyczne).

Wieki średnie znały wiele sposobów obejścia kanonicznego zakazu procentowego, jak np. tzw. tytuły procentowe, kupno renty, o którym św. Tomasz nigdzie wyraźnie nie wspomina, spółka handlowa itp. Ponieważ Żydzi nie podlegali prawu kościelnemu, zaciąganie u nich pożyczek procentowych nie kolidowało z zakazem procentowym i dlatego zadłużał się u nich nawet kler. Ten monopol wytrącili wkrótce Żydom włoscy handlarze pieniędzy. W interesach pieniężnych konkurował również z Żydami zakon templariuszów, który od końca w. XII do początku w. XIV spełniał funkcję największej instytucji bankowej w Europie i dyktował warunki znacznie surowsze aniżeli zaledwie tolerowani Żydzi.

W zakończeniu autor stwierdza, że tomistyczna słuszna cena pozostaje stale aktualna dla pewnych światopoglądów etyczno - gospodarczych. Poza tym, że św. Tomasza można uważać za prekursora idei spółdzielczej, u której podstaw leży równomierne uwzględnienie interesu jednostki i społeczeństwa w gospodarowaniu, pojęcie sprawiedliwości i dążenia do sprawiedliwego opłacania usług. Zgodnie z koncepcjami św. Tomasza dąży spółdzielczość do wyeliminowania zbędnego pośrednictwa handlowego i zwalcza nadmierny zysk pośrednika. *(Adolf N a t t e l — Cz. Pr. i Ek. 1—12/38, s. 176 nn.)*.

CHARAKTERYSTYKA USTAWODAWSTWA STATUTOWEGO NA TLE ROZWOJU KOMUNY WŁOSKIEJ.

W przyjętych powszechnie przez naukę włoską podziale historii prawa włoskiego na okresy, epokę od XI do XV wieku zajmuje tzw. okres komun., czyli gmin miejskich. Powstają one pod koniec XI i z początkiem wieku XII, jako nowe organizmy polityczne, cieszące się znaczną niezawisłością i własną autonomią. Od czasu swego powstania aż do upadku komuna przeszła przez trzy fazy rozwojowe:

1. Okres rządu konsulów, czyli rady miejskiej. Konsulowie pojawiają się we wszystkich miastach jako naczelna władza wykonawcza. W ich rękach spoczywa nadto wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych. Oni głównie przygotowują i proponują ustawy miejskie. Wybierani są przez ogólne zgromadzenie wszystkich obywateli (tzw. parlament) w głosowaniu dwustopniowym.

2. Okres władzy podesty. Podesta skupiał w swym ręku władzę wykonawczą, wojskową i sądową. Zwoływał radę mniejszą i większą. Przewodniczył sądom karnym, w których jednak rychło zaczął się wyręczać tzw. asesorem. Za sprawowanie swych rządów był odpowiedzialny. Urząd podesty miał swe złe strony. Był ograniczony przez rady i brak mu było inicjatywy.

3. Okres rządu rzemiosła. Pod koniec okresu władzy podestów wychodzi na czoło władza ludu zorganizowanego w korporacjach cechowych. Lud wybiera sobie swego *capitano del popolo*, który zaczyna walczyć o lepsze z patrycjuszowskim podestą.

Działalność ustawodawcza komun włoskich zaczyna się bardzo wcześnie, objawiając się początkowo spisywaniem prawa zwyczajowego. Właściwa ich działalność ustawodawcza zaczyna się dopiero w wieku XII i sprowadza się do wydawania statutów przez najdrobniejsze nawet związki i organizacje, nie mówiąc już o samych miastach - gminach. Działalność legislacyjna komun nie ustaje też z chwilą przejścia miast pod władzę tzw. tyranów.

W dalszym ciągu autor omawia w sposób możliwie wszechstronny włoskie ustawodawstwo statutowe i podaje szereg wskazówek dla tych wszystkich, którzyby dziedziną tą w sposób szczególny interesowali się. *(Michał P a t k a n i o w s k i — Cz. Pr. i Ek. 1-12/38 s. 119 nn.).*

—

ZASADY USTROJU KORPORACYJNEGO.

Ustrój zawodowy czyli korporacyjny znajduje po Wielkiej Wojnie coraz więcej zwolenników. Autor kreśli zasady ustroju korporacyjnego tak, jak go sobie zwolennicy idei korporacjonizmu przedstawiają. Zadaniem państwa powinny być: kontrola i ewentualnie wspieranie korporacyj. Państwo powinno rządzić, administracja zaś ma należeć do korporacyj, reprezentujących obywateli.

Pełny ustrój korporacyjny wymaga: 1. świadectwo przynależności zawodowej dla wszystkich członków korporacji, przy czym istnieje obowiązek należenia do korporacji, a warunkiem członkowstwa mają być kwalifikacje, dające się stwierdzić obiektywnie; 2. reprezentacji głównych elementów zawodu, naczelnej władzy danej korporacji (np. w rzemiośle i majstrów i czeladników); 3. istnienia majątku własnego korporacji.

Przy ustroju korporacyjnym produkcja jest uregulowana, skierowana na jakość, a nie ilość, przy czym ceny są kontrolowane. Korporacjonizm oprócz znaczenia gospodarczego, ma także znaczenie społeczne i polityczne.

Korporacjonizm przeciwstawia się zarówno socjalizmowi, jak i liberalizmowi i etatyzmowi. Niektórzy wybitni przedstawiciele idei korporacyjnej atakują kapitalizm, ale tylko w znaczeniu gospodarki finansowej.

Od korporacjonizmu należy odróżnić syndykalizm tj. myśl o ustroju, opartym na organizacji syndykatów mieszanych (z pracodawców i pracowników), który opiera się na zasadzie zawodowej, bez wykluczenia pojęć klasowo-społecznych.

Zainteresowanie się państwa ustrojem zawodowym wykoleiło go przez przechylenie ustroju na korzyść regime'u politycznego. Ten rodzaj korporacjonizmu chce zastąpić parlament polityczny przez parlament gospodarczy. Korporacjonizm polityczny jest urzeczywistniony w Italii faszystowskiej i w Portugalii.

Przedstawiciele czystej doktryny korporacyjnej odnoszą się negatywnie do obu powyższych kierunków, propagując w dziedzinie społecznej zniesienie klas, zaś w dziedzinie politycznej stanowcze oddzielenie społeczno - gospodarczych korporacyj od organizacji polityczno-administracyjnej, i wyznaczając państwu jedynie ingerencję rozjemczą. Zamiast jednego parlamentu ma być szereg naczelnych Izb (Izba korporacji rolniczych, korporacji handlowej etc.).

Dawne korporacje średniowieczne były pod wieloma względami przestarzałe, liberalizm można wytłumaczyć nienasyceniem ówczesnego rynku światowego, obecnie żyjemy w okresie ograniczania, wskutek czego — według pisarzy korporacjonistycznych — pojawia się konieczność odrodzenia systemu korporacyjnego. *(Leszek G e m b a r z e w s k i — W. M. Pr. 1/39 s. 15—19).*

—

PROJEKT KODEKSU POSTĘPOWANIA NIESPORNEGO.

Rozdział części szczegółowej o postępowaniu spadkowym dzieli się na oddziały: oddział 1 —

podstawy postępowania i właściwość sądu, 2 — zabezpieczenie spadku, 3 — spis inwentarza, 4 — przepisy łączne o zabezpieczeniu spadku i spisie inwentarza, 5 — ogłoszenie rozporządzeń ostatniej woli, 6 — stwierdzenie praw do spadku, 7 — o zrzeczeniu się spadku i przyjęciu spadku z ograniczeniem odpowiedzialności, 8 — o spadku wakującym, 9 — wyjawienie majątku spadkowego, 10 — zabezpieczenie zapisów, 11 — zmniejszenie zapisów szczególnych z powodu niewystarczalności majątku, 12 — likwidacja spadku, 13 — oddzielenie majątku spadkowego od majątku spadkobiercy, 14 — dział spadku, 15 — postępowanie spadkowe po cudzoziemcach. Projekt zawiera w zakończeniu przepisy wprowadzające. Uwagi o tym projekcie mogą być nadsyłane do Komisji Kodyfikacyjnej do dnia 15 maja 1939 r. Projekt zawiera 159 artykułów oraz XXII artykuły przepisów wprowadzających. — *(G. S. W. 5—10/39 s. 62, 78, 93, 113, 122, 146).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

I. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDÓW POWSZECHNYCH.

A. USTAWY JEDNOLITE.

Ust. 17.5.1920 (p. 273) o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

84.

Przewidziany w umowie zawartej przez Kasę Chorych z lekarzem tryb rozpoznawania ewentualnych między nimi sporów przez komisję pojednawczą do spraw lekarskich na zasadzie art. 84 ustawy z 19 marca 1920 o obow. ubezp. na wyp. choroby nie może być stosowany po uchyleniu pomienionej ustawy i obecnie, pomimo powyższego warunku umowy, spór taki, gdy wynikł w związku z wykonaniem umowy zbiorowej, polega rozpaznaniu w drodze procesu cywilnego. (S. N. C. I. 3473/36 8.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 58).*

—

Ust. 17.12.1920 (p. 17/21 r.) o przejęciu ziemi na własność Państwa.

O.

Spór o to, czy właściciel majątku, przejętego na rzecz Państwa z mocy ustawy z 17 grudnia 1920, zrzekł się praw swoich do tego majątku warunkowo, czy też bezpłatnie i bezwarunkowo, i czy wobec tego ma w ogóle prawo do otrzymania wynagrodzenia za ten majątek, jest sporem o prawo prywatne, podlegającym w myśl art. 2 K. P. C. rozstrzygnięciu przez sądy powszechne. (S. N. C. I. 1216/37 24.8.—6.9.1938. — *O. S. P. 1/39 p. 6).*

—

R. Pr. R. 27.6.1934 (p. 502). — Kodeks Handlowy.

298.

Rozstrzygnięcie sporu, czy dana osoba ma odpowiadać wobec Skarbu za cudzy dług podatkowy z mocy przepisów prawa cywilnego lub handlowego, należy do właściwości sądów powszechnych.

Rozstrzygnięcie sporu, dotyczącego opartej na art. 298 K. H. odpowiedzialności członków zarządu spółki z ogr. odp. za uiszczenie podatków, wymierzonych spółce, należy do właściwości sądów powszechnych. (S. N. C. I. 2847/35 1.7.1936. — *O. P. A. 2/39 p. 2522 Gl. Witold B e n d e t s o n).*

—

2. WŁAŚCIWOŚĆ WŁADZ ADMINISTRACYJNYCH.

A. USTAWY JEDNOLITE.

R. Pr. R. 27.10.1933 (p. 644) o sposobie uregulowania zaległych kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej.

3.

Do orzekania w sprawach, określonych w art. 3 rozp. Prez. o sposobie uregulowania zaległych kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej z 27 października 1933 poz. 644 Dz. Ust., powołane są władze nadzorcze dłużnika. (N. T. A. l. rej. 605/36 20.12.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 39A).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA POŁUDNIOWA.

Kodeks Cywilny Austriacki.

139.

Wniosek o uznanie ślubności urodzenia dziecka na tej podstawie, że dziecko zostało zapisane w metrykach jako nieślubne mimo istnienia ważnego małżeństwa między rodzicami, jest wnioskiem o sprostowanie metryki i jako taki nie podlega jurysdykcji sądów powszechnych, lecz władz administracyjnych. (S. N. C. II. 1844/36 8.9.1936. — *O. P. A. 2/39 p. 29A Gl. Maurycy A l l e r h a n d).*

—

B2. POLSKA ZACHODNIA.

Ord. 1.7.1911 (Dz. U. Rz. s. 509) ubezpieczeniowa.

1360; 1613.

Roszczenie o dodatkową rentę z oddziału B. Kasy Emerytalnej dla robotników Kolei Państwowych z b. dzielnicy pruskiej nie może być dochodzone w drodze procesu cywilnego, albowiem Kasa była zakładem specjalnym w rozumieniu § 1360 niem. ord. ubezp. z 1.7.1911, skutkiem czego w myśl §§ 1613 i nast. tej ordynacji o zasadniczości roszczeń o rentę rozstrzygają inne władze aniżeli sądowe, przepisy zaś pozostały w mocy wobec art. 316 ust. o ubezpieczeniu społecznym, skoro sprawy Kasy Emerytalnej oddziału B. ustawą o ubezpieczeniu społecznym nie zostały objęte (art. 298 ust. 2), niezależnie od tego do organizacji, nadzoru i orzecznictwa Kasy Emerytalnej zatrzymały w myśl rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z 28.12.1933 (Dz. Ust. poz. 807) moc obowiązującą stare ustawy w całej pełni. (S. N. C. III. 2105/37 10.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 155).*

—

3. KOLIZJA NORM PRAWNYCH.

a) Kodeks 18.8.1896 (Dz. U. Rz. s. 195) cyw. niem. (201).

b) R. Pr. R. 16.3.1928 (p. 323) o umowie o pracę pracowników umysłowych (41).

§ 201 kodeksu cywilnego z 1896 r. nie ma zastosowania do terminu przedawnienia z art. 41 powyższego rozporządzenia. (S. N. C. III. 412/37 31.10.1938 uchw. 7 sędziów. — *R. P. E. S. 1/39 s. 154).*

—

a) R. R. O. P. 11.8.1920 (p. 540) w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niepełnienia służby wojskowej (O).

b) Ust. 22.6.1928 (p. 641) o amnestii (o).

Amnestia udzielona ustawą z 22 czerwca 1928 r. (p. 641 Dz. Ust.), nie jest przeszkodą do pozbawienia obywatelstwa w myśl rozporządzenia Rady Obrony Państwa z 11 sierpnia 1920 r. (poz. 540 Dz. Ust.). (N. T. A. I. rej. 667/36 9.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 186).*

—

a) R. Pr. R. 30.12.1924 (p. 1073) o dostosowaniu uposożenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (18).

b) R. Pr. R. 28.10.1933 (p. 667) o uposażeniu członków zarządu i pracowników związków samorządowych. (2).

Przepis art. 2 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 28 października 1933 r. o uposażeniu członków zarządu i pracowników związków samorządowych (Dz. Ust. nr 86 poz. 667) nie odnosi się do świadczeń w naturze, co do których pozostał w mocy § 18 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych. (Dz. U. nr 118 poz. 1073). S. N. C. III. 2271/36 28.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 531).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Muszalski Edward Dr: O narodowe prawo cywilne. Warszawa 1938. Księg. Roln. s. 36.

Petrażycki Leon: Zagadnienie prawa zwyczajowego. Przełożył *Jan Sunderland.* Warszawa 1938. Nakł. Tow. im. Leona Petrażyckiego. s. 84, 1 nlb., tabl. 1. (Oryg. w jęz. ros.).

Prawo cywilne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

F. ZOBOWIĄZANIA.

ODSZKODOWANIE ZA OKALECZENIE DZIECKA NIE ZAROBKUJĄCEGO (ART. 161 § 2 i § 3 K. Z.).

W orzeczeniu z 25.11.1937 Sąd Najwyższy zajął się po raz pierwszy pod rządem K. Z. zagadnieniem, czy dziecko małoletnie, niezdolne ze względu na swój wiek do zarobkowania, może się domagać niezwłocznie odszkodowania z mocy art. 161 § 2 i § 3 K. Z. z powodu trwałego okaleczenia, które na przyszłość zmniejsza jego zdolność zarobkową i ogranicza możność wyboru sposobu zarobkowania. Na pytanie to dał Sąd Najwyższy odpowiedź przeczącą, gdyż,

mimo, że przepis ten jest szerszy od art. 1325 i 1326 K. C. austr., to jednak na podstawie jego nie można oznaczyć renty dla powoda, skoro ten jako nieletnie dziecko żadnych kwalifikacyj zawodowych nie posiadał i żadnej pracy zarobkowej się nie oddawał i skoro wobec tego skutki uszkodzenia nie dadzą się co do niego, ani w stosunku do jego przyszłych potrzeb ustalić nawet w przybliżeniu.

Założeniem rozstrzygnięcia jest niemożność w czasie obecnym określenia wysokości szkody, jaka dotknęła powoda, oraz, że szkoda ewentualna, jaka się może w przyszłości ujawnić w związku z poniesionym okaleczeniem, nie daje podstawy do żądania natychmiastowego odszkodowania w jakimkolwiek kierunku. Na tym samym stanowisko stało orzecznictwo pod rządem k. s. austr.

Na tle przepisów k. c. niem. Sąd Najwyższy w wyroku z 22.5.1933 przyjął tezę, iż ze względu na niedające się przewidzieć na przyszłość warunki zarobkowania powoda nie można już obecnie orzekać o obowiązku pozwanego do płacenia mu jakiejś bliżej nieokreślonej renty inwalidzkiej, należy przeto jedynie ustalić odpowiedzialność pozwanego za skutki tj. szkodę, jaką powód poniósł i poniesie wskutek kalectwa.

Inny pogląd zaznaczył się w judykaturze pod rządem prawa rosyjskiego. Orzeczenie sądu kasacyjnego z 15.11.1907 ustaliło, że 1) fakt, iż poszkodowane dziecko w czasie okaleczenia nie miało zdolności do pracy, nie stanowi dostatecznej przyczyny do oddalania roszczeń o odszkodowanie, 2) szkoda polega na częściowej utracie zdolności do pracy w czasie przyszłym, nie można więc pozbawiać odszkodowania tylko dlatego, że szkoda ujawnia się nie natychmiast, lecz dopiero po pewnym czasie, 3) że przy oznaczeniu wysokości należy mieć na uwadze środowisko do którego należy poszkodowany i przypuszczalne według normalnej kolei rzeczy jego możliwości zarobkowe po osiągnięciu odpowiedniego wieku.

W prawie francuskim ustalił się pogląd, że można w pewnych warunkach zasądzić odszkodowanie, chociaż szkoda jeszcze nie nastąpiła, gdy ze stanu faktycznego istniejącego obecnie, można według wszelkiego prawdopodobieństwa wnioskować, iż szkoda niewątpliwie nastąpi w przyszłości. Jeżeli zajdą trudności przy określeniu wysokości szkody ze względu na brak dostatecznych danych, należy orzec o obowiązku odpowiedzialności w zasadzie, orzeczenie zaś jego wysokości odroczyć do późniejszego orzeczenia.

Według art. 46 K. Z. szwajc. sędzia ma prawo wydać orzeczenie tymczasowe z zastrzeżeniem zmiany w ciągu dwóch lat.

Nasze prawo przypomina pod względem zakresu odszkodowania prawo szwajcarskie i francuskie. W myśl zasad K. Z. wyrządzenie szkody pociąga obowiązek jej naprawienia. Sposobów naprawienia szkody K. Z. nie wylicza, gdyż zależy to od natury każdego przypadku, lecz podaje ogólne podstawy, na których należy się oprzeć przy oznaczeniu na czym odszkodowanie ma polegać. Normę taką zawiera art. 157, z którego wynika, że odpowiadający za szkodę winien wynagrodzić zarówno za stratę, jaką poszkodowany poniósł, jak i za utracone korzyści. Zachodzi tu więc niewątpliwy przypadek odszkodowania z tytułu przewidzianych korzyści, które poszkodowany mógłby w przyszłości uzyskać, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Zasada ta rozwinięta została w art. 161. Tutaj należy przyznać odszkodowanie, jeżeli na skutek okaleczenia lub rozstroju zdrowia zwiększyły się potrzeby poszkodowanego lub zmniejszyły jego widoki powodzenia w przyszłości. Jeżeli w czasie rozstrzygania sporu szkody nie można ustalić dokładnie, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa. I w tym przypadku można rentę przyznać o tyle, o ile szkoda już powstała, gdyż istnienie jej jest zawsze czynnikiem niezbędnym uprawniającym do odszkodowania.

Zachodzi pytanie, jakie ewentualności należy zastosować w przypadku okaleczenia dziecka niezdolnego ze względu na wiek do zarobkowania. Należy tu zbadać 1) czy poszkodowany utracił zdolność do pracy zarobkowej, 2) czy zwiększyły się jego potrzeby, 3) czy zmniejszyły się jego widoki powodzenia w przyszłości. Jeżeli okoliczności te, lub przynajmniej jedna z nich będą stwierdzone, odszkodowanie należy przyznać i bez znaczenia jest, czy poszkodowany do chwili uszkodzenia pracował zarobkowo i osiągał z tego jakieś dochody. Zarobek ten może stanowić tylko punkt wyjścia dla oceny wysokości odszkodowania, lecz nie może być warunkiem jego przyznania.

W powołanym na wstępie orzeczeniu, czynnik zmniejszenia się widoków na przyszłość nie został uwzględniony. Sąd Najwyższy oparł się na tym, że nawet tymczasowe ustalenie renty obecnie jest niemożliwe, gdy poszkodowany nie miał żadnych kwalifikacyj zawodowych. W tym punkcie tkwi niedostateczne zanalizowanie treści art. 161 § 2 K. Z. W przypadku tym zachodzą duże trudności w oznaczeniu wysokości odszkodowania, ale nie są one nie do pokonania. Z doświadczenia życiowego wiemy, że z dużą dozą prawdopodobieństwa można z góry przewidzieć, do jakiego zawodu lub do jakiego rodzaju pracy dziecko jest przeznaczone bądź ze względu na swe środowisko, uzdolnienia, lub rozpoczęty już kierunek przygotowania do oznaczonego zawodu.

Trudności te w żadnym razie nie mogą być przeszkodą do naprawienia poniesionej przez poszkodowanego szkody. Taka jest intencja

ustawy, uwydatniona w art. 161 § 3 K. K. i art. 343 K. P. C. Pierwszy z tych przepisów pozwala na przyznanie renty tymczasowej, jeżeli w czasie wydania wyroku szkoda nie da się jeszcze ustalić dokładnie, drugi daje sędziemu jeszcze większe uprawnienia, gdyż jeżeli sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Oddalenie roszczenia nie tylko o rentę stałą lecz także o rentę tymczasową możliwe jest tylko w przypadku, gdy okoliczności sprawy wskazują, że powód w ogóle szkody nie poniósł, natomiast, jeżeli będzie stwierdzony stan faktyczny, odpowiadający chociażby jednej sytuacji, z wymienionych w art. 161 § 2, powinno być przyznane odszkodowanie przynajmniej w postaci renty tymczasowej. *(Wacław M i s z e w s k i — Kp. P. P. 3/38, s. 72).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

B. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE.

O STWORZENIE FUNDUSZU EGZEKUCYJNEGO.

Na wstępie autor przedstawia w ścisłym związku z powoływanymi przepisami trudności gospodarcze i prawne, na które narażony jest wierzyciel chcący uzyskać swą należność.

Życie w sposób natarczywy domaga się zabezpieczenia interesów wszystkich wierzycieli przeciwko wszystkim dłużnikom. Autor przedstawia następujący projekt stworzenia funduszu egzekucyjnego.

Podmiotem obciążenia na rzecz tego funduszu byłyby wszystkie osoby fizyczne od lat 17 i prawne, które w zasadzie podlegają państwowemu podatkowi dochodowemu. Aktualnym byłby również dochód do 1500 zł rocznie. Przedmiotem obciążenia stanowiłaby $^1/_{100}$ dochodu obliczonego przez urząd skarbowy. Spłata tego funduszu rozłożona byłaby na 5 lat. Przy dochodzie rocznym 1500 zł fundusz wyniósłby 150 zł płatnych po 30 zł rocznie. Urzędy skarbowe rozsyłałyby odpowiednie nakazy. W P. K. O. uruchomionoby specjalny dział. Płatnik otrzymywałby specjalną książeczkę egzekucyjną P. K. O. z rubryką całej kwoty funduszu, rubrykę wpłat ratalnych, aresztów wierzycieli i innych. Wszyscy płatnicy byliby obowiązani raz na miesiąc zgłaszać się do urzędu skarbowego dla ewentualnego wpisania aresztów, skierowanych w międzyczasie do funduszu. P. K. O. prowadziłoby konta płatników; rewizja wysokości dochodu odbywałaby się co 10 lat. Autor omawia poza tym inne szczegóły swego projektu. *(Janusz E l ż a n o w s k i — W. M. Pr. 1/39 s. 25—29).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) D. N. P. 7.2.1919 (p. 162) w przedmiocie tymcz. przepisów o wywłaszczeniu.

33.

Z przepisów dekretu z 7 lutego 1919 w przedmiocie wywłaszczenia nie wynika, aby Państwo Polskie utrzymało na zawsze w mocy wywłaszczenie nieruchomości, dokonane przez okupantów; dowodem tego może być jedynie decyzja właściwego ministerstwa, ogłoszona w gazecie rządowej. (S. N. C. I. 1153/37 20.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 61).*

—

b) Ust. 18.12.1919 (p. 734/33 r.) o czasie pracy w przemyśle i handlu.

1.

Dozorca domowy nie ma prawa do wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, przewidzianego w ustawie o czasie pracy w przemyśle i handlu. (S. N. C. II. 296/38 13.9. 1938. — *O. S. P. 2/39 p. 78).*

16.

Jeśli pracodawca umówił się z pracownikiem, że odpowiadać będzie za pracę w godzinach nadliczbowych w tym wypadku, jeśli zleci na piśmie jej wykonanie, pracownik nie jest uprawniony do żądania wynagrodzenia za godziny nadliczbowe o ile nie otrzymał wspomnianego polecenia na piśmie i pozbawił pracodawcę możności kontroli. (S. N. C. I. 3470/36 29.9.1937. — *O. B. P. 3/38 s. 43).*

—

c) Ust. 17.5.1920 (p. 272) o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

3.

Osoba, która podjęła się umownie wykonywania w szkole czynności tercjana podlegała obowiązkowi ubezpieczenia w myśl powyższej ustawy, chociażby dla swej wygody przyjęła sobie służącego i przez niego wykonywała swoje obowiązki tercjana. (N. T. A. I. rej. 1528/36 20.12.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 22).*

42 pt. 3.

Kasa Chorych, obejmująca swą działalnością oprócz okręgu powiatowego związku komunal-

nego także miasto wydzielone z tego związku i stanowiące powiat miejski, nie jest odnośnie do swych członków, zamieszkałych w tym mieście, w stosunku do szpitala, należącego do tego powiatowego związku komunalnego, kasą innego okręgu w rozumieniu art. 43 p. III ustęp drugi ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby z 17 maja 1920 (poz. 272 Dz. Ust.). (N. T. A. 1. rej. 5794/35 19.11.1937. — *P. O. S. 3/38 p. 969).*

—

d) Ust. 11.4.1924 (p. 297/36 r.) o ochronie lokatorów.

5; 11.

Podstawowe komorne ustalone w drodze sporu przez sąd obowiązuje na korzyść wynajemcy od chwili, od której wynajemca nie uznawał się czynszem płaconym przez lokatora za zaspokojonego zatem najpóźniej od chwili, gdy wynajemca zwrócił się o ustalenie podstawowego komornego do urzędu rozjemczego.

Prawo wypowiedzenia uzasadnione jest już wówczas, gdy lokator zalega tylko częściowo z dwoma następującymi po sobie ratami. (S. N. C. III. 1446/35 18.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 151-152).*

—

e) R. Pr. R. 14.5.1924 (p. 213/25 r.) o przerachowaniu zobowiązań prywatnoprawnych.

5 u. 2.

Wierzyciel subintabulatu może zakwestionować przerachowanie sumy, obciążonej tymże subintabulatem, dokonane bez jego udziału czy to w drodze umowy, czy też wyrokiem sądowym. (S. N. C. I. 446/35 15.11.1935. — *Prz. Not. 9/38 s. 21).*

—

f) R. Pr. R. 24.11.1927 (p. 911) o ubezpieczeniu pracowników umysłowych.

2 u. 1 pt. 2.

Okoliczność, iż „wojażer“ lub „akwizytor“ nie dokonywa interesów handlowych na rachunek własny, nie dowodzi jeszcze jego zależności od strony drugiej, jako pracodawcy i nie czyni z łączącego ich stosunku, stosunku pracy, który uzasadnia obowiązek ubezpieczenia „wojażera“ lub „akwizytora“. (N. T. A. 1. rej. 402/37 28.10.1937. — *Prz. U. S. 2/39 p. 23).*

3 pt. 1.

Udzielanie palaczom przez maszynistę - mechanika wskazówek, jak mają obsługiwać maszyny, nie uzasadnia zaliczenia maszynisty do kategorii pracowników umysłowych. (S. N. C. II. 431/38 27.9.1938. — *Prz. U. S. 1/39 p. 5).*

13; 30 pt. 4 lit. „a“.

Z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.11.1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. Ust. poz. 911) nie wynika, aby niezbędne środki utrzymania w rozumieniu punktu 4 „a“ art. 30 tego rozporządzenia miały odpowiadać ustalonej przez Zakład w trybie art. 13 wartości kosztów utrzymania pracownika umysłowego. (N. T. A. 1. rej. 4224/36 18.3.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 986).*

17; 51; 112 u. 3.

Wypowiedzenie przez pracodawcę umowy o pracę z powodu niezgodzenia się pracownika umysłowego na obniżenie jego dotychczasowego wynagrodzenia oraz okoliczność, że pracownik z powodu tego obniżenia byłby sam uprawniony do wypowiedzenia umowy — nie wyłączają uprawnienia pracownika do świadczeń na wypadek braku pracy w myśl przytoczonego powyżej rozporządzenia.

Przepis art. 112 ustęp 3 rozporządzenia z 24 listopada 1927 r., jest dostateczną podstawą prawną, uzasadniającą dochodzenie roszczeń odszkodowawczych. (S. N. C. III. 157/38 11.4. 1938. — *Prz. U. S. 1/39 p. 8).*

49 u. 2; 160 u. 1.

Postanowienie ust. 2 art. 49 rozp. o ubezp. prac. umysł. w brzmieniu noweli z 15 marca 1934 poz. 347 Dz. Ust., ograniczające do okresu rocznego wstecz wypłatę należnych rat renty, ma zastosowanie także do zaopatrzenia starczego przewidzianego w art. 160 tego rozp. (N. T. A. 1. rej. 4393/37 21.10.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 49A).*

112 u. 3.

Fakt, iż pracownik umysłowy, którego pracodawca nie zgłosił do ubezpieczenia, przed swym wystąpieniem przeciwko pracodawcy o zwrot utraconych świadczeń nie zgłosił roszczenia w instytucji ubezpieczeniowej o przyznanie mu świedczenia, nie ma żadnego znaczenia dla oceny roszczeń odszodowawczych pracownika.

Przepisy rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych nie uzależniają zasądzenia szkód, powstałych wskutek nieubezpieczenia pracownika, od stwierdzenia przez ubezpieczalnię lub Zakładu Ubezpieczeń Społecznych utraconych świadczeń. (S. N. C. III. 1910/36 17.10. 1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 25)*[1].

—

g) R. Pr. R. 16.3.1928 (p.323) o umowie o pracę pracowników umysłowych.

1.

Rozporządzenie to wyklucza tylko takie normy kodeksu zobowiązań, które z przepisami jego kolidują, nie zaś takich, które jego uzupeł-

[1]) U. 3 tezy podanej przez Prz. U. S. podaliśmy już przed tym pod 3/330 t. II.

niają. Art. 473 K. Z. należy do norm uzupełniających. (S. N. C. III. 1760/37 20.11.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 154)*.

4 pt. 3.

Przy rozpoznawaniu roszczeń pracowników samorządowych o uposażenie służbowe sąd powinien zbadać, czy umowa o pracę podpada pod przepisy rozporządzenia z 16 marca 1928 Dz. U. R. P. poz. 323 czy też pod przepisy statutu służbowego, obowiązującego w danym związku samorządowym. (S. N. C. II. 634/38 22.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 87)*.

12 u. 1.

Okoliczność, iż pracownicy w ciągu dwóch lat pod rząd otrzymali od przedsiębiorstwa gratyfikację, nie dowodzi jeszcze istnienia w tej mierze zwyczaju. (S. N. C. II. 527/38 4.10.1938. — *Prz. Gosp. 4/39 s. 136)*.

31 u. 1, lit. „c"; 39 u. 1.

Pracownikowi służy w myśl art. 31 rozporządzenia Prez. Rzplitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. Ust. nr 35, poz. 323) prawo niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z winy pracodawcy oraz żądania — przy umowie na czas nieokreślony — wynagrodzenia za miesiąc, w którym rozwiązanie nastąpiło oraz za dalsze trzy miesiące, jeżeli pracodawca dopuścił się obrazy pracownika lub nie dotrzymał istotnych warunków umowy i zachodzi w tym zła wola lub niedbalstwo ze strony pracodawcy. (S. N. C. III. 1279/37 18.2.1938. — *P. P. P. 2/38 p. 3)*

32 u. 1 lit. „a".

Przepis zawarty pod literą „a" ust. 1 art. 32 powyższego rozporządzenia obejmuje wszelkie przypadki niezwłocznego zwolnienia pracownika z powodu nadużycia zaufania pracodawcy, a nie tylko dwa, przykładowo pod lit. „a" wymienione.

Sfałszowanie podpisu pracodawcy i zatajenie zainkasowanych w jego imieniu sum, stanowi dostateczną podstawę dla niezwłocznego zwolnienia pracownika z pracy (bez wypowiedzenia) na podstawie przepisu lit. „a" ust. 1 art. 32 przytoczonego na wstępie rozporządzenia. (S. N. C. I. 2457/37 2.9.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 30)*.

41.

Termin sześciomiesięczny, przewidziany w art. 41 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 (Dz. Ust., poz. 323) o umowie o pracę pracowników umysłowych jest terminem przedawnienia we właściwym tego słowa znaczeniu. (S. N. C. III. 412/37 31.10.1938 uchw. 7 sędziów. — *R. P. E. S. 1/39 s. 154)*.

—

h) R. Pr. R. 16.3.1928 (p. 324) o umowie o pracę robotników.

1.

Okoliczność, iż wynagrodzenie oblicza się według ilości dokonanej pracy, nie zaś wedle czasu jej trwania, nie odbiera umowie (o akord) cech umowy o pracę. (S. N. C. II. 2157/37 1.3.1938. — *P. P. P. 1/39 p. 22 Gl.)*[1]*)*.

—

i)R. Pr. R. 16.3.1928 (p.325) o bezpieczeństwie i higienie pracy.

12.

Szczegółowe przepisy, dotyczące ochrony życia i zdrowia pracowników, obowiązujące przed wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o bezpieczeństwie i higienie pracy z dnia 16.3.1928 r. (Dz. Ust. poz. 325), zachowały swą moc obowiązującą również po wejściu w życie tego rozporządzenia aż do czasu wydania przez właściwych ministrów nowych przepisów na podstawie tegoż rozporządzenia. (N. T. A. I. rej. 5336/35 21.4.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 964)*.

—

j) Ust. 12.3.1932 (p. 423/33 r.) o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań obciążających gospodarstwa rolne.

1.

Zaświadczenie, przewidziane w art. 1 ustawy z 12 marca 1932 r. poz 423/33 Dz. Ust., mogą być ograniczone określonym terminem. (N. T. A. I. rej. 4441/36 28.6.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 183-184)*.

—

k) Ust. 17.3.1932 (p. 338) o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych.

O.

Po upływie roku od dnia zakończenia stosunku pracy prekluzji ulegają nie tylko świadczenia, określone w umowie o pracę, lecz również należności, wynikające z naruszenia umowy lub ustaw pracy.

Roszczenie odprawy, należnej w myśl przytoczonej powyżej ustawy z dnia 17 marca 1932 r. podlega prekluzji z art. 473 kodeksu zobowiązań. (S. N. C. II. 1594/37 7.1.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 31)*.

—

l) Ust. 18.3.1932 (p. 516/33 r.) o wykupie gruntów, podlegających ust. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych.

O.

W drodze ustawy z dn. 18 marca 1932 r. Dz. Ust. poz. 189 została uregulowana tylko kwestia

[1]) Inną tezę tego wyroku patrz 3/343 t. II.

majątków, skonfiskowanych przez rządy zaborcze za udział w powstaniu, i ustawa ta nie obejmuje majątków, przymusowo sprzedanych przez rząd rosyjski z mocy ukazów z dn. 10 grudnia 1865 r. Do tych ostatnich przeto majątków nie stosuje się wyrażona przez Sąd Najwyższy w uchwale Całej Izby Cywilnej z dn. 25 listopada 1935 r., zasada, że osoby, którym zostały zwrócone bądź w drodze administracyjnej, bądź w drodze sporu sądowego skonfiskowane przez zaborców majątki, nie mają prawa żądać od Skarbu Państwa zwrotu dochodów, otrzymanych przez Skarb w czasie posiadania przezeń majątku. (S. N. C. I. 1759/37 27.9.—11.10. 1938. — *G. S. W. 1/39 s. 14)*.

—

m) R. M. Sk. 3.9.1932 (p. 66). — Ust. Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

237.

W myśl art. 237 ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego po sprzedaży nieruchomości na licytacji nie mogą być zgłaszane żadne zarzuty przeciwko niewykonaniu formalności nawet ze strony osoby zainteresowanej, która nie została zawiadomiona o wystawieniu nieruchomości na sprzedaż. (S. N. C. I. 24/38 26.8.1938. — *O. S. P. 1/39 p. 7)*.

—

n) Ust. 28.3.1933 (p. 396) o ubezpieczeniu społecznym.

2; 5 u. 1 pt. 1; 6 u. 1 pt. 1.

Przepis art. 5 ust. 1 pkt. 1 ustawy nie dotyczy stosunków pracy, niewymienionych w tym przepisie, chociażby z innego tytułu dane osoby posiadały również charakter osób, o których mowa w punkcie 1 ust. 5 ustawy.

Obowiązek ubezpieczenia w myśl przytoczonej na wstępie ustawy jako też wyłączenia z tego obowiązku nie są uzależnione od osobistych kwalifikacji posiadanych przez dane osoby, lecz od charakteru zatrudnienia, o które chodzi w danym przypadku.

Wykonywanie przez osoby duchowne czynności, wynikających z ich powołania duchownego nie odpowiada samo przez się pojęciu pozostawania w stosunku służbowym.

Przepis art. 6 ust. 1 pkt. 1 ustawy obejmuje również etatowych funkcjonariuszów państwowych. (N. T. A. 1. rej. 4026/36 8.11.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 26)*.

196.

Powołanie się na art. 7 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. Ust. nr 35, poz. 324) i art. 1 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. Ust. nr 35, poz. 325) ze względu na charakter ramowy tych przepisów — nie jest wystarczające jako *zbyt ogólnikowe*. (S. N. C. II. 386/38 28.6. 1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 28)*[1]).

196.

Pracodawca nie jest obowiązany do odszkodowania za wypadek pracownikowi ubezpieczonemu, jeżeli nie wywołał go rozmyślnie ani przez zaniedbanie przepisów o ochronie życia i zdrowia pracowników. (S. N. C. II. 282/38 13.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 76)*.

232.

Przepis art. 232 ustawy nie przewiduje, by o obowiązku ubezpieczenia przy dochodzeniu szkód i strat z powodu nieubezpieczenia uprzednio orzekała ubezpieczalnia społeczna, przeto z chwilą, gdy spór o odszkodowanie za nieubezpieczenie został wniesiony do sądu, sąd jest sam uprawniony do rozstrzygnięcia pytania, czy pracownik podlegał obowiązkowi ubezpieczenia. (S. N. C. I. 2628/37 8.9.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 29)*.

—

o) Kodeks Zobowiązań.

29; 279 pt. 2; 284.

Listowne upomnienie się przez pracownika u pracodawcy o zapłatę należności za godziny nadliczbowe, jako upomnienie pozasądowe, nie przerywa biegu (3-letniego) przedawnienia.

Brak odpowiedzi ze strony pracodawcy na upomnienie o zapłatę nie jest milczącym uznaniem należności za godziny nadliczbowe, lecz odwrotnie powoduje te same co odmowa skutki materialne. (S. N. C. II. 635/38 21.7.1938. — *P. P. P. 3/38 p. 17)*.

34 § 1; 35 § 2; 288 § 2; 289 § 1; 292.

Wierzyciele stron, zawierających umowę pozorną, mogą powoływać się wprost na pozorność umowy, bez potrzeby zaskarżania jej w trybie art. 288 i nast. K. Z., przy czym wystarczy, że wykażą zamiar ich pokrzywdzenia, a nie muszą dowodzić szkody, wyrządzonej im pozornością umowy.

Powództwo o uznanie umowy darowizny za bezskuteczną może być wniesione przeciwko obdarowanemu, chociaż dłużnik powoda nie był darczyńcą, o ile umowa darowizny była pozorna i zdziałana za zgodą dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia powoda. (S. N. C. II. 2016/ 37 17.2.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 278)*.

46 § 1; 107; 108; 250 § 1; 251 § 1.

Zastrzeżenie w umowie sprzedaży, że niezapłacenie reszty ceny kupna przez kupującego w oznaczonym terminie pociągnie za sobą nieważność umowy i powrót sprzedanej rzeczy do sprzedawcy, nie nadaje umowie charakteru

---

[1]) U. 1 tezy Prz. U. S. podaliśmy już pod 4/333 t. II.

umowy, zawartej pod warunkiem rozwiązującym, lecz uprawnia sprzedawcę jedynie do odstąpienia od umowy bez potrzeby uprzedniego wyznaczenia kupującemu terminu. (S. N. C. II. 2273/37 28.2.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 565)*[1]).

55.

Jeżeli pracodawca nie zastrzegł w umowie inaczej, łączenie się robotników akordowych w dowolne grupy nie pozbawia pracy cech pracy akordowej. (S. N. C. II. 2157/37 1.3.1938. — *P. P. P. 1/39 p. 22 Gł.)*[2]).

108.

Sędzia hipoteczny obowiązany jest stosować art. 108 Kod. Zob. (§ 133 poniem. kc.) przy ocenie oświadczeń stron, stanowiących podstawę zawnioskowanego wpisu hipotecznego. (S. O. Gdynia I. 3 cz. 124/38 17.6.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 604)*.

110; 173.

Skutki braku formy nakazanej ustawą objawiają się nie wyłącznie w stosunku między cedentem a cesjonariuszem, lecz wszędzie gdzie powstaje spór o cesję, a więc zwłaszcza w stosunku pomiędzy cesjonariuszem a dłużnikiem. Pisemne zawiadomienie o cesji nie stanowi bezwzględnego dowodu, że nastąpił przelew roszczenia. (S. N. C. III. 851/36 10.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 164-165)*.

134; 145.

Gmina prowadząca we własnym zarządzie roboty dla założenia przewodów światła elektrycznego odpowiada cywilnie za szkodę spowodowaną nienależytym zabezpieczeniem wykopów. Orzeczenie władzy administracyjnej o obowiązku wynagrodzenia takiej szkody jest zbędne. (S. N. C. II. 391/38 26.9.1938. — *N. Pal. 2/39 s. 88)*.

142.

Ciężar dowodu, że osoba odpowiedzialna za czyn cudzy, dopełniła obowiązku swego do starannego wykonywania nadzoru, spoczywa na osobie odpowiedzialnej, nie zaś na poszkodowanym. Sąd, przyjmując, że osoba odpowiedzialna starannie wykonywała nadzór, powinien podać okoliczności faktyczne, na których oparł tę ocenę. (S. N. C. II. 32/38 18.8.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 164)*.

151 § 1.

Gmina, jako właścicielka budynku szkolnego odpowiada za uszkodzenia, jakich doznał uczeń szkolny zawadziwszy o zagłębienie w podłodze sali szkolnej lub o gwóźdź wystający z tej podłogi. (S. N. C. II. 2456/38 19.12.1938. — *N. K. Z. 8/39 s. 27)*.

[1]) Wyrok ten cytowaliśmy już dwukrotnie: 6/1145 t. I i 6/175 t. II.

[2]) Inną tezę z tego wyroku podaliśmy pod 3/343 t. II.

180; 183 § 1; 184.

Nie jest konieczne orzeczenie o uzależnieniu obowiązku zapłaty od wydania dokumentów. Kodeks zobowiązań dopuszcza objęcie długu przyszłego. (S. N. C. II. 454/38 29.9.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 131, 132)*.

188.

Przepisami art. 188 Kod. Zob., jako przepisami specjalnymi natury prywatno-prawnej nie może być uzasadnione dochodzenie drogą egzekucji skarbowej pretensji wynikłej z prawa publicznego. (N. T. A. 1. rej. 5598/36 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 2001)*.

288; XXXIX.

Bezskuteczność umów zdziałanych w dniach 19 września 1931 lub 23 marca 1933 w zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli, należy ocenić według prawa dawniejszego a nie według Kodeksu Zobowiązań. (S. N. C. II. 3265/37 14.5. 1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 166)*.

288; 292.

Przepisy Kodsku Zobowiązań o zaskarżaniu czynności dłużnika, zdziałanych ze szkodą wierzyciela, wchodzą w zastosowanie jedynie w przypadku poszukiwania wierzytelności pieniężnych. (S. N. C. II. 416/38 29.9.1938. — *N. Pal. 2/39 s. 90)*.

288 § 2.

Sam przez się fakt, że wskutek zawartej przez dłużnika z osobą trzecią umowy nie będzie on mógł wykonać swego zobowiązania przeniesienia prawa własności do nieruchomości na rzecz wierzyciela, nie uzasadnia żądania zastosowania art. 288 K. Z.; zastosowanie tego przepisu wymagałoby, aby wskutek umowy mienie dłużnika nie wystarczało na zaspokojenie roszczeń wierzyciela o odszkodowanie z powodu niewykonania przez dłużnika powyższego zobowiązania przeniesienia prawa własności do nieruchomości. (S. N. C. I. 1516/37 13.10.1938. — *N. K. Z. 10/39 s. 35)*.

288 § 3.

Zgoda dłużnika na wyposażenie jego żony zamiast niego przez jego rodziców podlega zaskarżeniu przez wierzycieli. (S. N. C. II. 501/38 7.10.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 166)*.

354 § 1.

Zastrzeżenie odwołania darowizny przez darczyńcę w razie niedopełniania przez obdarowanego obowiązków, na niego w umowie darowizny włożonych, ma moc obowiązującą. (S. N. C. II. 2544/37 30.3.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 557)*[1]).

[1]) Inną tezę patrz pod 3/174 t. II.

413.

W razie rozwiązania umowy dzierżawy wskutek ziszczenia się warunku rozwiązującego stosować należy do pozwu o zwrot rzeczy oddanej w dzierżawę przepisy kodeksu zobowiązań a nie przepisy prawa rzeczowego. (S. N. C. II. 729/37 22.10.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 167).*

445 § 1

Układ zbiorowy nie obowiązuje osób, nie będących członkami związków, które układ zawarły. (S. N. C. II. 1714/37 13.1.1938. — *N. K. Z. 9/39 s. 31).*

467: 470 § 2.

Nadużycie zaufania pracodawcy, nie dające się pogodzić z wymogami dobrej wiary, może uzasadniać bezzwłoczne zwolnienie pracownika z pracy.

Prawo bezzwłocznego rozwiązania umowy o pracę służy również w okresie próby. (S. N. C. II. 182/38 9.8.1938. — *P. P. P. 3/38 p. 18).*

473.

Przepis o prekluzji roszczeń wynikających z umowy o pracę (art 473 k. z.) nie dopuszcza możności przerwania biegu prekluzji, chociażby pracodawca dopiero w pewien czas po zakończeniu stosunku pracy wypowiedział się definitywnie co do pretensji pracownika. (S. N. C. I. 3326/37 30.3.1938. — *P. P. P. 2/38 p. 13).*

473.

Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej w sprawie o roszczenia, wynikające ze stosunku pracy, z urzędu porusza kwestię prekluzji z art. 473 kodeksu zobowiązań. (S. N. C. I. 1503/37 25.8.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 33).*

619.

Przedmiotem przekazu może być także świadczenie, płatne dopiero w przyszłości. (S. N. C. II. 2444/37 14.3.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 535).*

XL § 1.

Dopuszczalność potrącenia pretensji, przeciwstawionej przez pracodawcę, w przypadku zwolnienia pracownika po wejściu w życie kodeksu zobowiązań, winna być oceniona według przepisów kodeksu zobowiązań. (S. N. C. I. 891/37 22.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 530)*[1]).

—

p.) R. Pr. R. 12.6.1934 (p. 509) o zobowiązaniach w walutach zagranicznych.

1 u. 1.

Sąd apelacyjny może z uwagi na treść art. 1 pominąć zapłatę w dolarach, chociaż strona pozwana nie wyraziła szczególnego życzenia zapłaty w złotych polskich, jeżeli sąd I instancji mimo braku takiego wniosku zasądził zapłatę w złotych, a pozwany w instancji apelacyjnej przeciwko temu nie podnosił żadnych zarzutów. (S. N. C. III. 1071/36 10.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 169).*

1 u. 2; 38 u. 1.

Do rat należności, płatnych w dolarach złotych w okresie czasu przed wejściem w życie rozporządzenia Prez. Rzplitej z 12.6.1934 r. poz. 509 nie ma zastosowania postanowienie rzeczonego rozporządzenia o pozbawieniu znaczenia w zobowiązaniach dolarowych klauzuli złota, gdy raty te w dacie ich płatności uległy potrąceniu z wzajemną należnością. (S. N. C. I. 1489/37 29.9.1938. — *G. S. W. 8/39 s. 107).*

—

r) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 59/36 r.) o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

1.

Dług zaciągnięty na budowę domu w gospodarstwie wiejskim dwumorgowym, jest długiem rolniczym. (S. O. Kraków II. Ca 3179/38 18.12.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 151).*

1.

Dług powstały wskutek wdrożenia kroków o ściągnięcie wierzytelności, jest długiem rolniczym (S. O. Kraków II. Ca 3259/37 21.1.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 152).*

9.

Badanie stosunków majątkowych przy potrąceniu nie jest dopuszczalne. (S. O. Kraków II. Ca. 213/38 8.2.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 153).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA.

a) Kodeks Cywilny Napoleona.

1291.

Potrącenie może nastąpić między długiem w dolarach i długiem w złotych, skoro oba te długi mają zarówno za przedmiot sumę pieniężną. (S. N. C. I. 1489/37 29.9.1938. — *G. S. W. 8/39 s. 107).*

1728.

Art. 1728 K. C. Nap. uprawnia biorącego w najem do dokonywania przeróbek, umożliwiających używanie rzeczy najętej zgodnie z jej przeznaczeniem, lecz z uwzględnieniem warunków i potrzeb miejsca i czasu oraz rozwoju techniki, a — jeśli idzie o lokale sklepowe — również wymagań handlu, o ile przeróbki te nie wprowadzają istotnych zmian w przedmio-

[1]) U. 2 tezy B. O. podaliśmy poprzednio pod 2/1323 t. I.

cie najmu i nie powodują szkód wypuszczającemu w najem. (S. N. C. I. 3508/36 22.11.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 528).*

1728.

Okoliczność, że z dzierżawionej nieruchomości użytkują prócz dzierżawcy jeszcze inne osoby, będące wraz z nim wspólnikami spółki firmowej, nie uzasadnia uznania ich odpowiedzialności za czynsz dzierżawny, jeżeli nie przyjęli na siebie wobec wydzierżawiającego zobowiązania płacenia tego czynszu. (S. N. C. I. 972/37 23.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 62).*

1906.

Art. 1906 K. C., oparty na domniemaniu istnienia milczącego porozumienia stron co do płacenia od pożyczonego kapitału odsetek, wyraźnie w umowie pożyczki nie zastrzeżonych, nie może mieć zastosowania do przypadku, gdy od kapitału rublowego nie przerachowanego były płacone na rachunek należnych od niego odsetek kwoty złotowe, które po przerachowaniu kapitału okazały się wyższe, niż wynosiły odsetki, obliczone od tego przerachowanego kapitału według stopy umówionej. (S. N. C. I. 2493/37 25.5.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 171).*

2021.

Poręczenie dane pod formą ewikcji hipotecznej wierzycielowi, ma na celu zabezpieczenie go przed możliwością niewypłacalności głównego dłużnika i zapewnienie otrzymania całej należności; w razie przeto upadłości głównego dłużnika, sąd jest uprawniony do zasądzenia od poręczyciela całości wierzytelności. (S. N. C. I. 2807/35 1—16.7.1936. — *Prz. Not. 3—4/39 s. 38).*

—

b) Kodeks Cywilny Kr. P.

242; 243.

W myśl art. 242 i 243 K. C.. Kr. P. obowiązek dostarczania alimentów zawsze uzależniony jest od położenia materialnego stron, bez względu na tryb, w jakim został ustalony, a więc również przy zawarciu dobrowolnej umowy, określającej wysokość alimentów, chyba że umówione alimenty były równoważnikiem umowy pod tytułem obciążliwym, albo też za przyczynę miały zamiar obdarowania wierzyciela alimentów, wobec czego mogą ulec zmianie również świadczenia zastrzeżone na rzecz nieletniego dziecka umową, zawartą przez małżonków po rozpoczęciu procesu rozwodowego, a regulującą ich stosunki majątkowe (art. 221 pr. o małż.). (S. N. C. I. 1361/37 16.2.1938 — *Gł. Sąd. 3/39 s: 277—8).*

—

c) Prawo Hipoteczne.

137.

Zapisanie na kaucji ostrzeżenia nie ma skutków uzyskania zabezpieczenia na wierzytelności hipotecznej przewidzianego w art. 137 ust. hip., wierzyciel powinien zabezpieczyć swoje roszczenie przez zajęcie wierzytelności. (S. N. C. I. 2271/35 15.5.1936. — *Prz. Not. 3—4/39 s. 38).*

—

B2. POLSKA CENTRALNA I WSCHODNIA.

a) Ust. 26.11.1925 (p. 892) w sprawie uzupełnienia odszkodowania osób, dotkniętych skutkami nieszczęśliwych wypadków przy pracy w b. dzielnicy rosyjskiej na wychodźtwie w Rosji.

2 u. 1; 9.

Ustawa z dnia 26.11.1925 w sprawie uzupełnienia odszkodowania osób, dotkniętych skutkami nieszczęśliwych wypadków przy pracy w b. dzielnicy rosyjskiej lub na wychodźtwie w Rosji (Dz. Ust. poz. 892), nie zawiera postanowień, z których by wynikała dopuszczalność ograniczenia świadczeń co do ich początkowego terminu w zależności od daty zgłoszenia roszczenia względnie od daty wydania orzeczenia przez właściwą komisję. (N. T. A. I. rej. 3777/36 16.3.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 963).*

—

B3. POLSKA WSCHODNIA.

a) T. X cz. 1. Zw. Pr.

533.

Współposiadacz, nie posiadając majątku wyłącznie w swoim imieniu, nie może go zasiedzieć. (S. N. C. I. 923/37 27.4.1938. — *O. S. P. 2/39 p: 64 Gł. Z..z).*

544.

Współwłaściciel majątku podzielonego ma prawo dochodzić odszkodowania od osoby trzeciej za nieprawne korzystanie z całego wspólnego majątku względnie z jego części tak przed dokonaniem jego działów, jak i po dokonaniu, w pierwszym wypadku w wysokości przypadającej na należną doń idealną część, a w drugim w wysokości, przypadającej mu na wydzieloną mu konkretną część, za cały czas nieprawnego z niej korzystania, chociażby korzystanie rozpoczęło się przed podziałem. (S. N. C. I. 865/37 27.4.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 171).*

1066[12].

Testament sporządzony prze testatora w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach nie wymaga dla swej ważności zatwierdzenia obu egzemplarzy, ponieważ stanowi jeden akt prawny, powtórzony w dwóch pismach; wszędzie

przeto następstwa, związane z zatwierdzeniem testamentu, obwieszczeniem o zatwierdzeniu oraz terminem przedawnienia z art. 1066^{12} t. X cz. 1 Zw. pr. winny być rozważane w stosunku do wcześniej zatwierdzonego egzemplarza. (S. N. C. I. 234/37 8.2.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 278).*

1550.

Art. 1550 t. X cz. 1 zw. pr. za przerwę biegu przedawnienia uznaje potwierdzenie mocy danych zobowiązań przez dłużnika i w tym zawiera się zasadnicza myśl tego przepisu, uiszczenie zaś części długu lub wykonanie przez kontrahenta części przyjętych na się zobowiązań wymienione są w tym przepisie tylko jako jeden ze sposobów potwierdzenia mocy zobowiązań. (S. N. C. I. 1050/37 18.5.1938. — *O. S. P. 10—12/38 p. 467).*

—

b) Ust. (t. XII cz. 1 Zw. Pr.) ogólna kolejowa.

O.

Przepisy ogólnej ustawy kolei żelaznych (Zw. pr. t. XII cz. I) nadal obowiązują w kwestii odpowiedzialności kolei za szkodę, zrządzoną przy jej eksploatacji osobom, które nie są jej pracownikami.

Wezwanie notarialne o zapłatę przez kolej wynagrodzenia za szkodę, zrządzoną przy jej eksploatacji, jeśli zawiera dane, wymienione w art. 122 og. ust. kol., przerywa przedawnienie aż do chwili udzielenia na nie odpowiedzi, nawet gdy zostało skierowane do zawiadowcy stacji kolei, która za szkodę ponosi odpowiedzialność. (S. N. C. I. 597/38 21.10.1938. — *G. S. W. 9/39 s. 119).*

—

c) Ust. 20.6.1924 (p. 254/29 r.) w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w woj.: nowogrodzkim, poleskim, wołyńskim i wileńskim oraz w powiatach grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim woj. białostockiego.

1 lit. „c".

Jeżeli Komisja Uwłaszczeniowa i Okręgowa Komisja Ziemska przy uwłaszczeniu na rzecz kilku osób pewnej działki gruntu na podstawie art. 1 p. c. (ustawy z dn. 20.6.1924 w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach wschodnich, Dz. U. z 1929 r. Nr 24 poz. 254) nie wskazała wysokości udziałów każdego ze współwłaścicieli, to sądy, w razie sporu między nimi w tym przedmiocie, określają uprawnienia współwłaścicieli w dacie uwłaszczenia na podstawie ogólnych przepisów ogólnych prawa cywilnego. (S. N. C. I. 330/37 22.2-23.3.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 281).*

I lit. „d"; 4.

Odnowienie stosunku dzierżawnego po przerwie w odniesieniu do tych samych gruntów, które były dzierżawione przed przerwą, nie daje w ramach ustawy uwłaszczeniowej w 20.6. 1924 poz. 254/29 Dz. Ust. podstawy do oceniania tego stosunku jako powstałego dopiero w czasie odnowienia. (N. T. A. l. rej. 2928/34 1.3.1937. — *O. S P. 2/39 p. 111).*

—

B. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Kodeks Cyw. Austr.

166.

Ojciec nieślubny, obowiązany jest w miarę swej możności przyczynić się do kosztów zawodowego, wykształcenia swego dziecka nieślubnego, jeżeli ono wskutek wad swych nie może zarobić pracą fizyczną na utrzymanie. (S. N. C. II. 285/38 16.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 83).*

294; 833.

Umowa o sprzedaż drzewostanu nie wymaga zgody wszystkich uczestników spólności. (S. N. C. II. 849/38 27.10.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 127).*

547; 548; 810.

Masa spadkowa zachowuje swoją odrębność aż do chwili przyznania jej oświadczonemu spadkobiercy, który do tego czasu reprezentuje jedynie masę spadkową, podobnie jak nieobjętą masę zastępuje kurator. (S. N. C. II. 565/38 13.10.1938. — *N. Pal. 2/39 s. 83).*

957.

Przechowawca nie nabywa własności na przedmiocie przechowania. (S. N. C. II. 582/38 10.10.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 128).*

1153.

Przepis § 1153 austr. kod. cyw. nie zabrania bezwzględnie dorywczego zastępstwa robotnika w pracy przez osobę trzecią, jeżeli w umowie o pracę nie zastrzeżono inaczej, bądź jeżeli ze względu na specjalne okoliczności zastępstwo takie nie jest możliwe. (S. N. C. II. 2157/37 1. 3. 1938. — *P. P. P. 1/39 p. 22 Gl.).*

1217; 1264.

Odwołanie kontraktu darowizny zdziałanej ze względu na związek małżeński, a więc kontraktu małżeńskiego, jest prawem ściśle osobistym małżonka, który kontrakt zawarł. (S. N. C. II. 447/38 30.9.1938. — *N. Pal. 2/39 s. 83).*

1338.

Roszczenie o odszkodowanie przeciwko gminie za konfiskatę i sprzedaż jelit nie należy na drogę procesu cywilnego bez względu na to, czy konfiskata nastąpiła na podstawie rozporządzenia Prez. R. P. z 22.3.1928 Dz. U. Rz. P. z r. 1933 Nr 60, poz. 454 o badaniu zwierząt

rzeźnych i mięsa, czy też z powodu niezapłacenia opłat akcyzowych. (S. N. C. II. 2986/37 18.8.1938. — *Prz. Pr. Adm. 4/38 p. 302).*

1487.

Trzyletni termin przedawnienia dla dochodzenia roszczeń z tytułu zachowku na podstawie kodeksu cywilnego z r. 1811 nie został przez K. Z. przedłużony. (S. N. C. II. 205/38 23.8.1938 — *O. S. P. 2/39 p. 71).*

—

b) Ust. 28.12.1887 (Dz. p. p. 1/88) o ubezpieczeniu od wypadków.

29.

Kierownik kopalni nie odpowiada za szkodę, jaką przedsiębiorstwo poniosło wskutek niezgłoszenia wypadku robotnika do zakładu ubezpieczeń, jeżeli robotnik wrócił do pracy przed upływem czterech tygodni od wypadku a w przedsiębiorstwie istniał zwyczaj zgłaszania wypadków dopiero po przynajmniej czterotygodniowej chorobie pracownika. (S. N. C. II. 1137/37 28.10.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 174—175).*

—

c) Ust. 9.8.1908 (Dz. p. p. nr 162) o odpowiedzialności za szkodę wynikłą z ruchu samochodowego.

1 u. 3.

Za „przedsiębiorcę ruchu", odpowiedzialnego zamiast właściciela za szkodę, wynikłą z wypadku samochodowego uważać należy tego, kto na podstawie stosunku umownego przejmuje od właściciela używanie i eksploatację samochodu w celach dochodowych na własne niebezpieczeństwo. (S. N. C. II. 2500/37 21.3. 1938. — *Zb. C. 12/38 p. 568)*[1]).

—

B5. POLSKA ZACHODNIA.

a) Kod. Cyw. Niemiecki.

133; 157.

Weksel dany na zabezpieczenie zaliczonej ceny ulega zwrotowi dopiero, gdy umowa została przez sprzedającego należycie wykonana. (S. N. C. III. 1166/36 15—29.10.1937. — *W. Pr. 1/39 p. 30).*

182; 1445.

Zgoda żony oświadczona być może każdego czasu, a więc również po śmierci męża i to tak wobec osoby trzeciej jak i następcy prawnego zmarłego męża. (S. N. C. III. 25/37 12.1 1938. — *R. P. E S. 1/39 s. 176).*

254; 839.

Okoliczność, że pieczęć na sfałszowanym dokumencie sądowym nie odpowiadała istniejącym przepisom nie uzasadnia współwiny poszkodowanego, jeżeli sąd posługiwał się taką nieprzepisową pieczęcią.

Nienależyte przechowanie pieczęci przez urzędnika sądowego jest naruszeniem obowiązków służbowych wobec osoby, która po wykradzeniu pieczęci wskutek jej nadużycia doznа szkody. (S. N. C. III. 2737/36 17.9.1937. — *W. Pr. 1/39 p. 31, 32).*

285.

Istnienie pretensji wzajemnej nie wyklucza samo przez się zwłoki dłużnika, lecz dłużnik mający do wierzyciela roszczenie wzajemne zwalnia się od zwłoki tylko wówczas, gdy ofiaruje swe świadczenie za otrzymaniem świadczenia wzajemnego. (S. N. C. III. 1446/35 18.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 177).*

518; 1620; 1624.

Ustawa nie postanawia, by wyposażenia dzieci winny były być równe, oraz, by przy ocenie, jakie wyposażenie jest odpowiednie, uwzględnić wysokość wyposażenia, otrzymanego przez małżonka dziecka.

Przyrzeczenie wyposażenia, przekraczającego miarę, odpowiadającą okolicznościom, w szczególności stosunkom majątkowym ojca lub matki, jako stanowiące w części, przekraczającej tę miarę, przyrzeczenie darowizny, wymaga odnośnie tej części formy aktu notarialnego.

Obowiązek dania dziecku wyposażenia ciąży na obojgu rodzicach, przeto przyrzeczenie wyposażenia ze strony matki w granicach miary, odpowiadającej okolicznościom, nie stanowi przyrzeczenia darowizny.

Jeżeli ojciec żyje i jest w stanie dać córce wyprawę, to przyrzeczenie wyprawy przez matkę stanowi przyrzeczenie darowizny. (S. N. C. III. 1752/35 11.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 526).*

626.

Pracodawca może w procesie słuszność wypowiedzenia uzasadnić ważnymi przyczynami, które istniały już w chwili wypowiedzenia, a których przy wypowiedzeniu nie podał. Jeżeli jednak przy wypowiedzeniu o dalszych przyczynach wiedział lub nie skorzystał z wypowiewiedzenia natychmiastowego, lecz wypowiedział stosunek w terminie normalnym, to w zachowaniu takim należy dopatrzyć się zrzeczenia się prawa do natychmiastowego wypowiedzenia. (S. N. C. III. 1116/35 3.9.1937; C. III. 1556/35 29.9.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 177).*

1360 u. 2.

W przypadku, gdy mąż nie może utrzymać siebie, (gdy nie ma majątku i jest niezdolny do pracy lub gdy, będąc zdolny do pracy, mimo

---

[1]) Inną tezę z tego wyroku — patrz 5/500 t. II.

usilnych starań znaleźć jej nie może, a majątku, wystarczającego na utrzymanie, nie posiada), żona jest obowiązana do dostarczania mężowi utrzymania nie tylko stosownie do swoich dochodów, lecz także stosownie do swego majątku i zdolności zarobkowej. (S. N. C. III. 1293/37 18.7.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 598).*

2043—2045.

Strony, którym zależy na rozliczeniu, mogą w razie sporu bez uprzedniego obowiązku zwracania się do sądu spadkowego dążyć w drodze procesu cywilnego do uzyskania zobowiązania opornego spadkobiercy do rozliczenia się. Żądanie może według potrzeby być ograniczone do poszczególnych punktów spornych celem przygotowania ostatecznego rozliczenia sądowego lub pozasądowego. Wniosek skargi powinien być skierowany o zezwolenie na rozliczenie żądane przez powoda czyli o zawarcie umowy rozliczeniowej. Wyrok sądu jest deklaratoryjny; dlatego powód musi przedłożyć plan rozliczeniowy i postawić konkretne wnioski co do przeprowadzenia rozliczenia. (S. N. C. III. 1955/35 7.1.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 178-179).*

—

b) Ust 27.1.1877 (Dz. U. Rz. s. 252/1899 r.) o ustroju sądownictwa.

70 u. 3.

Przepisy § 70 ust. 3 niem. ust. o ustr. sąd. oraz § 29 ust. wykonawczej do tej ustawy nie mają zastosowania w sprawach, w których skarb Państwa dochodzi przeciwko urzędnikowi roszczeń z stosunku służbowego. (S. N. C. III. 1444/35 10.1.1936. — *R. P. E. S. 1/39 s. 153-154).*

—

c) Ust. 30. 5. 1908 (Dz. U. Rz. s. 381) o siedzibie uzasadniającej wsparcie.

38.

W wypadku odesłania ubogiego przez tymczasowo wspierający go związek ubogich do związku. zobowiązanego do jego przyjęcia, z pominięciem postępowania, przewidzianego na wypadek odmowy przyjęcia w § 38 ustawy z dnia 30.5.1908 r. (Dz. Ust. Rz. str. 381) koszty przewiezienia ubogiego nie mogą obciążać związku zobowiązanego. (N. T. A. I. rej. 4238/35 22.2.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1001).*

—

d) R. R. L. 23.12.1918 (Dz. U. Rz. s. 1456) o umowach taryfowych i załatwianiu zatargów zbiorowych.

1.

Przepis § 1 rozporządzenia rady ludowej z dnia 23 grudnia 1918 r. o umowach taryfowych i załatwianiu zatargów zbiorowych (Dz. U. Rzeszy str. 1456) nie zabrania umów o pracę odmiennych od postanowień taryfy, jeżeli kontrakt taryfowy umowy takie dopuszcza, jak również nie zabrania zrzeczenia się przez pracownika części jego wynagrodzenia po nadejściu poszczególnych terminów zapłaty wynagrodzenia.

W okresie beztaryfowym, gdy kontrakt taryfowy został wypowiedziany, w miejsce przepisów § 1 przytoczonego wyżej rozporządzenia, które nie mają zastosowania, strony mogą umówić się o warunki pracy i płacy odmiennie od poprzednio obowiązujących. W razie braku takiego umówienia się istnieje domniemanie, że obowiązują między stronami przepisy poprzedniego, już wygasłego kontraktu taryfowego. (S. N. C. III. 2842/36 11.5.1938. — *P. P. P. 1/39 p. 23).*

—

Ust. 4.2.1920 (Dz. U. Rz. s. 147) o radach załogowych.

1; 9.

Ustawa z dn. 4 lutego 1920 r. o radach załogowych (Dz. U. Rz. str. 147) ma zastosowanie do kontraktowych pracowników gmin. (S. N. C. III. 1511/36 4-12.2.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 554).*

—

e) R. M. P. O. S. 15.7.1924 (p. 643) o nadaniu nowego brzmienia rozporządzeniu o przyjmowaniu i wydalaniu robotników i pracowników podczas okresu demobilizacji gospodarczej z dnia 12 lutego 1920.

12; 13.

Pracodawcy, a nie Komisarzowi Demobilizacyjnemu, służy prawo określenia, którzy pracownicy są w pierwszej linii zbędni dla zakładu pracy i przede wszystkim powinni być objęci redukcją personelu.

Komisarz Demobilizacyjny nie może domagać się w celu redukcji personelu zwolnienia innych pracowników aniżeli wskazanych przez pracodawcę. (N. T. A. I. rej. 5437/36 9.6.1938. — *P. P. P. 2/38 p. 12)*[1]).

—

f) Ust. 28.3.1933 (p. 267) o uregulowaniu prawa własności gruntów oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze woj. poznańskiego i pomorskiego.

0.

Złożenie załączników przewidzianych w ustawie po upływie sześciomiesięcznego terminu nie skutkuje zwrócenia wniosku o uregulowanie własności. W fakcie bowiem uzupełnienia

[1]) a) Zmienione R. niem. M. P. — Dz. U. Rz. s. 218; b) teza wydana na podstawie tekstu znowelizowanego R. M. O. S. 8.10.1934 (p. 921).

wniosku mieści się w każdym razie oświadczenie woli, że wnioskodawca podtrzymuje wniosek znajdujący się jeszcze w sądzie.

Nabycie nieruchomości na przetargu przymusowym nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku o uregulowanie własności, gdy nabycie nastąpiło po objęciu parcel w posiadania ich nabywców. Ustawa bowiem nie czyni żadnej różnicy pomiędzy poszczególnymi sposobami nabycia własności przez nowego właściciela. (S. N. C. III. 2980/37 7.2.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 162-163).*

1; 4; 5 u. 2; 11 lit. „a"; 13 u. 3.

Postępowanie wszczęte prawidłowo na podstawie ustawy z dn. 28 marca 1933 r. o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego (Dz. N. nr 31 poz. 267), toczy się do końca stosownie do przepisów tej ustawy, chociażby właściciel gruntu zawarł z nabywcami parcel ugodę co do wykonania obowiązku przewłaszczenia im parcel.

Sąd dokonywując na podstawie ustawy z dn. 28 marca 1933 r. o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego (Dz. U. nr 31 poz. 267), podziału i segregacji ulegających przeniesieniu na działki ciężarów i hipotek, zapisanych na nieruchomości, objętej parcelacją, nie jest związany projektem segregacji wierzytelności, przedłożonym przez instytucje kredytu długoterminowego; powinien jednak uwzględnić obowiązujące w tym względzie przepisy, a w szczególności też statuty tych instytucji. (S. N. C. III. 2980/37 7.2.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 556).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

Post. sporne.

a) Kodeks Post. Cywilnego.

2.

Żądanie wynagrodzenia szkody, wyrządzonej czy to przez osobę prywatną, czy też przez funkcjonariusza państwowego lub organ władzy państwowej, jest sporem o prawo cywilne, w zasadzie przeto sądy powszechne są właściwe do rozpoznawania tych sporów z mocy art. 2 K. P. C., z tym zastrzeżeniem, że ponieważ Skarb Państwa nie odpowiada za czynności organów państwowych, gdy występują one w charakterze wykonawców władzy zwierzchniej Państwa, Sąd powszechny po merytorycznym rozpoznaniu sprawy, w razie ustalenia takiego stosunku, powództwo oddali. (S. N. C. I. 1447/38 13.9—5.10.1938. — *O. S. P. 2/38 p. 59).*

2.

Niedopuszczalna jezst droga procesu cywilnego przeciwko Skarbowi Państwa o szkody wyrządzone przez organy państwowe przy spełnianiu funkcji publiczno-prawnych. (S. N. C. II. 1195/38 5.12.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 155).*

3.

W myśl art. 3 K. P. C. niezbędnymi warunkami powództwa o ustalenie są: z jednej strony konieczność zapobiegania mogącemu nastąpić w przyszłości naruszenia prawa, z drugiej — istnienie u powoda interesu prawnego w takim ustaleniu. Brak jednego z tych warunków wyklucza wniesienie powództwa na podstawie art. 3 K. P. C. W szczególności niedopuszczalne jest żądanie ustalenia obowiązku świadczenia w przypadku, gdy podstawą żądania powoda jest niewykonanie przez pozwanego swego względem powoda obowiązku, a więc naruszenie z punktu widzenia powoda jego prawa. (S. N. C. I. 3290/36 2.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 525)*[1]).

3.

W wypadkach, w których możliwe jest powództwo o świadczenie, niedopuszczalny jest samoistny pozew o ustalenie, a to dla braku właściwego interesu prawnego. (S. N. C. II. 480/38 6.10.1938. — *N. Pal. 21/39 s. 89).*

16; 17; 22 § 1.

Wydatek na upomnienie dłużnika o zapłatę powinien być zaliczony do kosztów w rozumieniu art. 16, a nie do roszczenia głównego i wydatek taki nie jest odrębnym roszczeniem w rozumieniu art. 17, albowiem przepis ten ma na uwadze kilka odrębnych roszczeń głównych objętych jednym pozwem, nie dotyczy on natomiast kosztów żądanych obok roszczenia głównego, stanowiących rodzaj jego przynależności.

Jeżeli Sąd I instancji z obrazą art. 22 nie dokona sprawdzenia wartości, sąd II instancji nie może sam powziąć w tym przedmiocie merytorycznej decyzji, lecz powinien odesłać sprawę sądowi I instancji do rozpoznania i orzeczenia. (S. N. C. III. 1253/37 6.11.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 155-156).*

43.

Sąd miejsca zamieszkania męża nie jest właściwy do rozpoznawania sprawy, wytoczonej przez żonę o powrót do wspólności małżeńskiej i utrzymanie, jeżeli żona w miejscu ostatniego wspólnego zamieszkania małżonków jeszcze

[1]) Dwa inne ustępy z tego orzeczenia objęte są tezą pod 1/1014.

stale przebywa. (S. N. C. II. 286/38 15.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 79).*

84; 88; 91; 119 § 1; 380.

Strona może ustanowić kilku pełnomocników procesowych. Każdemu z nich służą wszystkie uprawnienia, wynikające z art. 91 K. P. C., ponieważ K. P. C. nie zna kolektywnego pełnomocnictwa procesowego.

Samo zrzeczenie się prawa ubogich nie pociąga za sobą automatycznego wygaśnięcia tego prawa.

Art. 380 K. P. C. nie wymaga użycia przez strony tego samego określenia, którego używa ustawa w tym artykule: dostateczne jest takie oświadczenie, które nie pozostawia wątpliwości co do zamiaru strony poddania się orzeczeniu sądu z wyłączeniem korzystania z przysługującego środka odwoławczego. (S. N. C. III. 69/37 20.6.1938. — *P. P. C. 1-2/39 p. 1).*

92.

Do złożenia oświadczenia o cofnięciu skargi kasacyjnej jest uprawniona strona sama bez udziału pełnomocnika. (S. N. C. III. 1535/36 10.9.—13.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 521).*

114 § 2; 404.

Sąd II instancji nie jest uprawniony do rozpoznawania istoty sprawy i rozprawiania się z zarzutami apelanta, gdy rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym nie skargę apelacyjną, lecz tylko zażalenie na odmówienie prawa ubogich i gdy same zarzuty nie są zupełnie i oczywiście bezzazadne. Dlatego nie może sąd II instancji oczywistej bezzasadności przyjąć z tej przyczyny, że skarga apelacyjna przytacza nowe fakty i dowody (art. 404 K. P. C.). (S. N. C. III. 2509/37 14.1.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 156).*

157 § 2.

Postanowienie sądu o zmianie osoby kuratora dla zastępowania nieobecnego nie wymaga dokonania obwieszczeń, przewidzianych w § 2 art. 157 K. P. C. (S. N. C. I. 828/37 12.1. 1938. — *Zb. C. 11/38 p. 492).*

164 § 1; 231 § 1; 239; 246 § 1; 439.

Ogłoszenie na rozprawie terminu następnej rozprawy czyni zbędnym doręczenie pełnomocnikowi procesowemu strony wezwania do tej następnej rozprawy.

Przyjęcia faktów twierdzonych przez powoda, a przyznanych przez pozwanego, sąd nie ma potrzeby w wyroku bliżej uzasadnić.

Sąd nie jest obowiązany rozpatrywać dowodów, zgłoszonych dopiero po zamknięciu rozprawy.

Powód może i w nieobecności pozwanego cofać dowody oraz ofiarować nowe dowody.

Dokumentów, przedstawionych w sprawie po raz pierwszy dopiero w skardze kasacyjnej, Sąd Najwyższy nie rozpatruje.

Zaniechanie przez sąd skłaniania stron do ugodowego załatwienia sprawy nie stanowi wady postępowania. (S. N. C. II. 3348/37 16.5. 1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 577).*

185 n.; 369 n.;

Sprostowanie wyroku na podstawie art. 369 K. P. C. ma ten skutek, że wyrok należy uważać za wydany od razu w brzmieniu sprostowanym, a samo sprostowanie nie ma wpływu na bieg terminów do założenia środków odwoławczych od wyroku.

W przypadku sprostowania w wyroku oznaczenia strony w ten sposób, że stroną okazuje się inna ooba, aniżeli pierwotnie oznaczona, oobie dotkniętej tym sprostowaniem służy środek odwoławczy od postanowienia sądu, nakazującego takie sprostowanie.

Nie może być uznana za sprostowanie wyroku i przeto niedopuszczalna jest taka zmiana strony, że jej skutkiem stroną okazuje się osoba, która nie brała udziału w potępowaniu wskutek niedoręczenia jej pozwu i wezwań na rozprawę. (S. N. C. III. 1638/37 19.11.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 524).*

206 pt. 1; 222 § 2.

Okoliczności faktycznych, nie przytoczonych przez strony w uzasadnieniu ich żądania lub obrony nie uwzględnia sąd nawet wówczas, gdy były one przedmiotem ich zeznań, gdyż zeznania nie mogą zastąpić twierdzeń stron. (S. N. C. III. 305/37 28.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 156).*

210; 243.

Przed doręczeniem pozwu stronie pozwanej nie wolno sądowi badać materialnej strony pozwu.

W postanowieniu dowodowym Sąd musi oznaczyć fakty, podlegające stwierdzeniu. (S. O. Rzeszów Co. 2/39 7.1.1939. — *O. S. P. 2/39 p. 88. Gl. Dr Bernard G r ü s s).*

210 pt. 2.

Przepisowi art. 210 p. 2 K. P. C. o wytoczeniu powództwa wzajemnego najpóźniej na pierwszej rozprawie nie czyni zadość zgłoszenie na takiej rozprawie pretensji wzajemnej do potrącenia i ujęcia jej w pozwie wzajemnym po tej rozprawie. (S. N. C. III. 182/36 23.2.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 279).*

212; 215 § 1.

Oświadczenie powodów w protokóle rozprawy, iż „ograniczają żądanie pozwu w ten sposób, że cofają żądanie o odszkodowanie za stratę moralną, „nie mieści w sobie zrzeczenia się tej części roszczenia, nie pozbawia zatem powodów prawa ponownego wytoczenia powództwa o zadośćuczynienie za krzywdę moralną.

(S. N. C. II. 2780/37 17.10.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 157)*

243.

W myśl art. 243 K. P. C. przedmiotem dowodu mogą być tylko fakty, a nie pojęcia prawne, do jakich należy moc wiążąca umowy. (S. N. C. II. 3325/37 28.6.1938. — *P. P. P. 3/38 p. 16)*.

254 § 2; 256 § 2.

Nie stanowi naruszenia przepisów o postępowaniu dowodowym, jeżeli sąd, zawiadomiwszy strony o terminie do przesłuchania świadka, wobec nieprzybycia stron i obłożnej choroby świadka przesłucha go w tym samym dniu w innym miejscu bez ponownego zawiadomienia stron.

O odroczeniu terminu przesłuchania na inny dzień winny być strony zawiadomione; nieuczynienie tego przez sąd wezwany strony mogą wytknąć nie później niż na najbliższej rozprawie przed sądem orzekającym. (S. N. C. III. 1898/37 16.2.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 280)*.

265.

Dowód nie odnosi się do treści dokumentu, w rozumieniu art. 265 K. P. C. jeżeli chodzi o wykładnię zawartych w nim oświadczeń lub o stwierdzenie okoliczności, wśród których dokument sporządzono. (S. N. C. III. 3592/36 4.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 157)*.

310 § 1.

Przyjęcie opinii biegłego bez uzasadnienia, nie stanowi pogwałcenia tego przepisu. (S. N. C. II. 641/38 18.10.1938. — *Prz. Sąd. 2/39 p. 11)*.

323 § 1.

Przypuszczenie sądu, że strona nie będzie mogła udzielić potrzebnych wyjaśnień, nie daje dostatecznej podstawy do pominięcia dowodu z przesłuchania stron, ponieważ nie da się naprzód przewidzieć, jakie wyniki da pewien środek dowodowy i sąd nie może tych wyników przesądzać. (S. N. C. III. 109/36 5.2.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 158)*.

350; 376 § 1; 378.

Przepis art. 350 K. P. C. obowiązuje także w tym przypadku, gdy postanowienie nie powinno było zapaść na rozprawie. (S. N. C. III. 2333/37 13.12.1937. — *W. Pr. 1/39 p. 15)*.

351; 417.

Z przepisów tych bynajmniej nie wynika, aby Sądy wyższych instancyj obowiązane były w kwestiach trafnie przez Sądy niższych instancyj rozstrzygniętych i należycie umotywowanych — zamieszczać obszerne uzasadnienie. (S. N. C. II. 550/38 10.10.1938. — *Prz. Sąd. 2/39 p. 113)*.

369 § 1.

Postępowanie zmierzające do usunięcia z orzeczenia oczywistych omyłek ma ten sam charakter, co postępowanie pierwotne. Ponieważ więc ferie sądowe wprowadzone ustawą z 14.4.1937. (Dz. Ust. poz. 220) nie mają wpływu na postępowanie w sprawach z postępowania nakazowego, przeto także w postępowaniu mającym za przedmiot sprostowanie nakazu zapłaty biegną terminy do wnoszenia środków odwoławczych podczas ferii sądowych. (S. N. C. III. 2558/37 14.1.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 158)*.

395 pt. 3; 396 § 1; 399.

Sąd Apelacyjny nie jest uprawniony zwrócić skargi apelacyjnej do uzupełnienia jej przytoczeniem w niej podstaw apelacji. (S. N. C. II. 3064/37 23.5.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 583)*[1].

404.

Art. 404 K. P. C. ma zastosowanie, gdy strona w I instancji zrzeknie się dowodu. (S. N. C. III. 1076/35 13.10.1937. — *W. Pr. 1/39 p. 16)*.

425 § 1.

Skarga kasacyjna w sprawie kosztów sporu (zaliczki na rzecz kuratora, ustanowionego dla strony pozwanej) nie jest dopuszczalna, jeżeli ze względu na wartość przedmiotu sporu, kasacja na wyrok co do istoty sprawy nie byłaby dopuszczalna. (S. N. C. II. 95/38 9.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 159)*.

426 pt. 1.

O tym, według przepisów jakiego statutu kasy samopomocy, czy dawnego, czy też nowego, winno być określone prawo uczestnika kasy do otrzymania zapomogi z powodu niezdolności do pracy, decyduje nie chwila zgłoszenia przez niego żądania wypłaty zapomogi, lecz moment nastąpienia okoliczności, stanowiącej o nabyciu prawa, tj. zapadnięcia jego na chorobę, która go uczyniła niezdolnym do pracy.

Wniosek Sądu co do znaczenia użytego w statucie wyrazu „kalectwo" nie ulega sprawdzeniu w postępowaniu kasacyjnym. (S. N. C. I. 1220/37 31.8.1938. — *O. S. P. 1/39 p. 9)*.

428 § 2.

Kaucja nie ma znaczenia kaucji przepisanej, jeżeli nie została wpłacona do kasy sądu, w którym należało wnieść skargę kasacyjną. Niemniej kaucja uiszczona w sposób niewłaściwy uchodzi za kaucję przepisową, jeżeli sąd kaucję przyjął. (S. N. C. III. 619/37 24.9.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 159)*.

428 § 2.

Gdy kaucja kasacyjna we właściwym terminie została wpłacona, nie ma podstawy do uznania skargi kasacyjnej za niedopuszczalną z tego względu, że dowód, stwierdzający dopełnienie tego warunku został złożony już po

[1]) Inną tezę tego wyroku patrz 4/957 t. II.

wniesieniu pomienionej skargi. (S. N. C. I. 1065/38 14.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 60)*.

443 pt. 1; 454.

Okoliczność, że sędzia brał udział przy wydaniu wyroku, przeciwko któremu skierowana jest skarga o wznowienie, nie wyłącza go bezwzględnie od orzekania w postępowaniu na skargę o wznowienie, lecz tylko wówczas, gdy w procesie ukończonym prawomocnym wyrokiem był wyłączony lub gdy pozbawił skarżącego możliwości działania w procesie. (S. N. C. III. 2074/37 17.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 159)*.

—

b) Prawo o Sądach Pracy.

16; 17.

Jest dopuszczalna umowa między pracodawcą i pracownikiem, mocą której dokonano wyboru sądu pracy dla rozstrzygania przyszłych sporów wynikłych na tle stosunku pracy. (S. N. C. II. 3325/37 28.6.1938. — *P. P. P. 3/38 p. 16)*.

—

Post. egzekucyjne i zabezpieczające.

a) Kodeks Post. Cywilnego.

566.

Prawomocnego wekslowego nakazu zapłaty nie można zwalczać pozwem o umorzenie wszczętej egzekucji, opartym na tej podstawie, jakoby weksel wręczony został w wykonaniu nieważnej i zabronionej w myśl § 47 ordynacji układowej z 10 grudnia 1914 Dzp. austr. nr 337 umowy. (S. N. C. II. 2305/37 4.3.1938. — *O. S. P. 10-12/38 p. 527)*[1].

566 § 1 pt. 2.

Potrącenie oświadczone po powstaniu tytułu egzekucyjnego, stanowi materialno-prawną podstawę zarzutu z art. 566. Wykazania dokumentem wymaga nie tylko oświadczenie potrącenia, lecz również wierzytelność wzajemna; niekonieczny jest wyrok sądowy, wystarczy każdy inny dokument publiczny lub prywatny, o ile sam przez się dowodzi wierzytelności. (S. N. C. III. 1802/35 6.10.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 160-161)*.

566 § 1 pt. 2; 662 § 1.

Przeniesienie prawa własności nieruchomości przez dłużnika na osobę inną po wszczęciu egzekucji z nieruchomości nie uzasadnia pozwu o umorzenie egzekucji. (S. N. C. II. 2672/37 25.8.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 72)*.

567 § 1 pt. 1.

Powództwa z tego przepisu nie można opierać na twierdzeniu, że wierzyciel egzekwujący wiedział o prawie obligatoryjnym powoda do nabycia własności zajętej rzeczy. (S. N. C. III. 553/36 3.1.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 161)*.

567 § 1 pt. 1; 724; 728 § 3.

Przepisy K. P. C., dotyczące postępowania egzekucyjnego, nie przewidują możności w drodze powództwa unieważnienia odbytej już licytacji i prawomocnego postępowania sądowego o przysądzeniu własności, zapadłego po uprawomocnieniu się postanowienia o udzieleniu przybicia. (S. N. C. I. 2310/37 15.6.1938. — *P. P. C. 1-2/39 p. 2)*.

—

b) R. Pr. R. 27.10.1932 (p. 809) o dochodzeniu roszczeń pieniężnych i egzekucji należności pieniężnych, opartych na tytułach prywatno-prawnych, przypadających od związków komunalnych.

9 u. 2.

Egzekucja należności, przypadających od komunalnych kas oszczędności, nie podlega ograniczeniom z rozp. Prez. Rzplitej z dn. 27 października 1932 r. o dochodzeniu roszczeń pieniężnych i egzekucji należności pieniężnych, opartych na tytułach prywatno-prawnych, przypadających od związków komunalnych (Dz. U. nr 94 poz. 809). (S. N. C. III. 168/38 5.2.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 555)*.

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA I WSCHODNIA.

Post. sporne.

161^{10}; 161^{11}.

Doręczenie dłużnikowi wekslowemu samego tylko nakazu egzekucyjnego bez doręczania mu odpisu wekslu, któremu nadano klauzulę wykonalności, nie powoduje rozpoczęcia się biegu terminu sześciomiesięcznego, przewidzianego w art. 161^{11} rozp. U. P. C. (S. N. C. II. 852/38 24.10.1938. — *P. P. H. 3/39 p. 1813)*.

962—967; 1433 ^{1}, ^{2}, ^{4}.

Uchylenie przepisów art. 962—967 U. P. C. i zastąpienie ich przepisami prawa z 1932 r. o sądowym postępowaniu egzekucyjnym w niczym nie zmieniło samodzielnego trybu postępowania, przewidzianego w art. 1433^2—1433^4 U. P. C., utrzymanych w mocy w całej pełni przez art. XVIII § 1 p. 10 przep. wprow. K. P. C. i nie uchylonych przez prawo o sąd. postęp. egzek.; wobec tego na postanowienie Sądu II instancji w przedmiocie sporów, przewidzianych w pomienionych art. 1433^2—1433^4 (tj. dotyczących żądań intromisji, nie opartych na akcie kupna lub nabycia na licytacji, o czym traktuje art. 1433^1 U. P. C.), dopuszczalna jest skarga kasacyjna. (S. N. C. I. 860/38 14.6.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 67 Gl. Z....z)*.

—

[1]) Inną tezę patrz 5/1352 t. I.

B2. POLSKA POŁUDNIOWA.

Post. sporne.

a) Ust. Post. Cywilnego.

477 u. 6.

O kosztach postępowania karnego, poniesionych przez poszkodowanego orzec może wyłącznie sąd karny, zaczem zasądzenie zwrotu tych kosztów na rzecz poszkodowanego przez sąd cywilny powoduje nieważność wyroku. (S. N. C. II. 615/38 17.10.1938. — *N. Pal. 2/39 s. 84).*

—

Post. niesporne.

b) P. niesporny.

9.

W postępowaniu o wyznaczenie alimentów dla dzieci ślubnych dziecko nieślubne może jako zainteresowane brać udział i wnieść środki prawne. (S. N. C. II. 295/38 15.9.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 80).*

—

B3. POLSKA ZACHODNIA.

Post. sporne.

a) Ust. Post. Cywilnego.

72.

Oznajmienie sporu jest zawiadomieniem przez stron procesowych trzeciej osoby o toczącym się sporze w tym celu, by umożliwić jej ewentualne przyłączenie się. Nie stanowi ono natomiast ani wezwania do przystąpienia ani nie stwarza dla osoby trzeciej żadnego przymusu. Nawet po przystąpieniu do sporu może osoba trzecia swobodnie cofnąć swe oświadczenie o przystąpieniu. Sąd w żadnym stadium postępowania nie może badać ani słuszności ani niedopuszczalności oznajmienia sporu. (S. N. C. III. 1892/35 10.1.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 175).*

—

3. KOSZTY SĄDOWE.

a) R. Pr. R. 24.10.1934 (p. 837). — Przepisy o kosztach sądowych.

7; 16.

W razie cofnięcia prawa ubogich należy stosować art. 7 i 16 przep. o koszt. sąd. (ściągnięcie opłat z urzędu). (S. N. C. III. 69/37 20.6. 1938. — *P. P. C. 1-2/39 p. 1).*

22; 23 pt. 5.

Złożenie przepisanej kwoty do depozytu sądowego nie może być uznane za wpłacenie kaucji kasacyjnej. (S. N. C. III. 1427/35 16.2. 1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 280).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Allerhand Maurycy: Powództwo wzajemne. Warszawa 1938. s. 39, 1 nlb. (Odb.: Polski Proces Cywilny). [1938, nr 9—18].

Halpern Fryderyk: Przedmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej. Warszawa 1938. s. 7, 1 nlb. odb.: Polski Proces Cywilny. [1938, nr 13—15].

Halpern Fryderyk: Zagadnienie niedozwolonego wykorzystania prawomocnego wyroku. Warszawa 1938. s. 5, 2 nlb. Odb.: Polski Proces Cywilny. [1938, nr. 21—22].

Litauer Józef: Kodeks postępowania cywilnego.Postępowanie sporne i egzekucyjne oraz przepisy wprowadzające. Tekst jednolity obowiązujący od 28 listopada 1938 r. i orzecznictwo. Warszawa 1939. Księg. Prawnicza. cm. 14. s. XV, 640.

Prawo handlowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. KODEKS HANDLOWY.

JESZCZE O „WARTOŚCI RZECZYWISTEJ" MAJĄTKU OBROTOWEGO.

Mimo czteroletnich rządów Kodeksu handlowego, oznaczenie wartości składników majątku obrotowego stanowi po dziś dzień kwestię sporną. Spór dotyczy treści pojęcia „wartości rzeczywistej", wprowadzonego do art. 58 § 1 (rachunkowość kupiecka w ogóle), art. 249 (spółki z ogr. odp.) oraz art. 424 (spółki akcyjne) Kodeksu handlowego.

„Wartość rzeczywista" jest pojęciem ramowym: w zależności od całego splotu warunków zyskuje ono tę czy inną treść. A treść ta urabiana jest przez zwyczaj kupiecki i zasady przy-

jęte w księgowości. Jak więc widać, pojęcie wartości rzeczywistej jest tym określeniem pełniejszym o dużej rozpiętości, obejmującym różne oznaczenia i wykreślającym tym oznaczeniom różne granice.

A więc górną granicą oznaczenia składników majątku obrotowego, będzie koszt własny produktu czy towaru względnie — koszt według innych kryteriów, jednak taki, by wartość jego nie przekraczała ceny rynkowej. Dolna granica ceny rynkowej zakreślona nie została. Nie oznacza to jednak, by kodeks pozwalał na pewną dowolność. Art. 249 i 424 wykazują troskę o nieprzecenianie remanentów w zwrocie: „co najwyżej w wysokości kosztów własnych“ i jeżeli przepisy te pozwalają na pewne obniżenie oznaczenia składników w skali między kosztem własnym a ceną rynkową, to dlatego, że gdzieś musiało się znaleźć miejsce na korektę w przypadku, gdy ze względu na uszkodzenie produktu, wyjście z mody etc. należy wartość danego składnika odpowiednio obniżyć, co nie uwłacza jednak samej zasadzie oznaczenia tych składników według kosztów własnych. To samo dotyczy końcowych słów powołanych przepisów: „nie powyżej ceny rynkowej“.

Jak z powyższego widać, myślą przewodnią art. 249 i 424 kod. handl. było poruszanie się przy oznaczaniu wartości składników majątku obrotowego w granicach rzeczywistości, zakreślonej przyjętymi w życiu gospodarczym zwyczajami. *(M. Szpilrajn — O. B. P. 9/39 s. 149.*

—

WĄTPLIWE I NIEŚCIĄGALNE POZYCJE BILANSOWE.

1. Znamiona wątpliwości.

Zasadniczo istnieje przepis prawa handlowego, że wierzytelności wątpliwe należy przyjąć według ich wartości prawdopodobnej, a wierzytelności nieściągalne należy odpisać (kod. handl. art. 58 § 2). Widzimy więc, że ustawa odróżnia wierzytelności wątpliwe oraz nieściągalne.

1) Wątpliwe są takie należności, których odzyskanie z różnych powodów jest zakwestionowane, ale jeszcze nie jest beznadziejne (protesty wekslowe, czasowa niewypłacalność, postępowanie ugodowe itp.).

2) Nieściągalne natomiast są takie wierzytelności, które z powodu pewnych dowiedzionych przypadków (wojna, upadłość itp.) są definitywnie stracone.

2. Stopnie wątpliwości.

Dokładne uchwycenie i ocena stopnia wątpliwości jest naturalnie bardzo trudna. Nie można jednak oczywista tego stopnia wątpliwych pozycyj dowolnie oznaczać. Na podstawie sumiennej wyceny dopuszczalne są ze stanowiska kupieckiego i praktyki handlowej odpisy na dłużnikach, które mogą być ryczałtowane albo też indywidualne. W Niemczech tego rodzaju odpisy ryczałtowe dopuszczalne są w myśl uznania Sądu Rzeszy.

3. Ograniczenia w odpisach.

Prawo czynienia odpisów na dłużnikach jest jednak do pewnego stopnia ograniczone i nie jest pozostawione dowolnej swobodzie kupca. W każdym przypadku podlega to sumienności kupieckiej i doświadczeniu. Dlatego też po stronie władzy podatkowej istnieje możność zakwestionowania przesadnych odpisów na podstawie uzasadnionego wniosku, że podatnik zaniedbał staranności sumiennego kupca, względnie że nie zachował przepisów „prawidłowej księgowości“ lub wykraczał poza „zwyczaje handlowe“. W takich przypadkach pozostaje władzy prawo swobodnego uznania wysokości odpisów.

4. Gospodarcza konieczność badania dłużników.

Śledzenie dłużników doprowadzi do odpowiedniego osądzania ich wypłacalności i ułatwi z końcem roku ściślejszą ocenę wątpliwych i nieściągalnych pozycyj. Pilnowanie tego sposobu śledzenia debitorów i odbiorców gwarantuje przedsiębiorstwu odpowiednią prężność i niezależność finansową. W przeciwnym razie t. j. w razie zaniedbania tej staranności zbiegną się interesy, nastąpią trudności finansowe, okaże się konieczność korzystania z kredytów nieraz kosztownych i uciążliwych oraz wyniknie zależność od kapitałów obcych. Powodowane w następstwie koszty i procenty nie były wkalkulowane w dostawy towarów niezapłaconych oraz zaciążą na przyszłej produkcji, która wobec tego może nie wytrzymać konkurencji. Dlatego też przy ocenie zaległych należności należy uwzględnić koszty zaciąganych kredytów, które przecież obciążają i deprecjonują wartość pozycji dłużników.

5. Orzecznictwo N. T. A.

N. T. A. wypowiedział się, że sumy odłożone na wyrównanie prawdopodobnych i dających się przewidzieć strat, należą do wydatków potrącalnych przy obliczeniu dochodu z przedsiębiorstw, prowadzących prawidłowe księgi handlowe, a opodatkowanych na podstawie art. 17 ustawy o podatku dochodowym (N. T. A. z 9.10.1931 L. Rej. 1401/29).

6. Mylne stanowisko władz skarbowych.

Jedną z najwięcej charakterystycznych spraw spornych, którą N. T. A. w ostatnich latach rozpatrywał i rozstrzygnął na korzyść płatnika a niekorzyść nie tylko urzędów skarbowych, ale nawet wbrew orzeczeniu Ministerstwa Skarbu, jest wyrok z 30 marca 1936 r. L. Rej. 874/34. Również w wyroku z 17 kwietnia 1929 r. L. Rej. 1257/26 N. T. A. wyraził już pogląd, że zasadność odpisu na straty, nieściągalność

pretensji, powinna być oceniana w odniesieniu do warunków tego okresu operacyjnego, którego dotyczy odnośne zamknięcie rachunkowe.

7. Odpisy na zobowiązaniach.

Tworzenie rezerw odnosi się do większości przedmiotów majątkowych, które mogą być narażone na straty wskutek zmiany koniunktury ogólnej lub też w specjalnych dziedzinach gospodarczych albo też specyficznych wydarzeniach, odnoszących się do pewnych osób. Dotyczy to papierów wartościowych, walutowych, weksli, towarów, należności, gwarancji, kaucji i inn. Są to przypadki nieregularne, uzależnione od różnych nieprzewidzianych wydarzeń. Poza tym tworzone są rezerwy corocznie przewidziane i corocznie się powtarzające, czyli rezerwy regularne. *(M. S c h e f f s — Prz. Sk. 1/39 s. 2).*

—

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZŁONKÓW ZARZĄDU SPÓŁKI Z OGR. ODP. ZA NALEŻNOŚCI PODATKOWE SPÓŁKI.

Ostatnio władze podatkowe prowadzą wzmożoną egzekucję przeciwko członkom zarządów niewypłacalnych spółek z ogr. odp. z tytułu zaległości podatkowych tych spółek. Urzędy skarbowe jednak są uprawnione do egzekwowania tylko takich świadczeń pieniężnych, które mogą być ściągane na podstawie obowiązujących przepisów w trybie administracyjnym, t. zn. świadczeń publiczno - prawnych. Natomiast świadczenia oparte na prawie cywilnym są świadczeniami prywatno - prawnymi i mogą być tylko w drodze sądowej.

W zasadzie w stosunkach publiczno - prawnych decydować powinny wyłącznie przepisy o charakterze publicznym. Brak jednak kodyfikacji ogólnych zasad prawa publicznego stwarza konieczność stosowania w drodze wspomnianej recepcji norm i zasad prawa prywatnego przy regulowaniu stosunków opartych na tytułach publicznych. Dla przykładu chociażby przytoczyć wypadnie przepisy dotyczące uiszczenia, potrącenia, zdolności do działań prawnych i t. p.

Nie ulega wątpliwości, że w przypadku luki w normach prawa publicznego, należy lukę tę wypełnić normami prawa cywilnego. Rzecz prosta — tylko normami podstawowymi opartymi na ogólnych zasadach prawa, lecz nie — specjalnymi a tym bardziej wyjątkowymi, do jakich należy zaliczyć art. 298 Kod. Handl.

Zasadą jest, że spólnicy spółki z ogr. odp. nie odpowiadają osobiście za zobowiązania spółki. Tym bardziej — zarządcy, nie będący spólnikami. Art. 298 stwarza wyjątek: ustanawia odpowiedzialność zarządców — za zobowiązania spółki. Tego rodzaju wyjątkowy przepis nie może być recypowany do prawa publicznego, w szczególności podatkowego.

Zasadę, że przepisy prawa cywilnego nie mają w braku luki zastosowania w dziedzinie prawa podatkowego — przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dn. 10.6.37 r. C. II. 243/37, OPA. 1937, poz. 1979. *(Dr E. I s e r z o n — O. B. P. 11/12/39 s. 181-.*

—

6. PRAWO MORSKIE.

POJĘCIE WINY W KOLIZJACH A UBEZPIECZENIE MORSKIE.

Pojęcie winy na morzu nie jest łatwo uchwytne. Wina przy zderzeniu statków wyraża się brakiem zwykłej staranności w wykonywaniu obowiązujących przepisów i praktyki morskiej. Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami (khn. §§ 735 i 736), podstawą do odszkodowania za zderzenie jest zawinione wyrządzenie szkody, co stanowi jeden z konkretnych przypadków odpowiedzialności z czynu niedozwolonego, szeroko pojętej w naszym K. Z. Abstrahując od skutków, jakie §§ powyższe miały w dziedzinie asekuracji morskiej pod mianem t. zw. pośrednich szkód kolizyjnych (t. zw. R. D. C. i § 78 A. D. S.), autor zwraca uwagę na szereg rozbieżności pomiędzy obowiązującymi dotychczas u nas przepisami niemieckimi i ustalonym orzecznictwem angielskim. Sądy w Niemczech trzymają się zasady teorii t. zw. przyczynowości adekwatnej, której głównym rysem jest tendencja do możliwie słusznego ujęcia przyczyny i skutku z punktu widzenia prawa. W wyrokach sądów angielskich przewija się znów inna teoria, tak zw. „Causa proxima non remota spectatur". Chodzi tu o bezpośrednią przyczynę kolizji, przy czym niekoniecznie w chronologicznym następstwie. Za przyczynowością adekwatną przemawiają przede wszystkim względy słuszności. Teoria „causa proxima" ma natomiast inne walory, z których najważniejszym jest łatwe stosunkowo uchwycenie bezpośredniej przyczyny kolizji. W Anglii więc przeważyła teoria bardziej praktyczna.

W dalszym ciągu rozważa autor możliwość ewentualnego sformułowania przez ustawodawcę kwestii związku przyczynowego przy kolizjach, podobnie jak to miało miejsce w angielskim Marine Insurance Act z 1906 r. W konkluzji zaś oświadcza, że uregulowanie tej kwestii dla prawa kolizyjnego w ogóle, byłoby niewskazane. Jeśli znów chodzi o ubezpieczenia morskie, to sprawa ta wydaje się być dojrzałą do konkretnego uregulowania. *(B. W o j t a s — Praca na Morzu 1/39 s. 12 n.).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 24.2.1928 (p. 211) o przepisach tymcz., dotyczących umowy ubezpieczenia.

8 u. 2.

Wezwanie o uiszczenie zaległej następnej składki ubezpieczeniowej, odpowiadające treścią przepisowi art. 8 ust. 2 rozp. Prez. Rzplitej z dnia 24 lutego 1928 r. o przepisach tymczasowych, dotyczących umowy ubezpieczenia (Dz. U. nr 25, poz. 211), jest skuteczne i zwalnia zakład ubezpieczeń od odpowiedzialności za wypadek, który zaszedł po upływie terminu w dodatkowego, a przed uiszczeniem składki, chociażby w wezwaniu mylnie powołano przepis ustawy o umowie ubezpieczenia, obowiązującej w innej dzielnicy. (S. N. C. III. 1760/35 22.10.1937 - 28.2.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 523).*

—

b) R. M. Kom. 21.9.1931 (p. 721). Reg. przesyłek towarowych.

8; 18; 26; 39; 49.

Wypełnienie listu przewozowego przez urzędnika kolejowego nie wpływa na odpowiedzialność nadawcy za przewoźne.

Kolej nie odpowiada za szkodę, wynikłą z mylnego obliczenia przewoźnego. (S. N. C. II. 773/38 27.10.1938. — *Prz. Sąd. 3/39 p. 148, 149).*

—

c) R. M. Kom. 14.4.1932 (Dz. T. Z. Kol. p. 153) w sprawach taryfowych. Taryfa towarowa Polskich Kolei Państwowych na obszarach Rzeczypospolitej Polskiej i Wolnego Miasta Gdańska (linie normalnotorowe), cz. II, zeszyt 1 b.

Rozd. III pt. 22 H. 5 p. 4.

Użycie w p. 4 taryfy wyjątkowej H 5 (część II, zeszyt I b. taryfy towarowej P. K. P. — Dz. Taryf i Zarz. Kol. za r. 1932, nr 22, poz. 153) wyrazu „przetopienie“ złomu należy uważać za równoznaczne z „przekuciem“ metalu po doprowadzeniu go przez nagrzewanie do stanu masy ciastowej, a przeto ulgowa taryfa H 5 ma zastosowanie nie tylko w przypadku, kiedy złom nadano do przewozu w celu przetopienia, lecz i wówczas, gdy przewożony złom został—po doprowadzeniu go w zakładzie metalurgicznym do stanu „ciastowego“ — przekuty i przerobiony. (S. N. C. I. 367/37 8.3.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 567).*

—

d) Kodeks Handlowy.

49.

Okoliczność, że przedsiębiorstwo, pomimo oddania go w dzierżawę z mocy aktu piśmiennego, nie funkcjonowało, — nie może decydować o nieistnieniu dzierżawy i wynikających z niej skutków, przewidzianych w art. 49 K. H., skoro nie zostało ustalone, aby akt dzierżawy był dokonany w innym celu, a nie w celu dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa i korzystania z klienteli, jaką to przedsiębiorstwo miało podczas prowadzenia go przez właściciela. (S. N. C. I. 1629/37 13.10.1938. — *P. P. H. 3/39 p. 1811).*

55 § 2.

Przepis § 2 art. 55 K. H., według którego zapisy powinny być uskuteczniane w alfabecie języków dopuszczonych w sądach siedziby przedsiębiorstwa lub oddziału — nie ma zastosowania do dowodów księgowych, a zatem i do list utargów dziennych. (N. T. A. I. rej. 1110/37 16.12.1938. — *O. B. P. 5/39 s. 81).*

240.

Uchwała spólników o rozwiązaniu spółki i jej likwidacji nie może z tej tylko przyczyny być uznana za godzącą w interesy spółki i krzywdzącą spólników, że rachunkowość spółki nie była prowadzona należycie. (S. N. C. II. 70/38 28.4.1938. — *P. P. H. 3/39 p. 1817)*[1].

682.

Umowa spółki cichej powinna być pismem stwierdzona, gdy przedsiębiorstwo zarobkowe spółki nie leży w granicach przedsiębiorstwa, prowadzonego dotychczas przez spólnika. (S. N. C. II. 1039/38 28.11.1938. — *O. S. P. 2/39 p. 68 Gl. Maurycy A l l e r h a n d).*

—

e) Ust. 28.4.1936 (p. 282). Prawo wekslowe.

10.

Posiadając weksel niewypełniony od całego szeregu lat, w normalnym toku działania nie może posiadacz traktować wekslu takiego jako zwykłego wekslu obrotowego i bez poinformowania się, jaka umowa towarzyszyła wydaniu wekslu in blanco, nie może wypełnić go terminem płatności po kilku latach od wystawienia. (S. N. C. I. 539/37 18.3.1938. — *P. P. H. 2/39 p. 1798).*

76.

W przypadku, gdyby waluta, dana wzamian

---

1) Inną tezę tegoż orzeczenia podaliśmy pod p. 2/196 t. II.

za weksel, nie sięgała sumy wekslowej, gdyż do waluty dochodziłby zysk sprzedawcy towaru, t. j. dającego walutę oraz odsetki za kredyt wekslowy, wysokość zbogacenia należałoby przyjąć w zakresie mniejszym; natomiast gdy waluta wekslowa lub wartość danego jako waluta za weksel towaru sięgała istotnie w dacie wydania wekslu sumy wekslowej, słuszne jest uznać, iż wysokość zbogacenia sięga tej sumy. Dla określenia wysokości zbogacenia i szkody decydująca jest wartość danego jako waluta za weksel towaru w chwili wydania wekslu wzamian za walutę, a nie w chwili upadku wekslu lub nastąpienia przedawnienia. (S. N. C. I. 406/37 11.2.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 280).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ust. 6.3.1906 (Dz. p. p. nr 58) o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

49 u. 2.

Spółka, która uchwaliła przeniesienie siedziby poza okręg dotychczasowego sądu rejestrowego, nie traci swej osobowości prawnej mimo, że została z rejestru handlowego wykreślona, jeżeli nastąpił jej wpis w sądzie rejestrowym nowej siedziby. (S. N. C. II. 2883/37 6.5.1938. — *P. P. H. 3/39 p. 1816).*

—

B2. POLSKA ZACHODNIA.

a) Ust. 30.5.1908 (Dz. U. Rz. s. 263) o umowie ubezpieczenia.

74 n.

Okoliczność, że ubezpieczona nieruchomość należy osobie trzeciej, nie ma tego skutku, że umowę uważać należałoby za zawartą w jej imieniu, lub by jej mogłoby przysługiwać prawo do sumy ubezpieczeniowej, a co najwyżej wchodzić mogą w grę przepisy o ubezpieczeniu na rachunek osoby trzeciej, jeżeli zawarcie takiej umowy odpowiada woli stron kontrahujących. (S. N. C. III. 1940/35 18.2.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 179).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Kielski Alfred Dr: Żegluga powietrzna ze stanowiska rozwoju prawa. S. 23, 1 nlb. Odb.: Przegląd prawa i administracji, 1912 n.

—

Prawo karne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. KODEKS KARNY.

CZY PODROBIENIE DOKUMENTU W CELU UŻYCIA GO ZA AUTENTYCZNY, I NASTĘPNIE UŻYCIE TEGOŻ DOKUMENTU ZA AUTENTYCZNY PRZEZ PODRABIAJĄCEGO STANOWI DWA CZYNY PRZESTĘPNE?

Zastanawiając się nad powyższym zagadnieniem autor przede wszystkim przedstawia stanowisko, jakie w tej sprawie zajmuje ostatnio Sąd Najwyższy, aby w końcu artykułu porównać stanowisko Sądu Najwyższego z własnym — autora.

Spośród licznych, dotyczących omawianej kwestii orzeczeń, autor jako najbardziej charakterystyczny cytuje wyrok z dn. 12.10.1936, 2 K. 962/36, umieszczony w Zbiorze Orzecz. pod p. 85 z 1937 r. Teza Sądu Najwyższego brzmi: *„Przepis art. 187 K. K. obejmuje stany faktyczne dwu przestępstw, mianowicie przestępstwa polegającego na sfałszowaniu dokumentu w celu użycia go za autentyczny i przestępstwa, które wyczerpuje się w użyciu takiego dokumentu za autentyczny, bez względu na to kto dokument ten sfałszował, a przeto może tu mieć miejsce wymierzenie dwu odrębnych kar“.*

Na podstawie interpretacji przepisu autor wyniki swoich rozważań ujmuje w następujące tezy:

„1. Podrobienie dokumentu w celu użycia go za autentyczny i następnie użycie tegoż dokumentu za autentyczny przez podrabiającego stanowi w zasadzie jeden czyn przestępny.

2. Dwu czynów dopatrzeć się można w podobnym wypadku tylko wyjątkowo, jeśli np. wyraźnie została przerwana u sprawcy ciągłość zamiaru przestępnego, albo też jeśli mię-

dzy podrobieniem a użyciem dokumentu miało miejsce skazanie za podrobienie.

3. Stanowisko powyższe nie przesądza kwestii w wypadku, gdy ma miejsce zbieg występku przeciwko dokumentowi z art. 187 K. K. z innym przestępstwem (np. jeśli użycie sfałszowanego dokumentu za autentyczny stanowi nadto występek przeciwko mieniu z art. 264 K. K.)".

Porównując swoje konkluzje ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, autor stwierdza, że podczas gdy teza Sądu Najwyższego (cytowana wyżej) odróżnia w art. 187 K. K. dwa przestępstwa, to zdaniem autora art. 187 K. K. obejmuje dwa (a nawet trzy) sposoby popełnienia jednego i tego samego przestępstwa.

Natomiast pogląd autora jest zgodny ze stanowiskiem Sądu Najwyższego „że może tu mieć miejsce wymierzenie dwu odrębnych kar" — autor jednak ogranicza takie możliwości do wyjątkowych wypadków. *(Mgr D i e n e r Jan, por. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 18-25).*

—

KARA ŚMIERCI JAKO KARA ŁĄCZNA.

Praca pozostaje w związku z artykułem Dra A. Eimera, ogłoszonym w „Głosie Sądownictwa" Nr 11/38 p t. „Kara śmierci"*), w którym podkreślone zostało między innymi, że „kara śmierci ma także swe zagadnienie proceduralne, na podłożu którego wynika praktyka sądowa, polegająca na tym, że 1) sądy w wypadku zbiegu przestępstw wydają wyroki, zawierające obok kary śmierci także orzeczenia poszczególnych kar pozbawienia wolności oraz 2) ferują wyrok śmierci jako wyrok łączny z powołaniem się na art. 33 § 2 K. K." — oraz, że „praktyka taka nie jest właściwa, gdyż w ogóle z chwilą ferowania kary śmierci nie może być w myśl art. 33 § 2 K. K. obok niej wymierzona żadna inna kara pozbawienia wolności" i konsekwencją tego przepisu będzie „brak orzeczenia o karze pozbawienia wolności za inne w zbiegu pozostające czyny i to do czasu ewentualnego uchylenia kary śmierci i wymierzenia zamiast niej kary pozbawienia wolności".

Zdaniem autora, proponowane przez Dra Eimera rozwiązanie poruszonych wątpliwości budzi poważne zastrzeżenia.

Przede wszystkim sąd wydając wyrok, stwierdzający winę oskarżonego, lecz nie zawierający orzeczenia o karze naruszy przepis art. 369 K. P. K. Ponadto w wypadku uchylenia przez Sąd Najwyższy wyroku II instancji w przedmiocie wymierzonej kary śmierci — powstałyby dalsze komplikacje, bowiem sąd apelacyjny nie mógłby wówczas rozpoznawać sprawy co do reszty osądzonych przestępstw, ze względu na niewymierzenie przez sąd okręgowy kar za osądzone tylko co do winy przestępstwa.

Rozważając zagadnienie, czy kara śmierci może być ferowana w postaci wyroku łącznego autor wskazuje na to, że chociaż rozdział V K. K. nie przewiduje kary śmierci jako kary łącznej — to jednak Sądy tego rodzaju karę łączną wymierzają. Konsekwencje wypływające z tych dwu różnych interpretacji są bardzo doniosłe. Jeśli bowiem kara śmierci nie może być karą łączną, to w razie zbiegu przestępstw różnego rodzaju zajść mogą następujące ewentualności: 1) albo należy postępować w myśl zaleceń Dr Eimera, 2) albo „po rozpoznaniu sprawy co do wszystkich przestępstw należy orzec za poszczególne przestępstwa karę śmierci oraz karę pozbawienia wolności i grzywny, nie łącząc kary śmierci z innymi karami". Jeśli natomiast „kara śmierci uległa łączeniu z innymi karami, to po wymierzeniu kar, a w ich liczbie kary śmierci, za wszystkie przestępstwa należy orzec karę śmierci jako karę łączną".

Zdaniem autora, należy uznać, że za rozszerzającą interpretację rozdziału V K. K., która by pozwalała na wymierzenie kary śmierci jako kary łącznej, przemawia liberalny duch K. K. z 1932 r. i orzecznictwa S. N. (Orzecz. S. N. 300/35). Wobec jednak istnienia poruszonych wątpliwości, byłoby pożądane, by w tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy. *(Zygmunt Ł u b k o w s k i — Gł. Sąd. 3/39 s 215-218).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

STANOWISKO PRAWNE „POKRZYWDZONEGO W ŚWIETLE NOWELIZACJI KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO".

Współczesne prawo karne — pomimo swego par excellence publicznego charakteru, dopuszcza na swój teren jednostkę prywatną zakreślając jej wcale szeroki krąg uprawnień (przestępstwa prywatno - skargowe, ścigane na wniosek; w procedurze oskarżyciel prywatny, posiłkowy, powód cywilny). Przedmiotem artykułu jest stanowisko prawne pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu jedynie w związku z t. zw. action pénale i wpływ przepisów z 1932 i 1938 r. nowelizujących K. P. K. na zakres jego uprawnień.

Na podstawie pierwotnego tekstu K. P. K. w sprawach, należących do sądu okręgowego gdy prokurator przed wniesieniem aksu oskarżenia odmówił ścigania, albo umorzył dochodzenie oraz, gdy zanosiło się na umorzenie śledztwa, pokrzywdzony mógł stać się oskarżycie-

*) Prasa Prawnicza t. II Nr 3/39 s. 184—185.

lem posiłkowym; zezwolenia na popieranie subsydiarne oskarżenia udzielał sąd apelacyjny. Autor wylicza uprawnienia pokrzywdzonego w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Nowela z 21 stycznia 1932 r. ograniczyła uprawnienia oskarżyciela posiłkowego (m. in. 3 miesięczny termin zawity dla prośby o zezwolenie na popieranie oskarżenia, wymóg podpisu adwokata).

Nowela z 23 sierpnia 1932 r. skreśliła przepisy, dotyczące oskarżyciela posiłkowego, wprowadzając na ich miejsce rozdział zatytułowany: „Pokrzywdzony". Konsekwencją uchylenia instytucji oskarżyciela posiłkowego było wprowadzenie przepisów, pozwalających pokrzywdzonemu na złożenie zażalenia w wypadku umorzenia dochodzenia lub śledztwa.

Dekret z 21 listopada 1938 r. wprowadził tu zmiany, stanowiąc, iż zażalenie na postanowienie prokuratora apelacyjnego do sądu apelacyjnego w przedmiocie umorzenia dochodzenia powinno być podpisane przez adwokata; do zażalenia należy dołączyć dowód wpłacenia kaucji 100 zł. Zażalenie pokrzywdzonego na umorzenie śledztwa — wg noweli z 1938 r. — rozstrzyga sąd okręgowy ostatecznie.

Jeżeli chodzi o sprawy należące do właściwości sądu grodzkiego, to na podstawie pierwotnego tekstu, jak i na podstawie nowel, pokrzywdzony może być oskarżycielem. Wg tekstu pierwotnego nazywał się oskarżycielem posiłkowym, po noweli z 23 sierpnia 1932 r. „pokrzywdzonym, mającym prawa strony". Tak przed tą nowelą, jak i po niej pokrzywdzony mógł wnosić i popierać oskarżenie zamiast lub obok oskarżyciela publicznego. Dopiero nowela z 1938 r. wprowadziła przepisy, ograniczające prawa pokrzywdzonego, jak wymóg wniesienia aktu oskarżenia lub wyraźnego oświadczenia o popieraniu oskarżenia i inne, także w przedmiocie zażalenia na postanowienie o odmowie ścigania lub umorzeniu dochodzenia; autor przytacza treść tych przepisów.

Trzeba stwierdzić, że dotychczasowa nowelizacja idzie szybkim krokiem w kierunku ograniczenia uprawnień procesowych pokrzywdzonego. Na terenie sądu okręgowego z całego szeregu uprawnień, oskarżyciela posiłkowego, pozostało pokrzywdzonemu prawo zażalenia na umorzenie dochodzenia lub śledztwa, przy czym ostatnia nowela wprowadziła skrępowania stawiając wymóg kaucji, przymusu adwokackiego i ograniczając tok instancyj.

W przepisu, iż na umorzenie śledztwa służy zażalenie do sądu okręgowego, który orzeka ostatecznie, wynika, iż wg. przepisów K. P. K. przed nowelą z 1938 r. służyło zażalenie do 2-ch instancji. Ustawodawca ma jak gdyby większe zaufanie do czynnika sędziowskiego, niż prokuratorskiego, gdyż zażalenia na umorzenie dochodzenia służą do 2-ch instancji (do prokuratora apelacyjnego i sądu apelacyjnego). Wg ostatniej noweli i na terenie sądu grodzkiego stanowisko pokrzywdzonego doznało pewnego ograniczenia.

Tytuł noweli z 1938 r. wskazuje na ratio legis przepisów, pomniejszających prawa pokrzywdzonego. Być może jednak, że dotychczasowe nowele są zwiastunem całkowitego wyrugowania z terenu prawa karnego, materialnego i procesowego, inicjatywy prywatnej. *(Zdzisław Papierkowski — G. S. W. 8-9/39 s. 103 i 117).*

—

B. KODEKS WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA KARNEGO.

ZNACZNA NIEWSPÓŁMIERNOŚĆ KARY W STOSUNKU DO OKOLICZNOŚCI SPRAWY (ARTYKUŁ DYSKUSYJNY).

Przedmiotem artykułu jest przepis art. 355 § 1 lit. „c" Kwpk. i wiążące się z tym przepisem kwestie, dotyczące środka odwoławczego w odniesieniu do wymiaru kary.

Przed przystąpieniem do rozważań na temat wskazanego przepisu autor daje krótką charakterystykę obowiązującego obecnie prawa karnego materialnego w kwestii wymiaru kary (chodzi tu o przepisy rozdz. VIII K. K., w szczególności art. 54 K. K. oraz te postanowienia części szczególnej, które ustanawiają sankcje karne za poszczególne przestępstwa).

Jak autor podkreśla — Kodeks Karny, wobec przyjęcia indywidualizacji środków karnych, pozostawił sądowi bardzo szeroki zakres władzy arbitralnej przy wymierzaniu kary. „Sytuacja wytworzona przez zasadnicze przepisy prawa karnego materialnego jest taka — stwierdza autor — że o ile chodzi o wymiar kary, oskarżony jest zupełnie powierzony sumienności, rozumowi i doświadczeniu sędziowskiemu".

Zakreślając tak szerokie pole uznaniu sędziowskiemu, ustawodawca niewątpliwie liczył się z tym, że kara z wielkiego repertuaru" przez sędziego wybrana — nie będzie karą nieodwołalną, widział bowiem zabezpieczenie interesu stron w toku instancyj, w możliwości zaatakowania wyroku, zarówno w kwestii winy, jak i w kwestii wymiaru kary. Ustawodawca mógł takie stanowisko zająć tym pewniej, że w chwili powstawania Kodeksu Karnego w 1932 r. — nowy Kodeks Postępowania Karnego już w Polsce od 1928 r. obowiązywał. Jak zaś z art. 474, 475 i 486 Kpk. wynika, przedmiotem apelacji, może być kwestia kary i jej wymiaru, oraz, poza ograniczeniami co do terminów i osób uprawnionych do

wniesienia środka odwoławczego, — nie ma żadnych ograniczeń ustawowych, któreby utrudniały oskarżonemu dążenie do zmiany wyroku w kwestii kary.

Również dawna ustawa postępowania karnego wojskowego postanowieniem § 331 oraz 333 zabezpieczała stronom możność dążenia do zmiany wyroku w kwestii wymiaru kary bez żadnych ograniczeń.

W tym stanie rzeczy zasadniczy przewrót wprowadził przepis artykułu 355 § 1 „c" Kwpk., który niezwykle utrudnił, a nawet w pewnym sensie uniemożliwił dążenie do zmiany wyroku w kwestii wymiaru kary.

Art. 355 Kwpk. stanowi, że podstawą rewizji, mogą być tylko zarzuty: a) obrazy przepisów postępowania sądowego, b) nieprawidłowego zastosowania ustawy przy określeniu przestępstwa i wymierzeniu kary, oraz c) znacznej niewspółmierności kary w stosunku do okoliczności sprawy.

Po omówieniu zarzutów rewizyjnych z art. 355 § 1 lit „a" i „b" autor przystępuje do omówienia przepisu zawartego pod lit. „c".

Zdaniem autora, już sama konstrukcja językowa tego przepisu zawiera trudności. „Niewspółmierność" bowiem kary w stosunku do okoliczności sprawy oznacza, że kara jest w zupełności niedostosowana do okoliczności sprawy i wobec takiego znaczenia słowa „niewspółmierność" przydawka „znaczna" wprowadza tylko niejasność do przepisu.

Jako dowód niejasności określenia „znaczna niewspółmierność" wskazuje autor na fakt, że pierwsi komentatorzy, a zarazem i współtwórcy ustawy, dla wyjaśnienia tego określenia mówią, że znaczna niewspółmierność w stosunku do okoliczności sprawy zachodzi wówczas „gdy wymiar kary jest „rażący", godzi w poczucie słuszności", gdy pozostając nawet w granicach ustawowego wymiaru kary „narusza ten stosunek proporcji, jaki powinien zachodzić między winą a karą". Ci sami komentatorzy mówią też, że „znaczna niewspółmierność kary nie zachodzi, gdy kara — zdaniem zamawiającego rewizję — jest za surową, lub za łagodną, gdyż o ile przy wymiarze sąd nie naruszył ustawy, to orzeczenie sądu oparte w tej mierze na swobodnym przekonaniu sędziowskim — nie może być zasadniczo, ani przedmiotem krytyki zakładającego rewizję, ani też przedmiotem rozważań sądu rewizyjnego".

Wynika stąd, że według brzmienia ustawy i opinii komentatorów, o ile wymiar kary nastanił bez naruszenia ustawy, to — bez względu na to, czy kara jest łagodna, czy surowa, jeśli tylko nie jest „rażąca" nie podlega krytyce ani stron, ani sądu rewizyjnego.

Zdaniem autora przepis art. 355 § 1 lit. „c" treścią swoją godzi do pewnego stopnia w dwuinstancyjność postępowania karnego przed sądami wojskowymi, arbitralna bowiem władza sądu przy wymiarze kary uzyskuje charakter jednoinstancyjności.

Autor nie przesądza kwestii, czy i w jaki sposób należałoby omawiany przepis znowelizować, — podnosi jednak, że dla celów praktyki należy uważać za wskazaną jak najbardziej liberalną interpretację terminu „znaczna niewspółmierność w stosunku do okoliczności sprawy". (*Zdzisław Małaczyński, ppłk. aud. — Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 1—11).*

—

JESZCZE O INTERPRETACJI PRZEZ NAJWYŻSZY SĄD WOJSKOWY PRZEPISU ART. 134 K. W. P. K. (K. N. 228/37).

Artykuł stanowi polemikę z umieszczonym w poprzednim numerze Wojsk. Prz. Pr. artykułem*), którego autor, używający pseudonimu „Zet" poddał krytyce orzeczenie Najwyższego Sądu Wojskowego z dn. 27.7.37 (K. N. 228/37), starając się obalić motywy przytoczone przez Sąd Najwyższy.

Pełne brzmienie omawianej tezy (wedle zapisu w prowadzonej przez Biuro orzecznictwa księdze zasad prawnych) jest następujące:

„Do zarządzenia tymczasowego aresztowania w toku dochodzenia i śledztwa w myśl art. 137 § 2 i art. 140 § 1 KWPK właściwym jest Wojskowy Sędzia śledczy i przepis art. 134 § 3 KWPK bynajmniej nie przelewa tych uprawnień w wypadku tam wymienionym na posiedzenie niejawne Wojskowego Sądu Okręgowego. W wypadku nieuwzględnienia przez posiedzenie niejawne Wojskowego Sądu Okręgowego sprzeciwu Sędziego Śledczego wniesionego w trybie art. 134 § 3 KWPK, posiedzenie niejawne ma ograniczyć się tylko do stwierdzenia, że tymczasowe aresztowanie ma być zarządzone, czyli oddalić sprzeciw sędziego śledczego, a sędzia śledczy w myśl wniosku prokuratora winien postanowieniem swoim zarządzić tymczasowe aresztowanie podejrzanego, na które to postanowienie temu ostatniemu przysługuje zażalenie w myśl art. 134 § 2 KWPK".

Autor omawia kolejno zarzuty wysunięte przez p. „Zet" a sprowadzające się do obalania przepisów, które powołane zostały dla uzasadnienia słuszności samej tezy.

Przede wszystkim chodzi tu o interpretację art. 31 U. S. W., ponieważ zdaniem „Zet" przytoczona w orzeczeniu interpretacja tego przepisu „nie przemawia za podaną tezą, lecz przeciwnie dla uznania słuszności jej wymaga

*) Prasa Prawnicza t. II z 5/1939 s. 341.

wskazania specjalnego przepisu, któryby do zarządzenia tymczasowego aresztowania w dochodzeniu i śledztwie upoważniał w miejsce posiedzenia niejawnego, samego sędziego śledczego".

Zarzut ten wydaje się autorowi niesłuszny. Zdaniem bowiem autora art. 31 U. S. W. nie wyszczególnia spraw, jakie W. S. O. ma rozpoznawać na posiedzeniu niejawnym, a tylko nakazuje rozpoznanie spraw należących do jego właściwości. A zatem zupełnie logicznie N. S. Wojsk. wyszczególnił te przepisy KWPK, które mówią o sprawach należących do właściwości posiedzeń niejawnych W. S. O. i to z podaniem szeregu artykułów KWPK określających tę właściwość. Zresztą p. „Zet" nie uzupełnił tego wyliczenia przez wskazanie przepisu, któryby do tej właściwości zaliczał sprawy zarządzenia aresztu tymczasowego w czasie dochodzenia i śledztwa.

W dalszym ciągu, w związku z kwestionowaniem przez p. „Zet" słuszności ujętej w omawianym orzeczeniu interpretacji porównawczej art. 134 § 3 z art. 215 i 235 § 2 KWPK, stwierdza autor, że stanowisko p. „Zet" jest mylne. Zdaniem bowiem autora prawo zażalenia na pewną czynność procesową musi być umieszczone po tym przepisie na który wolno się żalić, a nie przed nim. Jeżeliby na postanowienie posiedzenia niejawnego, zapadłego w trybie art. 134 § 3 KWPK przysługiwało zażalenie — to ten przepis musiałby się znaleźć jako § 2, — a przepis § 2 o prawie do zażalenia musiałby być umieszczony jako § 3. — Istniejące umieszczenie przepisu o zaskarżalności postanowienia zarządzającego tymczasowe aresztowanie wskazuje na to, że posiedzenie niejawne (§ 3) samo o zarządzeniu aresztu nie postanawia, czyli rozstrzyga tylko spór między sędzią śledczym a prokuratorem.

Wreszcie niesłuszną wydaje się autorowi próba obalenia zawartej w omawianym orzeczeniu wykładni przepisu § 3 art. 440 KWPK, w powołaniu na analogię do przepisu art. 610 § 2 KPK. Zdaniem autora z analogii tej należy wysnuć wniosek przeciwny, niż chce p. „Zet". Cały bowiem szereg przepisów KWPK stanowi dosłowne powtórzenie odnośnych przepisów K.P.K. i gdyby zamiarem ustawodawcy było, ażeby N. S. WOJSK. sam zarządzał, uchylając w drodze wznowienia postępowania wyrok sądu I-ej instancji, aresztowanie lub zwolnienie z aresztu (podobnie jak sąd Apelacyjny wzgl. Najwyższy — na mocy art. 610 § 2 K.P.K. — to przepis art. 610 § 2 K.P.K. byłby w istotnej swej treści powtórzony w K. W. P. K. *(Eugeniusz B o d z e w i c z, mjr aud. — Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 12-17).*

—

3. WIĘZIENNICTWO.

STATYSTYKA ROLNICZA PENITENCJARNYCH KOLONII ROLNICZYCH I FOLWARCZNYCH GOSPODARSTW ROLNYCH.

Dla zilustrowania wyników osiągniętych przez penitencjarne kolonie rolnicze oraz folwarczne gospodarstwa więzień i zakładów poprawczych autor przytacza szereg zestawień wyników rachunkowych za okres budżetowy 1937—38, według bilansów i statystyki rolniczej, opracowanej przez Wydział Pracy Więźniów.

Ogólny poziom i osiągnięty postęp produkcji i dochodowości tych gospodarstw ilustrują przeciętne wyniki ogółem ze wszystkich gospodarstw za omawiany okres i za dwa poprzednie okresy budżetowe t. j. za 1935-36 i 1936-37. Mianowicie jak wynika z zestawienia czystych zysków z całości poszczególnych gospodarstw, obliczonych w stosunku do 1 ha ogólnego obszaru (tabela I), przeciętny zysk na 1 ha ogólnego obszaru wyraża się za r. 1937-38 — cyfrą 82,72, za 1936-37 — 52,51, za 1935-36 —37.25. *(St. C h ą d z y ń s k i — W. sł. pen. 4/39 s. 8—11).*

—

5. MEDYCYNA I PSYCHIATRIA SĄDOWA.

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE, WPŁYWAJĄCE NA PAMIĘĆ ŚWIADKA. *(STUDIUM Z ZAKRESU PSYCHOLOGII ZEZNAŃ ŚWIADKA).*

Przedmiotem artykułu są czynniki zewnętrzne, wywierające wpływ na pamięć świadka, w uwzględnieniu okoliczności, że w zagadnieniu zeznań świadka doniosłą rolę odgrywa problem pamięci:

1. *Sugestia.* W zagadnieniu tym rozróżnia autor dwie kwestie: siłę sugestywną (moment czynny) tj. zdolność oddziaływania drogą sugestii na drugiego i sugestywność (moment bierny), t. j. zdolność ulegania sugestii drugiego. Rozmiar działania sugestii i jej skutki zależne są od indywidualności wchodzących w grę osób.

Przechodząc na teren zeznań stwierdza autor, że wszystkie stadia zeznania mogą pozostawać pod wpływem sugestii.

2. *Psychologia tłumu.* Autor podnosi, że cały szereg autorów wykazał na przykładach (Vasecni, Fiore, Gorphe, Sello) i zwrócił uwagę na zafałszowanie pamięci a także — i zeznań, powstające pod wpływem opinii publicznej. Należy to wytłumaczyć tym, że w okół każdego człowieka roztacza się pewna socjalno-psychologiczna atmosfera, która stanowi podłoże różnego rodzaju sugestyj. Ponieważ

człowiek (świadek) nie żyje tylko własnym życiem, ani też w funkcjach psychicznych nie jest odseparowany od otoczenia — pomiędzy nim a otoczeniem odbywa się stała wymiana psychicznych refleksów, które idąc do świadka od zewnątrz, kształtują jego zeznanie, kształtują czasem już samo spostrzeżenie, a w każdym razie w wielu wypadkach jego pamięć. Działa wówczas psychologia masy, zwana także — psychologią tłumu.

Wpływ psychologii masy najznakomiciej odbija się na t. zw. procesach sensacyjnych, najlepszym zaś środkiem jakim się ona posługuje — jest prasa.

3. *Psychologia cause célèbre.* T. zw. „causes célèbres" poświęcił autor obszerną książkę p. t. „Zbrodnia i łzy"; rzecz tę porusza też Makarewicz w dziele p. t. „Psychologiczny podkład sensacyjnego procesu". W niniejszym artykule autor cytuje uwagi ze swej książki, poczynione w związku ze słynnym w całej Polsce procesem przeciw M. G-owej o zabójstwo; m. in. umieszczone tam są słowa: „Przez 20 miesięcy G-owa nie ustępowała z ust i myśli ludzkich. Jeżeli w jednym okresie czasu zainteresowanie tą sprawą na chwilę malało, to tylko po to, by wkrótce potem wybuchnąć z jeszcze większą siłą. Nie bajka to i nie frazes: odmienne poglądy na winę G-owej wprowadzały rozdwojenie w rodzinach, społeczeństwo podzieliło się na dwa obozy. Dziwna psychoza, niewyjaśniona psychoza ogarniała wszystkich, wywołując oczywiście u ludzi trzeźwo myślących i poważnych niepokój, czasem grozę, czasem oburzenie, czasem litość".

Jest to zresztą związane ze słynnymi procesami, że u ludzi interesujących się tymi procesami zatraca się własne zdanie, słabnie myśl krytyczna; poczynają, jak powiada autor„ działać sympatie, antypatie oraz instynkty". Jak okoliczności takie mogą wpłynąć na zeznanie, nie ma co obszerniej dowodzić" — stwierdza autor.

4. *Wpływ prasy.* Moc sugestywna słowa drukowanego jest bardzo wielka i jak każda sugestia, tak też sugestia, płynąca z prasy, jest w stanie zafałszować pamięć, a zatem i zeznanie.

Na stanowisku, że prasa wpływa fałszująco na zeznania, stoi cały szereg autorów, zdania niektórych jako najbardziej charakterystyczne przytacza autor w swej pracy. *(Dr Alfred Laniewski — Gł. Sąd. 3/39 s. 209—215).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Kodeks Karny.

18 § 1; 225 § 2.

Przepisów art. 225 § 2 KK. i art. 18 § 1 KK. nie można porównywać na tej płaszczyźnie, że stan zmniejszonej poczytalności z art. 18 § 1 KK. jest pojęciem szerszym od silnego wzruszenia, w którym mowa w art. 225 § 2 KK.

Przepis bowiem art. 225 § 2 KK. jest przepisem materialnym w całym tego słowa znaczeniu i pewien stan faktyczny ujmuje przede wszystkim pod względem winy sprawcy, a następnie i pod względem kary — zatem przyjęcie kwalifikacji z tego przepisu ustawy przy pewnym ustalonym stanie faktycznym, jest dla sądu obowiązkowe.

Przepis zaś art. 18 § 1 KK. znajdując się w części ogólnej kodeksu karnego, nie ujmuje stanu faktycznego popełnionego przestępstwa i nie odnosi się bezpośrednio do kwestii winy przestępcy a reguluje kwestię wymiaru kary przy zaistnieniu pewnego stanu duchowego przestępcy. (S. N. W. N. 333/38 28.10.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 16).*

18 § 2.

Do przyjęcia winy z art. 18 § 2 K. K. nie jest wymagane, by sprawca znał swoje usposobienie do wybuchów pod wpływem odurzenia alkoholowego. Kto świadomie i z własnej woli spożywa napoje alkoholowe, wytwarza świadomie sytuację niebezpieczną dla otoczenia, a w konsekwencjach dla siebie samego, i nie może korzystać z art. 18 § 1 K. K. (S. N. 1 K. 2487/38 6.12.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 282).*

21.

Samo tylko zaprzeczenie czyichś praw, choć by słusznych, nie uzasadnia stanu obrony koniecznej, dopóki nie uzewnętrzniło się w czynach, stanowiących bezprawny zamach na dobro, prawem chronione. (S. N. 1 K. 1251/37 9.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 145).*

22; 286.

Urzędnik nie jest podporządkowany swemu przełożonemu (obowiązek subordynacji) w tych wypadkach, kiedy nie ma dwóch zdań pomiędzy przełożonym a podwładnym co do tego, że zlecenie przełożonego jest bezprawne (art. 22 ustawy o państwowej służbie cywilnej z dnia 17.2.22 Dz. Ust. poz. 164), albo kiedy zlecenie przełożonego w przekonaniu choćby samego podwładnego niewątpliwie wyraźnie sprzeciwia się obowiązującym przepisom ustawowym. Wola przełożonego rozstrzyga we wszystkich sprawach spornych (art. 22 cyt. ustawy) pod względem faktycznym oraz w tych sprawach, które są pozostawione swobodnemu

uznaniu władzy, w dziedzinie zaś uporządkowanej przez Państwo tylko w tych wypadkach, w których wykładnia prawa może budzić uzasadnione wątpliwości.

Podwładny nie powinien pod rygorem osobistej odpowiedzialności wykonać tego, czego przełożony z mocy niewątpliwego wyraźnego nakazu lub zakazu przepisów prawa wskazać nie jest władny. (S. N. 3 K. 1928/38 28.10.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284).*

27; 134; 290.

Według art. 27 K. K. dla przyjęcia odpowiedzialności za pomocnictwo istotnym jest sam fakt umyślnego udzielenia pomocy do popełnienia przestępstwa a nie to, komu pomocy udzielono, pomoc przeto, udzielona pomocnikowi nie jest czymś innym jak tylko postacią pośredniego pomocnictwa.

Samo udzielenie lub obietnica udzielenia korzyści, o której mowa w art. 290 K. K., nie mogą być uważane za jednoznaczne z nakłanianiem lub pomocą do przestępstwa z art. 290 K. K.; działanie takie mogłoby podpadać tylko pod sankcję art. 134 K. K. (S. N. 3 K. 1202/37 25.11.1937. — *O. S. P. 7—9/38 p. 403).*

31.

Przy wydaniu wyroku łącznego sąd nie ma prawa zmieniać ani kwalifikacji prawnej zastosowanej w tych wyrokach, ani ustaleń faktycznych. (S. N. 2 K. 2459/37 1.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 6).*

35.

Połączenie kar z prawomocnych wyroków, obejmujących przestępstwa popełnione również po wydaniu przez sąd I instancji pierwszego z tych wyroków jest niedopuszczalnym. (S. N. W. N. 153/38 17.5.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 5).*

36.

Polski Kod. Karny w odróżnieniu od innych kodeksów nie zna w ogóle idealnego zbiegu przestępstw. Kodeks nasz przewiduje natomiast obok realnego zbiegu przestępstw zbieg przepisów ustawy (Rozdz. V K. K.). Różnica pomiędzy konstrukcją idealnego zbiegu przestępstw, a konstrukcją zbiegu przepisów polega na tym, iż pierwsza dozwala na podwójne skwalifikowanie jednego działania naturalnego, druga natomiast przyjmuje, iż jedno działanie w znaczeniu naturalnym jest zawsze jednym przestępstwem, chociażby nawet naruszało więcej przepisów karnych. Jeśli działanie w znaczeniu naturalnym narusza więcej przepisów karnych, natenczas działanie to stanowi jedno przestępstwo, które jest zagrożone karą surowszą. Pytanie, jakie działanie stanowi na tle subiektywistycznego K. K. jeden czyn, rozstrzyga się według zamiaru sprawcy. Sprowadza się ten jedyny sprawdzian do tego, iż nakazuje za jedno działanie uważać tę całość postępowania w znaczeniu naturalnym, która jest wywołana jedynym zamiarem. Natomiast dwa samoistne powzięte zamiary uzasadniają przyjęcie dwóch działań w znaczeniu naturalnym, a w następstwie tego zbieg przestępstw. (S. N. 1 K. 2078/38 22.9.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 282).*

42 § 2; 160; 257.

Nie tylko w przypadku art. 160 K. K., lecz także w przypadku art. 257 K. K. może nie istnieć chęć zysku, którą w przypadku art. 257 K. K. należy w myśl art. 42 § 2 K. K. oddzielnie mieć na względzie. (S. N. 3 K. 2610/37 2.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 7)*[1].

45; 46; 90 § 1, 2; XXV.

W myśl art. 90 § 1 i 2 K. K. tylko w stosunku do osób, skazanych na utratę praw publicznych lub obywatelskich praw honorowych, a więc praw, objętych art. 45 względnie 46 K. K. okres 10-letni zaczyna biec od dnia odzyskania przez skazanego zdolności do nabycia utraconych praw. W stosunku do wszystkich innych skazanych okres ten należy liczyć od dnia odbycia kary pozbawienia wolności, albowiem przepis art. 90 § 2 K. K., jako wyjątek od zasady, wypowiedzianej w § 1 art. 90 K. K., nie dopuszcza interpretacji rozszerzającej. (S. N. W. N. 222/38 18.10.1938 postan. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 15).*

61 § 2.

Przepis art. 61 § 2 K. K., pozostawiając sądowi zupełną swobodę przy ocenie warunków zawieszania wykonania kary, obowiązuje jednak sąd do rozważenia wymienionych w tym artykule warunków w związku i zgodnie z okolicznościami sprawy, by przypuszczenie co do niepopełnienia nowego przestępstwa nie było dowolne. (S. N. W. N. 297/38 4.10.1938. — Wojsk. *Prz. Pr. 1/39 p. 14).*

80.

Skazany może być umieszczony w zakładzie dla psychicznie chorych, jeżeli pozostawienie go na wolności grozi niebezpieczeństwem porządkowi prawnemu. Istnienie takiego niebezpieczeństwa winno być ustalone na zasadzie okoliczności, leżących tak w sferze jego psychiki, jak i w przedmiotowej postaci czynu. (S. N. I K. 2834/38 24.11.1938. —*Gł. Sąd. 3/39 s. 282).*

154; 155.

Konstrukcja art. 155 K. K. wymaga, by rozpowszechnienie sporządzonego, przechowywanego lub przewożonego utworu nie nastąpiło; w razie nastąpienia rozpowszechnienia ma za-

---

[1]) Inną tezę tego wyroku drukowaliśmy pod 4/216 t. II.

stosowanie art. 154 K. K. (S. N. 1 K. 1269/37 18.11.1937. — *R. P. E. S: 1/39 s. 146).*

167.

Dla bytu przestępstwa z art. 167 K. K., czas trwania związku zbrojnego, jak również sposób i czas dostarczenia broni, jest obojętny. Nie pozbawia też cech związku okoliczność, że nie wszyscy uczestnicy posiadali broń lub nie byli ćwiczeni specjalnie w jej używaniu i że zapas broni powiększono w toku działań.

Odpowiedizalności z art. 167 K. K. nie wyklucza zawiązanie i istnienie związku zbrojnego dla urzeczywistnienia jednego, ściśle określonego celu lub dla spełnienia kilku takich zamiarów.

Świadomość celu przestępnego związku zbrojnego nie jest istotną dla biorących w nim udział, choć może stanowić przesłankę tak co do oceny ich świadomości o uczestnictwie w związku jak i dla przypisania im odpowiedzialności za udział w poszczególnych gwałtach, w jakich byli czynni.

Już sam udział w związku zbrojnym jest karalny. Przyłączenie się do oddziału zbrojnego w jakimkolwiek stadium jego istnienia, po powstaniu czy później, jak i w toku konkretnej akcji, jest podstawą do przyjęcia udziału danej osoby w bezprawnym związku zbrojnym. (S. N. 3 K. 10/38 15.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 12)*[1]).

187.

Przestępstwo z art. 187 K. K. jest występkiem umyślnym. Sprawca, podrabiający dokument, powinien wiedzieć, że sporządzony przezeń akt może mieć znaczenie dokumentu, stwierdzającego stosunek prawny i w celu uczynienia, z falsyfikatu takiego właśnie użytku powinien działanie swoje przedsięwziąć i wykonać. (S. N. W. N. 113/38 6.5.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 2).*

223; 224; 251.

Porzucenie pracy przez jednostkę ludzką w państwie praworządnym, nie znającym niewolnictwa, powodując w pewnych warunkach konsekwencje cywilne ze zerwanie umowy pracy, nie powoduje nigdy ścigania karnego.

Zbiorowe zaprzestanie pracy w celach zdobycia lepszych warunków pracy lub większego za nią wynagrodzenia, czyli strajk, z wyjątkiem gdy chodzi o urządzenie użyteczności publicznej, jest z prawem zgodne.

Bezprawne zajęcie (okupacja) przez jednostkę lub ciało zbiorowe cudzej własności w celu zmuszenia tą drogą właściciela do działania wbrew jego woli jest działaniem przestępnym, przewidzianym w art. 251 K. K. (S. N. 2 K. 1541/37 23.5.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 2).*

232.

Istota występku z art. 232 K. K. wymaga ustalenia, że spowodowano poronienie płodu przez wywołanie jego śmierci, bądź też, że śmierć płodu była następstwem spowodowanego przez sprawcę poronienia, należy zatem ustalić, że płód był żywy w chwili dokonywania zabiegu. (S. N. 1 K. 2688/37 7.10.1938. — *G. S. W. 8/39 s. 108).*

255.

Art. 255 K. K. nie ma zastosowania do lekkomyślnych złośliwości życia towarzyskiego. (S. N. 2 K. 1882/37 29.8.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 22).*

255 § 1.

Dla zaistnienia występku zniewagi z art. 255 § 1 K. K. pod względem przedmiotowym nie jest konieczne, by wypowiedziane słowa, mające obrazić godność osobistą, były obiektywnie obrażające, t. j. obiektywnie i powszechnie za obelżywe uznane. Istotę bowiem występku zniewagi z art. 255 § 1 K. K. mogą wypełniać również słowa i zdania, które ze względu na formę i okoliczności ich wypowiedzenia naruszyły poczucie godności osobistej oskarżonego.

Dla zaistnienia występku zniewagi z art. 255 § 1 K. K. pod względem podmiotowym nie jest wymagany bezpośredni zamiar obrażenia, lecz wystarcza świadomość obrazy godności osobistej innej osoby i godzenia się na to (zamiar ewentualny). (S. N. W. N. 132/38 6.5.1938. postan. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 3).*

255 § 2.

Przez życie prywatne, o którym mówi § 2 art. 255 K. K., należy rozumieć tę sferę życiową, która poszczególna jednostka według swej woli i upodobania może urządzić zupełnie swobodnie na podstawie przepisów regulujących porządek prawny. (S. N. 1 K. 1569/37 18.11. 1937. — *O. S. P. 7—9/38 p. 401).*

255 § 5.

W przypadku zniesławienia notariusza, prezes właściwego sądu okręgowego jako władza przełożona notariusza ma prawo złożenia wniosku w myśl art. 255 § 5 K. K.

Fałszywość oskarżenia może obejmować jego całość lub część, może dotyczyć bądź całego zdarzenia bądź tylko pewnych jego okoliczności, przedstawionych przez sprawcę w ten sposób, że nadają danemu zdarzeniu znamiona przestępstwa lub wykroczenia dyscyplinarnego.

Działanie przestępne polegać może zarówno na stwierdzeniu okoliczności nieprawdziwej jak na przeinaczeniu okoliczności prawdziwej. (S. N. 3 K. 3152/37 12.9.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 25).*

[1]) Inne tezy z tego wyroku podaliśmy pod 3/215 t. II.

257.

Przywłaszczenie następuje już z chwilą wzięcia przez sprawcę rzeczy pod swe władztwo po uprzednim wyjęciu jej z posiadania osoby innej.

Chwila wyniesienia rzeczy przywłaszczonej z miejsca samego czynu jest dla ukończenia przestępstwa przywłaszczenia okolicznością obojętną. (S. N. 2 K. 882/37 12.10.1937. — *O. S. P. 7-9/38 p. 365 Gl. Prof. Stefan Glaser*).

262.

Przy kupnie na kredyt samo nieuiszczenie ceny kupna nie stanowi o przywłaszczeniu, ono t. j. nieuiszczenie polega tylko na niedopełnieniu cywilnego obowiązku świadczenia, które bynajmniej nie jest równoznaczne z bezprawnym zatrzymaniem rzeczy cudzej jako własnej. Jeżeli oskarżony zatrzymał przedmiot na podstawie umowy o jego kupno, sam fakt niezapłacenia ceny nie może uzasadniać odpowiedzialności z tytułu przywłaszczenia, chociażby oskarżony wykrętnie twierdził, że cenę zapłacił. (S. N. 1 K. 2509/37 31.5.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 5*).

262.

Przywłaszczenie dokonane jest z chwilą postąpienia z cudzą rzeczą, jakby ze swoją własną. (Z. O. N. 133/38). Przy czynie ciągłym decyduje o chwili dokonania przestępstwa ostatnia czynność, wchodząca w skład działania ciągłego. Wobec tego złożenie rachunku nie przesądza jeszcze czasu dokonania przywłaszczenia. (S. N. 1 K. 2394/38 6.12.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 283*).

286.

Z porównania treści przepisów § 1, 2 i 3 art. 286 K. K. wynika, że działanie sprawcy tak w wypadku przewidzianym w § 2 jak i w wypadku przewidzianym w § 3, połączone musi być ze szkodą dla interesu publicznego lub prywatnego, lub niebezpieczeństwem takiej szkody. (S. N. W. N. 200/38 5.8.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 11*).

286.

Za przekroczenie władzy lub niedopełnienie obowiązku w rozumieniu art. 286 K. K. odpowiada urzędnik jedynie wtedy, gdy przekracza władzę lub niedopełnia obowiązku w zakresie tych czynności urzędowych, które mu zostały zlecone jako właściwy zakres działania. (S. N. 3 K. 1246/38 8.8.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 18*).

286.

Do istoty przestępstwa z art. 286 K. K. nie jest konieczne rzeczywiste nastąpienie szkody, wystarcza sama jej możliwość (Motywy Kom. Kodyf. tom V str. 249), tym bardziej, że szkoda, o której owa w tym przepisie, może być również natury idealnej, a więc może polegać na samym tylko wprowadzeniu nieprawdy do kumenty publicznego, który następnie został podpisany przez przedstawiciela właściwej władzy. (S. N. 2 K. 174/38 25.8.1938. — *Gł. Sąd. 2/39 s. 193*).

286.

Przekroczenie władzy zachodzi zawsze wówczas, gdy czyn bezprawny urzędnika, chociażby nosił cechy przestępstwa ogólnego, jest wynikiem faktycznej mocy, jaką posiada urzędnik w stosunku do pokrzywdzonego i jaką urzeczywistnia dzięki ogółowi uprawnień, którymi dysponuje. (S. N. 2 K. 2772/37 25.8.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 21*).

287.

Funkcjonariusz Kolei Państwowej jest urzędnikiem, a przeto zapisanie przez koduktora kolei państwowych nieprawdziwych danych na grzbiecie kwitariusza co do pobranych od pasażerów pieniędzy za przejazd stanowi przestępstwo z art. 287 K. K. (S. N. 2 K. 477/38 22.9. 1938. — *Gł. Sąd. 2/39 s. 1938 r.*).

—

b) Kodeks Karny Wojskowy.

23; 25.

Podnoszenie kar wolnościowych wymierzonych przez sąd do okresów powyżej roku, aby w ten sposób, czyniąc zadość poczuciu moralnej krzywdy, wyrządzonej przez oskarżonego korpusowi oficerskiemu stworzyć podstawę prawną do orzeczenia wydalenia oskarżonego z korpusu oficerskiego w myśl art. 23 § 1 lit. b i 25 § 1 KKW. sprzeciwia się intencjom ustawodawcy i istotcie tej kary, jako kary dodatkowej. (S. N. W. N. 27/38 22.3.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 187*).

31.

Obowiązek, o którym mowa w art. 31 KKW. musi być nie tylko „wojskowy" t. j. wynikać ze stosunku wojskowego, ale ponadto musi być „służbowym" w tym znaczeniu, że powinien być jednym z tych szczególnych obowiązków, które wynikają i ściśle łączą się z pewną specjalnie tylko danemu żołnierzowi lub danej kategorii żołnierzy zleconą służbą w wojsku, np. szczególne obowiązki płatników, jako płatników, oficerów materiałowych, jako oficerów materiałowych i t. p. Na dowódcy baterii nie ciąży specjalny obowiązek służbowy rozliczania się przed płatnikiem z kwot wydatkowanych na furaż dla baterii — toteż zakaz z art. 31 KKW. nie ma do niego zastosowania. (S. N. W. N. 77/38 29.3.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 187*).

31.

Zlecone żołnierzowi w zakresie zarządu wojska czynności oficera żywnościowego w pułku wynikają z obowiązku jego służby wojskowej i żołnierz dopuszczający się na tym stanowisku przestępstwa pospolitego, polegającego

na przekroczeniu władzy lub niedopełnienia obowiązków określonych przepisami służbowymi lub rozkazami, narusza tym przestępstwem swój wojskowy obowiązek służby wojskowej w rozumieniu art. 31 KKW. (S. N. W. N. 207/38 30.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 188).*

31.

Dla dowódcy dywizjonu artylerii przestrzeganie instrukcji o załatwianiu pism tajnych i poufnych nie stanowi specjalnego obowiązku służbowego w rozumieniu art. 31 KKW., gdyż istota służby przez niego spełnianej nie na tym polega, lecz na szkoleniu artylerzystów. (S. N. W. N. 213/38 22.7.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 187).*

45 § 1; 46 § 1.

Nieobecność oskarżonego dłużej niż 6 miesięcy w jednostce wyznaczonej mu dla odbycia ćwiczeń uzasadnia kwalifikację czynu wedle art. 45 § 1 w związku z art. 46 § 1 KKW. (S. N. W. N. 86/38 26.4.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 1).*

51.

Pobyt sprawcy przestępstwa przeciwko obowiązkowi wojskowemu z art. 51 KKW. na leczeniu w izbie chorych stanowi przeszkodę do swobodnego dysponowania jego osobą jako żołnierzem, w tym więc wypadku zachodzi przewidziana w § 1 tego artykułu częściowa niezdolność do spełnienia obowiązku wojskowego, wypełniająca przedmiotową istotę zbrodni z powołanego przepisu prawnego. (S. N. W. N. 192/38 5.7.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 188).*

54.

Czyn żołnierza polegający na nakłanianiu podoficera do przyjęcia podarunku w postaci roweru w zamian za ulgi przy wykonywaniu ćwiczeń, które tenże podoficer prowadził jako instruktor, nie mieści w sobie cech występku przeciwko karności z art. 54 § 2 KKW. (S. N. W. N. 10/38 22.3.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 188).*

54.

Ustawodawca w przepisach art. 54 KKW. (art. 255 K.K.) nie indywidualizuje osób wobec których może nastąpić pomówienie innej osoby. Zniesławienia można zatem dopuścić się także i przez skierowanie pisma do wojskowego urzędu prokuratorskiego; pismo takie bowiem przechodząc choćby tylko przez sekretariat prokuratury staje się dostępnym dla personelu tejże. Poza tym sprawca musi się liczyć z tym, że sprawa ta może być przedmiotem jawnej rozprawy sądowej w czasie której stawiane zarzuty osobie trzeciej mogą dojść do wiadomości tegoż oraz szerszego grona osób. (S. N. W. N. 202/38 28.6.1938. — *R. P. E. S.1/39 s. 188).*

55.

Przez czynne targnięcie się na przełożonego należy rozumieć wszelkie nacechowane agresywnością czynne wystąpienia przeciwko przełożonemu i to niezależnie od tego, czy skutek zamierzony przez sprawcę nastąpił, czy też działanie jego ograniczyło się tylko do początkowego stadium np. tylko zamierzenia się (S. N. W. N. 143/38 17.6.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 189),*

59.

Fakt wykonania rozkazu pod presją przełożonego po poprzedniej odmowie wykonania go nie uchyla odpowiedzialności oskarżonego za odmowę posłuszeństwa. (S. N. W. N. 340/38 14.10.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 189).*

61.

Samo przypuszczenie oskarżonego, że przełożony chce go znieważyć czynnie nie daje podstawy do zastosowania art. 61 KKW. (S. N. W. N. 206/38 5.7.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 9).*

70.

Żołnierz wchodzący w skład warty wojskowej i pełniący służbę na posterunku korzysta z przewidzianej w art. 70 KKW. ochrony prawnej niezależnie od tego, że zaszły pewne odchylenia od obowiązujących przepisów w pełnieniu służby wartowniczej. (S. N. W. N. 447/37 3.2.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 189).*

78 § 1.

Dla zaistnienia w czynie sprawcy znamion występku przekroczenia władzy z art. 78 § 1 KKW. nie wystarcza ustalenie obiektywnego stanu faktycznego, podpadającego pod wspomniany przepis karny, a niezbędnym warunkiem zastosowania tego przepisu jest stwierdzenie winy sprawcy w rozumieniu art. 14 § 1 K. K., a więc stwierdzenie bezpośredniego, czy też ewentualnego zamiaru sprawcy w kierunku spowodowania dolegliwości fizycznej pokrzywdzonego. (S. N. W. N. 137/38 13.5.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 4).*

78 § 1, 2.

Stosunek przełożeństwa między oskarżonym a pokrzywdzonym nie może opierać się na charakterze czynności urzędowej jaką wykonywał oskarżony przeprowadzając protokolarnie badanie pokrzywdzonego. Nie znajduje to oparcia w obowiązujących przepisach i sprzeczne jest z punktem 10 regul. sł. wewnętrznej cz. II. który określa pojęcie przełożonego, zaś fakt przesłuchiwania strzelca przez podoficera pracującego w sztabie nie nadaje mu jeszcze uprawnień przełożonego. Jeśli występku z art. 78 KKW. dopuszcza się starszy w stopniu służbowym, to nie można przyjąć kwalifikacji z art. 78 § 1 i 2 KKW. a jedynie z art. 78 § 1 KKW, gdyż stan faktyczny zawarty w § 2 tego arty-

kułu odnosić się może tylko do przełożonego a nie do starszego w stopniu służbowym. (S. N. W. N. 166/38 3.6.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 189).*

83.

Naruszeniem obowiązku służbowego w rozumieniu art. 83 KKW. jest umyślne podjęcie lub zaniechanie czynności przez żołnierza, sprzeczne z jego szczególnym obowiązkiem służbowym, opartym na przepisach lub rozkazach służbowych.

Zbrodni przeciw szczególnym obowiązkom służbowym z art. 83 KKW. dopuszcza się żołnierz przyjmujący lub żądający dla siebie lub dla innej osoby korzyści majątkowej lub osobistej wzgl. ich obietnicy — za naruszenie obowiązku służbowego albo też w związku z pełnieniem obowiązku służbowego, co ma miejsce wówczas, gdy podstawą przyjęcia lub żądania korzyści wzgl. ich obietnicy, jest wykonywanie przez sprawcę legalnych czynności jego obowiązku służbowego.

Korzyścią majątkową jest wszystko co przedstawia wartość materialną i zwiększa stan majątkowy sprawcy, — zaś korzyścią osobistą wszystko inne, co w przeciętnych sferach społeczeństwa za taką korzyść jest uważane, a więc także i zaproszenie na poczęstunek. (S. N. W. N. 198/38 17.6.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 7).*

83.

Z dyspozycji art. 83 KKW. wynika, że przepis ten przewiduje dwa odrębne stany faktyczne, z których pierwszy polega na przyjęciu przez żołnierza korzyści majątkowej lub osobistej za czyn, stanowiący naruszenie obowiązku służbowego, a drugi — na przyjęciu tychże korzyści w związku z pełnieniem obowiązku służbowego.

Nie jest zatem konieczne dla istoty zbrodni z art. 83 KKW., by przyjęcie korzyści majątkowej nastąpiło za czyn określony, natomiast wystarczy by działanie sprawcy pozostawało w związku z pełnieniem przez niego obowiązku służbowego. (S. N. W. N. 10/38 22.3.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 3/38 p. 34).*

96.

Delegacja służbowa nie jest służbą w rozumieniu art. 96 KKW. Służbą jest bowiem tylko to, co delegowany żołnierz w czasie tej delegacji służbowo ma dokonać i co regulaminami, odrębnymi instrukcjami lub doraźnym rozkazem przełożonego zostało ściśle określone.

Szersze rozumienie pojęcia służby z art. 96 KKW. doprowadziłoby do nieżyciowego uznania, że np. paromiesięczne delegacje służbowe żołnierzy na kursy są służbą w rozumieniu art. 96 KKW., co jest wyraźnie sprzeczne z intencją ustawodawcy. (S. N. W. N. 225/38 15.7.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 10).*

c) Prawo o wykroczeniach.

23.

Istota wykroczenia z art. 23 § 2 nie polega na wprowadzeniu władzy w błąd, o czym jest mowa tylko w paragrafie 1 tego artykułu. Samo nieokazanie przez osobę wojskową swej legitymacji władzy powołanej do zażądania takiego okazania wyczerpuje cechy wykroczenia z art. 23 § 2 pr. o wykr. (S. N. W. N. 116/38 6.5.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 190).*

28.

Hałaśliwe zachowanie się sprawcy w hotelu w porze nocnej nie wyczerpuje jeszcze istoty wykroczenia z art. 28 prawa o wykr., gdyż ponadto musiałoby być ustalone, że nastąpiło zakłócenie spokoju publicznego. (S. N. W. N. 151/38 14.6.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 190).*

57.

Przewidziane w art. 57 prawa o wykroczeniach samowolne używanie cudzego mienia zachodzi wówczas tylko, jeżeli nie pociąga za sobą naruszenia istoty tego mienia (salva rei substantia) i siłą rzeczy nie może mieć zastosowanie do używania cudzych pieniędzy, o ile to używanie polegać będzie na wydatkowaniu tych pieniędzy na potrzeby sprawcy. (S. N. W. N. 176/38 17.6.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 6).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Kodeks Postępowania Karnego.

44.

Fakt wykonywania tego samego zawodu nie uzasadnia twierdzenia, iż sędzia pozostaje w takim osobistym stosunku do oskarżonego, że stosunek ten mógłby wywołać wątpliwość co do bezstronności sędziego. (S. N. 3 K. 2019/38 21.7.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 17).*

89.

Prezes może ustanowić obrońcę z urzędu z powodu ubóstwa nawet bez formalnego przyznania przez sąd prawa ubóstwa. Takie postanowienie przez prezesa obrońcy z urzędu nie wkracza w dziedzinę kosztów, opłat i kaucyj. Tylko przyznanie przez sąd prawa ubogich zwalnia od zaliczek, kaucji kasacyjnej i opłat sądowych. (S. N. 3 K. 1732/38 30.9.1938. — *Gł. Sąd. 2/39 s. 194).*

106.

Tylko świadek sam może zdecydować o tym, czy chce odpowiadać na poszczególne pytania, których charakter określa art. 106 K.P.K., nie może się uchylić od zeznań w ogóle, jak to ma miejsce, gdy zachodzą warunki, przewi-

dziane w art. 104 i oczywiście sąd nie może z góry ani decydować o tym, czy świadek będzie zeznawał, ani oceniać na tej zasadzie wartości dowodowej jego zeznań. Odmowa zbadania takiego świadka stanowi istotne uchybienie, powodujące uchylenie wyroku. (S. N. 1 K. 2730/38 15.11.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284)*.

137.

Ponowienie ekspertyzy w myśl art. 137 K. P. K. zależy od uznania sądu, a przeto kwestionowanie w kasacji słuszności opinii biegłego wkracza w dziedzinę swobodnej oceny przez sąd dowodów. (S. N. 1 K. 2826/38 2.12. 1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284)*.

241 § 1; 492.

Z zestawienia przepisu art. 492 K.P.K. z przepisem art. 241 K.P.K. wynika, że ustawa mówiąc w art. 492 K.P.K. o okolicznościach nieujawnionych w protokóle, ma na myśli nowe okoliczności, o których dalszy świadek w I instancji w ogóle nie zeznawał; jeżeli zaś chodzi tylko o stwierdzenie faktu pominięcia w protokóle pewnego szczegółu zeznanego przez świadka, to nastąpić to może i powinno w trybie przepisanym w art. 241 § 1 K.P.K. (S. N. 2 K. 1984/37 29.8.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 23)*.

493.

Aczkolwiek sąd może zmienić swe postanowienia wypadkowe lub od nich odstąpić (Z. O. N. 20/34), jednak, dopuściwszy dowód ze świadków, sąd winien należycie uzasadnić, dlaczego następnie uchyla swe poprzednie w tym przedmiocie postanowienie, odstępując od przeprowadzenia tych dowodów. (S. N. 1 K. 2135/38 21.10.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284)*.

602.

Późniejszy odmienny wyrok, w takiej samej sprawie, będący wyrazem innego poglądu sądu, nie jest sam w sobie dowodem, o którym mowa w art. 602 K.P.K. (S. N. 3 K. 500/38 21.6. 1938. — *Zb. K. 1/39 p. 14)*.

—

b) Kodeks Wojskowego Postępowania Karnego.

316.

W myśl art. 316 KWPK obowiązkiem sądu jest przeprowadzenie analizy wszystkich przeprowadzonych dowodów, a więc zeznań świadków, opinii biegłych i t. d. i na podstawie tej analizy ma sąd oświadczyć się, jakie fakty uznał za udowodnione i dlaczego. (S. N. W. N. 262/38 6.9.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 p. 21)*.

316.

Zgodnie z przepisem art. 316 § 1 lit. a KWPK. sąd orzekający ma obowiązek ujawnić przesłanki, które doprowadziły go w logicznym łańcuchu rozumowań do tego a nie do innego wniosku. (S. N. W. N. 343/38 21.10.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 190)*.

355 § 1 lit „c".

W myśl art. 355 § 1 lit. c KWPK. tylko kara rażąco niewspółmierna może być przedmiotem zaskarżenia rewizją. (S. N. W. N. 277/38 26.8.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 190)*.

355 § 1 lit. „a". „c"; 372.

Zarzut znacznej niewspółmierności kary z art. 355 § 1 lit. c, KWPK. jest zarzutem nieprawidłowego zastosowania ustawy przy wymierzaniu kary w granicach sankcji ustawowej, a więc zarzutem materialnym i musi się opierać wyłącznie na ustaleniach, zawartych w zaskarżonym wyroku.

Zarzut uchybienia formalnego z art. 355 §1 lit. a, KWPK., mogącego mieć wpływ na wymiar kary w granicach sankcji ustawowej powoduje uchylenie orzeczenia o karze tylko wówczas, gdy sąd odwoławczy uzna, że wpływ (art. 372 KPWK.) tego uchybienia na treść orzeczenia o karze mógł być znaczny w rozumieniu art. 355 § 1 lit. c, KWPK. (S. N.W. p. 5/38.IV. 10.5.1938. Opinia Zgrom. Og. — *Wojsk. Prz. Pr. 3/38 p. 40)*.

—

3. USTAWY SZCZEGÓLNE.

c) Ust. 23.5.1924 (p. 455/33 r.) o powszechnym obowiązku wojskowym.

8 u. 1.

Żołnierz posiadający obce obywatelstwo i wcielony do oddziału jest obowiązany do służby wojskowej zgodnie z przepisem art. 8 ustęp 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z dnia 23.5.1924. (Dz. Ust. 60/33 poz. 455) aż do czasu udowodnienia obcego obywatelstwa. (S. N. W. N. 417/37 3.2.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 188)*.

—

a) Ustawa Karna Skarbowa.

112.

Loteria, będąca tylko środkiem reklamy i nie stanowiąca samodzielnego źródła dochodu, nie podpada pod pojęcie gry, zastrzeżonej wyłączności państwowej, chociażby przynosiła korzyść pośrednią w postaci zwiększenia się zysku ze sprzedaży pewnych przedmiotów. (S. N. 2 K. 1035/37 8.10.1937. — *O. S. P. 5—6/38 p. 270)*.

112.

Dla bytu loterii niezbędnym warunkiem jest, by wygrana zależała od przypadku, co jest wyłączone tam, gdzie decyduje zręczność lub by-

strość osoby grającej. (S. N. 1 K. 1218/36 8.10. 1937. — *O. S. P. 7—9/38 p. 389).*

b) Prawo Karne Skarbowe.

14.

Zastępczą karę pozbawienia wolności należy wymierzyć w dniach, a nie w miesiącach skoro brak jest ustawowych podstaw do przeliczenia tych dni na miesiące czy lata. (S. N. 3 K. 2903/37 7.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 8).*

14; 20.

Według art. 20 P.K.S. przepadek równowartości nie ulega zamianie na zastępczą karę wolności i nie jest grzywną w rozumieniu art. 14 P.K.S. (S. N. 3 K. 838/38 20.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 13)*[1]).

85; 93.

Warunkiem karalności z art. 85 P.K.S. jest, aby nabytą sól użyto do celu, któryby uzasadnił pobranie wyższej ceny monopolowej od tej, którą nabywca uiścił.

Sama zmiana przeznaczenia soli (bez uszczuplenia dochodu Skarbu Państwa) nie wypełnia dyspozycji z art. 85 P.K.S. i stanowić może wykroczenie z art. 93 P.K.S. (S. N. 2 K. 778/38 29.8.1938. — *Zb. K. 1/39 p 24).*

[1]) Inną tezę z tego wyroku patrz 4/221 t. II.

Prawo administracyjne

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

B. PRAWO MATERIALNE.

PRAWO O POSTĘPOWANIU WYWŁASZCZENIOWYM Z DNIA 24 WRZEŚNIA 1934 r. A ART. 33 DEKRETU NACZELNIKA PAŃSTWA Z DNIA 7 LUTEGO 1919 r. W PRZEDMIOCIE PRZEPISÓW TYMCZASOWYCH O WYWŁASZCZENIU.

W myśl przepisów art. 32 i 33 dekretu Naczelnika Państwa, których wykładnię zawiera wyrok N. T. A. z 9.1.1929 r. L. Rej. 3688/26, z chwilą wejścia w życie tego dekretu t. j. z dniem 8 lutego 1919 r. utraciły moc obowiązującą: a) wszystkie poprzednie przepisy prawne o wywłaszczeniu, b) wszystkie poprzednio wydane w poszczególnych sprawach decyzje wywłaszczeniowe, z wyjątkiem aa) decyzji wywłaszczeniowych, wydanych przez byłe władze rosyjskie do 1915 r. włącznie i bb) decyzji, wydanych przez byłe władze okupacyjne, niemieckie lub austriackie, w sprawie wywłaszczenia na użytek dróg komunikacyjnych, jeżeli wywłaszczenia te zostały zatwierdzone przez właściwe władze polskie.

Wobec wejścia w życie prawa o wywłaszczeniu z 1934 r. trzeba dać odpowiedź na pytanie, czy przepis art. 33 dekretu z 7 lutego 1919 r., utrzymujący w mocy niektóre decyzje wywłaszczeniowe b. władz rosyjskich lub okupacyjnych, nadal obowiązują, czy też został on prawem z 1934 r. uchylony?

Art. 33 ust. 3 dekretu z 7 lutego 1919 r. brzmi: „Wywłaszczenia, dokonane przez b. władze rosyjskie do 1915 r. włącznie, pozostają wszystkie w swej mocy; jeżeli przy tym postępowanie szacunkowe w tych sprawach wywłaszczeniowych nie zostało ukończone, może ono być wznowione na żądanie właścicieli podług przepisów dekretu niniejszego, nie wcześniej jednak, niż po upływie 6 miesięcy".

Postępowanie wywłaszczeniowe dzieli się na 2 stadia: stadium „a" — to ustalenie potrzeby, celu, przedmiotu i rozciągłości wywłaszczenia, stadium „b" — to ustalenie odszkodowania.

Cytowany przepis utrzymuje w mocy nie tylko wywłaszczenia, w których wydano oba akty („a" i „b"), lecz także te wywłaszczenia b. władz rosyjskich, w których wydano jedynie akt „a", przy czym w drugim zdaniu ustępu 3 art. 33 dekretu z 7 lutego 1919 r. unormowano procedurę w tych wypadkach; zdanie to mówi o „postępowaniu szacunkowym nieukończonym", naturalnie ma ono zastosowanie także do wywłaszczeń, gdzie postępowanie szacunkowe nie zostało nawet wszczęte.

Wznowienie postępowania następuje jedynie z inicjatywy wywłaszczonego, przy czym (wg wyroku N. T. A. z 28.10.30) nie można od niego wymagać udowodnienia okoliczności negatywnej, jaką jest nieukończenie przez b. władze rosyjskie postępowania szacunkowego, wystarczy udzielenie takich wskazówek, które mogłyby twierdzenie strony uprawdopodobnić.

Jeżeli więc chodzi o stosunek prawa z 1934 r. do wywłaszczeń, co do których przed wejściem w życie tego prawa zapadły ostateczne akty „a" i „b" — to prawo o wywłaszczeniu z 1934 r. nie zawiera przepisu, któryby uchylał tę grupę wywłaszczeń. Do postępowań wywłaszczeniowych, w których wydano jedynie akt „a" odnosi się art. 59 prawa z 1934 r. Jeżeli w sprawach tych wszczęto już postępowanie szacunkowe, które jednak przed wejściem w ży-

cie prawa z 1934 r. nie zostało ukończone, wówczas postępowanie to ma być na nowo przeprowadzone wg przepisów prawa o wywłaszczeniu z 1934 r. i wg tych przepisów ma być wydany akt „b". Jeżeli w sprawach tych postępowania szacunkowego nawet nie wszczęto — wówczas wszczęcie jego uzależnione jest od zgłoszenia przez stronę odpowiedniego wniosku (§ 3 art. 59 prawa z 1934 r.); stroną jest także wywłaszczający; wniosek musi być zgłoszony w ciągu 6 miesięcy od wejścia w życie prawa z 1934 r., w przeciwnym razie akt „a" traci moc; w razie zgłoszenia wniosku w terminie postępowanie szacunkowe odbywa się wg prawa z 1934 r.

Należy więc dojść do konkluzji, że prawo o wywłaszczeniu nie uchyliło przepisu art. 33 ust. 3 dekretu z 7 lutego 1919 r., o ile dotyczy on spraw wywłaszczeniowych całkowicie i ostatecznie przed wejściem w życie tego prawa ukończonych. Jeżeli zaś chodzi o sprawy wywłaszczeniowe, w których przed wejściem w życie tego prawa nie zapadła w administracyjnym toku instancji ostateczna decyzja co do odszkodowania, prawo o wywłaszczeniu z 1934 r. uchyliło zdanie drugie (od średnika) ust. 3 art. 33 dekretu, a w miejsce uchylonego przepisu wchodzą przepisy art. 59 prawa z 1934 r.

Jeżeli po wejściu w życie prawa z 1934 r. ukazują się nowe przepisy prawne, normujące sprawę wywłaszczeń, dokonanych przez b. władze rosyjskie (jak np. ustawa z 9 kwietnia 1936 r. o uregulowaniu stanu prawnego niektórych gruntów wywłaszczonych na cele obrony Państwa) to nie mają one za zadanie wypełnienia luk w przepisach przechodnich prawa o wywłaszczeniu z 1934 r., gdyż luk takich nie ma.

Stanowisko powyższe jest zgodne z zasadą, przyjętą przez N. T. A. w wyroku z 9.11.1937 r.

Stan prawny wywłaszczeń, dokonanych przez b. władze okupacyjne, jest zgodny w zasadzie ze stanem prawnym wywłaszczeń, dokonanych przez b. władze rosyjskie; jedynie w myśl art. 33 ust. 1 i 2 dekretu z 7 lutego 1919 r. zostały utrzymane w mocy z wywłaszczeń dokonanych przez b. władze okupacyjne, jedynie wywłaszczenia na użytek dróg komunikacyjnych.

W zakończeniu autor podaje, zestawiony przez siebie tekst art. 33 dekretu z 1919 r., po uwzględnieniu zmian z art. 59 prawa o wywłaszczeniu z 1934 r. *(Jan P i s o w i c z — G. S. W. 6-8/39 s. 69, 85 i 104).*

—

C. PRAWO FORMALNE.

ZARYS POSTĘPOWANIA KARNO - ADMINISTRACYJNEGO.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 22.3. 1928 (D. U. p. 365) o postępowaniu karno-administracyjnym nie zawiera całokształtu przepisów formalnych prawa karno - administracyjnego. Na procedurę karną bowiem, jak podkreśla autor, składa się zbiór przepisów, zamieszczonych w różnych ustawach i rozporządzeniach, a nawet w okólnikach Ministra Spraw Wewnętrznych; dopiero całokształt tych norm tworzy zbiór przepisów proceduralnych w zakresie postępowania karno - administracyjnego, czyli właściwą procedurę karno-administracyjną.

O procedurze karno-administracyjnej mówić można, stwierdza autor, w znaczeniu subiektywnym i obiektywnym.

„Procedurą karno - administracyjną, w rozumieniu subiektywnym, nazywamy prawnie uregulowane postępowanie, mające na celu ustalenie winy i ukaranie jednostki, naruszającej ład prawny określony przepisami materialnego prawa administracyjnego".

„Procedurę karno-administracyjną w znaczeniu obiektywnym nazywamy zbiór przepisów normujących to postępowanie".

Cel procedury karno - administracyjnej jest dwojaki:

1) określa tok postępowania dla władz administracyjnych,

2) umożliwia obwinionemu i ewentualnie innym osobom dopuszczonym do udziału w postępowaniu karno - administracyjnym kontrolę legalności postępowania władz przy wydawaniu i wykonywaniu orzeczeń karno - administracyjnych.

I. *Zakres działania władz administracyjnych w sprawach karno-administracyjnych.*

Jako podstawową zasadę orzecznictwa karno-administracyjnego wskazuje autor tę, że jest ono dopuszczalne jedynie w wypadkach, w których szczególna ustawa, albo ogólna norma prawna wyraźnie przekazuje pewne przestępstwa orzecznictwu karno - administracyjnemu (art. 1. p. k. a., art. 8 i 16 przep. wpr. K. K. i pr. o wykr. i art. 1 pr. o wykr.).

Naruszenia ładu prawnego, o którym orzekają władze administracyjne naszą nazwę wykroczeń.

Wykroczeniami są czyny lub zaniechania zagrożone karą zasadniczą nie wyższą, aniżeli kara grzywny do 3000 zł. i aresztu do 3 miesięcy, albo jedną z tych kar.

Rozszerzenie zakresu orzecznictwa karno administracyjnego wprowadza art. 13 przep. wpr. K. K. i pr. o wykr.

Procedura karno - administracyjna stwarza domniemanie rzeczowej właściwości w sprawach karno - administracyjnych powiatowych władz administracyjnych i starostw grodzkich.

Nie należą do właściwości powiatowych władz adm. ogólnej:

1) sprawy karno - skarbowe i dyscyplinarne,

2) sprawy o wykroczenia popełnione przez osoby podlegające sądownictwu wojskowemu (art. 60 p. k. a.),

3) sprawy o wykroczenia z art. 8 przep wpr.

K. K. i pr. o wykr. oraz wykroczenia przewidziane w art. 18—21, 23—24, 26—31, 37—44, 54, 55, 57, 61 pr. o wykr., popełnione przez osoby podlegające sądownictwu wojskowemu; 4. sprawy karno-przemysłowe w miastach, wymienionych w art. 13 Rozp. Pr. o prawie przemysłowym;

5) sprawy karno - administracyjne ,dla których — na podstawie przepisów obowiązujących przed 8.5.1928 — były rzeczowo właściwe inne władze admin. państwowej;

6) wykroczenia przeciw przepisom materialnego prawa karno - administracyjnego, których wejście w życie nastąpiło dopiero po 8.5.1928 i według których orzecznictwo karno - administracyjne przekazano innym władzom administracyjnym.

II. *strony.*

Procedura karno - adm. nadaje charakter strony tylko obwinionemu. Wyjątkowo, na podstawie szczególnej normy prawnej charakter strony może być przyznany także pokrzydzonemu.

III. *Dowody.*

W myśl art. 49 post. adm. dowodem w postępowaniu karno - adm. jest wszystko co przyczynić się może do wykrycia prawdy materialnej, a nie jest sprzeczne z prawem.

IV. *Zapobieganie uchylaniu się od orzecznictwa karno - administracyjnego.*

Przepisy proceduralne upoważniają organa policji Państw. do „zatrzymania“ (art. 8 p. k. a.) osoby dopuszczającej się wykroczeniu pod warunkiem 1) schwytania jej na gorącym uczynku, oraz 2) jeśli nie jest znana, nie może się wylegitymować lub w inny sposób określić swej tożsamości, albo gdy nie ma w Polsce stałego miejsca pobytu i określonego źródła utrzymania, pozostaje pod dozorem policyjnym, jest przestępcą zawodowym, nałogowym lub recydywistą, jest cudzoziemcem i zachodzi obawa, że uchyli się od ścigania, wreszcie, gdy tylko przez zatrzymanie można zapobiec spełnieniu wykroczenia lub usiłowania spełnienia.

V. *Przepisy porządkowe* obejmują doręczenia i terminy.

Autor daje następujący wykaz *terminów zawitych* w postępowaniu karno - adm.:

„1) termin wyjednania przez władzę administracyjną decyzji sądu grodzkiego dla zatrzymania obwinionego ponad 48 godzinny czasokres w wypadkach i pod warunkiem z art. 8 p. k. a.;

2) 7-dniowy termin zgłoszenia żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (art. 640 § 1 i 2 K. P. K. i art. 444 § 1 i 2 K. W. P. K.);

3) 3-dniowy termin zgłoszenia żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego dla zbadania zasadności odmowy przyjęcia żądania podanego pod 2), (art. 640 § 3 K. P. K. i art. 444 § 3 K. W. P. K.);

4) 3-dniowy termin zgłoszenia żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego w wypadku odrzucenia sprzeciwu od nakazu karnego (art. 47 p. k. a.);

5) 7-dniowy termin do wniesienia sprzeciwu przeciw nakazowi karnemu (art. 46 p. k. a.);

6) 7-dniowy termin dla wniosku o przywrócenie terminu zawitego od ustania przeszkody (art. 41—43 post. adm.);

7) 1-roczny termin do wszczęcia postępowania karno-adm. od chwili popełnienia wykroczenia (art. 11 i 16 pr. o wykr.);

8) 3-letni termin dla wydania orzeczenia karno-adm. od chwili popełnienia wykroczenia (art. 12 i 16 pr. o wykr.);

9) 3-letni termin do wykonania orzeczenia od momentu uprawomocnienia się orzeczenia lub przerwania kary (art. 13 i 16 pr. o wykr.);

10) 3-letni termin do zatarcia skazania od momentu wykonania, darowania lub przedawnienia kary (art. 14 i 16 pr. o wykr.);

11) terminy określone w ustawach szczególnych (np. w art. 249 ustawy wodnej) co do udania się na drogę postępowania sądowego w sprawach odszkodowań, orzeczonych przy orzecznictwie karno-adm. (art. 31 p. k. a.).

VI. *Postępowanie przygotowawcze.*

Celem tego postępowania jest zapoznanie władzy administracyjnej z faktem naruszenia przepisów prawa materialnego (karno-administracyjnego), uzupełnienie otrzymanych doniesień istotnymi dla sprawy dochodzeniami przygotowawczymi i zbadanie, czy doniesienie pod względem formalnym i materialnym nadaje się do wszczęcia przeciw obwinionemu postępowania karno-admin.

VII. *Postępowanie karno - administracyjne.*

Istnieją trzy rodzaje postępowania karno-admin.:

1) postępowanie karno - administracyjne zwyczajne,

2) postępowanie karno - administracyjne nakazowe,

3) postępowanie karno-administracyjne przyśpieszone.

Ponadto istnieje jeszcze odrębna forma postępowania w sprawach nieletnich.

Omawiając przepisy odnoszące się do postępowania zwyczajnego, a więc w szczególności do samej rozprawy, orzeczeń i kar, autor podnosi kwestię zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw, w których to wypadkach mają zastosowanie wyjątkowe normy odnośne wymiaru kary.

Zbieg przepisów prawnych polega na tym, że obwiniony działaniem swym lub zaniechaniem narusza równocześnie kilka przepisów materialnego prawa karnego w ten sposób, że żaden z tych przepisów nie wyczerpuje w całości stanu faktycznego dokonanego przestępstwa.

W razie zbiegu przepisów prawnych, z któ-

rych jedne podlegają orzecznictwu sądowemu, a inne — administracyjnemu, każda z tych władz orzeka w granicach swojej właściwości zarówno co do kar zasadniczych, jak i co do kar dodatkowych oraz skutków skazania. W wypadku jednak, gdy w orzeczeniu władzy administracyjnej i w wyroku sądowym zastosowano karę pozbawienia wolności — to następuje absorpcja kary łagodniejszej przez surowszą.

Od zbiegu przepisów prawnych procedura karno-adm. odróżnia zbieg przestępstw.

Zbieg przestępstw następuje wówczas, gdy sprawca kilkoma działaniami lub zaniechaniami narusza przepisy materialnego prawa karnego, a każda z nich stanowi samoistne przestępstwo.

W wypadku zbiegu przestępstw różnorodnych, podlegających jedne orzecznictwu władz administracyjnych, a inne orzecznictwu sądowemu, każda z władz orzekających działa w granicach swej właściwości i wymierza kary zasadnicze i dodatkowe oraz skutki skazania za każde przestępstwo oddzielnie. Przy czym, zarówno w tym wypadku, jak i w razie zbiegu przepisów prawnych, postępowanie sądowe w ramach art. 640—649 K. P. K. i 444—451 K. W. P. K. uważa się za postępowanie karno-administracyjne.

Jeśli następuje zbieg wykroczeń jednorodnych — władza admin. wymierza karę w granicach przepisu prawa materialnego, może jednak karę grzywny podwyższyć o ½, ponad normę najsurowszą (art. 14 p. k. a.).

Postępowanie sądowe w sprawach karno-administracyjnych.

Osoba, której wymierzono karę w postępowaniu karno-admin., może wnieść do władzy admin., która orzeczenie wydała, żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (art. 640 § 1 i 2 K. P. K. i 444 § 1 i 2 K. W. P. K.). Termin do zgłoszenia żądania jest 7-dniowy od daty ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia karno-admin. (termin zawity).

Jak autor podnosi wyposażenie strony w prawo żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego — jest wypływem konstytucyjnego założenia, że nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega (art. 68 ust. 4 ust. konst.).

Władza administracyjna może w wypadku zgłoszenia takiego żądania swoje orzeczenie cofnąć, albo jeśli orzeczenia nie cofnie — popierać oskarżenie zamiast lub obok prokuratora.

Właściwym do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym jest sąd okręgowy miejscowo właściwy dla siedziby władzy orzekającej. W postępowaniu sądowym obowiązują przepisy K. P. K., w postępowaniu przed sądem I instancji, ze zmianami przewidzianymi w art. 640—649 K. P. K.

W sprawach, w których władze admin. wydały orzeczenia skazujące osoby, podlegające sądownictwu wojskowemu — właściwym do rozpoznania sprawy w drodze postępowania sądowego jest wojskowy sąd okręgowy albo sąd wojenny (art. 446 K. W. P. K.).

VIII. *Postępowanie karno-administracyjne nakazowe.*

W dalszym ciągu omawia autor jako drugą formę postępowania karno-admin. — postępowanie nakazowe.

Polega ono, jak wskazuje autor, na wydaniu ograniczonego co do swej ważności, pod względem czasu, orzeczenia karno-admin. t. zw. nakazu karnego bez przeprowadzenia rozprawy karno-admin.

W ramach zakreślonej w P. K. A. właściwości miejscowej i rzeczowej nakazy karne dopuszczalne są tylko wówczas, gdy władza, która je wydaje, zamierza zastosować karę nie wyższą od 3 dni aresztu i grzywnę, nie przewyższająca 50 zł.

Jeszcze bardziej uproszczoną formę proceduralną w sprawach wykroczeń stanowią *doraźne nakazy karne* (art. 50 P. K. A.).

IX. *Postępowanie karno - administracyjne przyśpieszone.*

Odmianą postępowania karno-admin. zwyczajnego jest postępowanie przyśpieszone, które ma na celu zapobieganie szerzeniu się pewnych wykroczeń w sposób powszechny i niebezpieczny.

Postępowanie przyśpieszone zarządzane jest w trybie Rozp. Ministra Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości na 1) oznaczony czas (nie dłuższy od 1 roku), 2) na oznaczony obszar i 3) na oznaczone kategorie wykroczeń (art. 52 P. K. A.).

Polega ono na: 1) skróceniu do 3-ch dni prawa żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (z art. 640 § 1 K. P. K. i 444 § 1 K. W. P. K.); 2) nie doręczaniu orzeczeń karno-admin. w ogóle; 3) na skróceniu terminów do przeprowadzenia rozprawy w postępowaniu sądowym; 4) na nieobowiązywaniu terminów, oznaczanych dla czasokresu między dniem doręczenia a dniem rozprawy głównej; 5) na natychmiastowej wykonalności grzywien wymierzonych w postępowaniu przyśpieszonym i nakazami karnymi.

X. *Postępowanie wykonawcze.*

Jak autor podkreśla — procedura karno-admin. przyjmuje jako podstawową zasadę, że władze administracyjne wykonują tylko orzeczenia i nakazy karne, które się uprawomocniły w toku postępowania przed tymi władzami.

Karę grzywny, kary dla wymuszenia grzywny z art. 109 post. adm. i kary dodatkowe z art. 8 § 3 pr. o wykr. ściągają organa skarbowe na zasadzie wniosków składanych przez władze

orzekające (§ 1 ust. 3 Rozp. Rady Min. z 15.5. 1937 D. U. p. 340).

Areszt jako karę zasadniczą, czy zastępczą odbywają skazani w aresztach gminnych, a w ich braku w więzieniach ogólnych.

Kary dodatkowe, jak przepadek przedmiotu, utrata prawa wykonywania zawodu, podlegają wykonaniu po uprawomocnieniu się orzeczenia.

XI. *Postępowanie szczególne.*

Jako formy postępowania szczególnego wymienia autor wznowienie postępowania, które może nastąpić w wypadku niesłusznego uniewinnienia obwinionego lub ukarania skazanego prawomocnym orzeczeniem karno-admin. — oraz postępowanie w sprawach nieletnich tj. jednostek dopuszczających się wykroczeń przed ukończeniem 17 lat życia. *(Dr Romuald K l i m ó w — G. Adm. 20, 21, 22/38, 1/39, 2/39, 3/39, str.: 1298-1308, 1356-1367, 1424-1438, 33-42, 102-104, 177-180).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) D. N. P. 7.2.1919 (p. 215) o fundacjach.

1.

Do powstania fundacji wystarcza oznaczenie celu i majątku przeznaczonego na osiągnięcie tego celu. Kwestia, czy majątek ten na to w zupełności wystarczy, nie pozbawia sama przez się fundacji jej charakteru. (S. N. C. II. 1819/37 17.1.1938. — *Zb. C. 12/38 p. 544)*[1]).

—

b) Ust. 28.12.1925 (p. 843/34 r.) o wyk. reformy rolnej.

50.

Istniejące gospodarstwa, których obszar nie przekracza norm, przewidzianych w art. 50 cz. 1 ustawy o wykonaniu reformy rolnej poz. 1/1926 Dz. Ust., mogą być powiększane w drodze nabycia gruntów z parcelacji jedynie do obszaru, wskazanego w tymże art. 50. (N. T. A. I. rej. 4035/36 18.10.1937. — *G. S. W. 8/38 s. 108).*

64.

Miesięczny termin, przewidziany w art 64 ustawy o wykonaniu reformy rolnej z 28 grudnia 1925 poz. 1/926 Dz. Ust., nie ma zastosowania przy parcelacji oddłużeniowej, przewidzianej ustawą z 12 marca 1932 poz. 423/33 Dz. Ust. (N. T. A. I. rej. 4441/36 28.6.1938. —*R. P. E. S. 1/39 s. 183—184).*

65.

Jeżeli władza ziemska uzależniła zatwierdzenie planu parcelacyjnego od przedłożenia dowodu uregulowania hipotek na parcelowanej nieruchomości, to nabywca parceli może jeszcze przed uzyskaniem własności domagać się wykreślenia hipotek obciążających nieruchomość, gdyż obowiązek ten należy do czynności mających na celu przeniesienie na nabywcę prawa własności.

Dopóki nie nastąpi zatwierdzenie projektu parcelacji oraz wykazów nabywców zgłoszonych w czasie wykonania parcelacji dopóty żądanie przewłaszczenia nabytej parcelacji jest przedwczesne. Ponieważ bez zezwolenia właściwej władzy przewłaszczenie części parcelowanej nieruchomości w żadnym razie nastąpić nie może, wobec bezwzględnego charakteru publicznoprawnych norm zawierających ograniczenia obrotu ziemią, nie można żądania przewłaszczenia uzasadnić twierdzeniem, że nieudzielanie zatwierdzenia polega na winie zbywcy i że wchodzi w grę art. 162 K. C. (S. N. C. III. 1816/35 3.1.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 153).*

—

c) R. M. S. W. 30.6.1926 (p. 406) o wyrobie i obrocie specyfików farmaceutycznych.

3.

Z brzmienia § 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30.6.1926 r. o wyrobie i obrocie specyfików farmaceutycznych (Dz. Ust. poz. 406) wynika, że władza, odmawiając zezwolenia na wyrób danego specyfiku, obowiązana jest podać uzasadnienie, na podstawie jakich danych doszła do wniosku, że ten specyfik nie odpowiada warunkom wyżej wymienionego § 3. (N. T. A. I. rej. 5192/35 27.1. 1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1018).*

—

d) R. Pr. R. 7.6.1927 (p. 468) o prawie przemysłowym.

4.

Za cudzoziemca w rozumieniu art. 4 prawa przemysłowego w brzmieniu ustawy z 10 marca 1934 poz. 350 Dz. Ust. należy uważać również osobę, nie posiadającą żadnej przynależności państwowej. (N. T. A. I. rej. 4573/37 22.12. 1938. — *O. P. A. 2/39 p. 41/A).*

53 u. 2.

W myśl ust. 2 art. 53 pr. przem. zatrudnienie zarobkowe wymaga licencji, jedynie w

---

[1]) Inną tezę z tego wyroku drukowaliśmy pod 4/770 t. I.

wypadku, gdyby się odbywało w miejscowości bardziej odległej niż w promieniu 15 km od miejsca zamieszkania trudniącego się przemysłem okrężnym. (S. N. 3 K. 2175/37 4.7. 1938. — *Zb. K. 1/39 p. 16).*

—

e) R. Pr. R. 24.6.1927 (p. 932/32 r.) o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa.

31.

Odpowiedzialności za niezalesienie ulega przede wszystkim właściciel lasu (Z. O. Nr 316/35), może odpowiadać i inna osoba (dzierżawca, użytkownik), ale zarządzenia władz obowiązują zasadniczo tylko te osoby, którym zarządzenie to zostało zakomunikowane. (S. N. I. K. 1270/38 21.8.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284).*

41.

Ustawa o ochronie lasów nie przewiduje jakiejkolwiek specjalnej czy dodatkowej odpowiedzialności za bezprawny wyrąb drzewa — innych osób, niż te, które były sprawcami tego wykroczenia. Tolerowanie przez właścicielkę lasu bezprawnego wyrębu drzewa przez odpowiedzialnego administratora, nie stanowi postępowania, za które groziłaby odpowiedzialność karna. Ustalenie sądu w stosunku do oskarżonej ponadto nie wskazują na istnienie z jej strony pomocnictwa lub też podżegania, które w każdym razie w myśl art. 5 prawa o wykr. nie byłyby karane. (S. N. 2 K. 494/38 10.10.1938. — *Gł. Sąd. 2/39 s. 195).*

—

f) R. Pr. R. 16.2.1928 (p. 405/36 r.) o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

377; 380.

Art. 18 ustawy z 11 kwietnia 1924 o ochronie lokatorów poz. 297/36 Dz. Ust., który nakazuje właścicielowi utrzymywać przedmiot najmu w stanie zdatnym do użytku i wykonywać właściwe zarządzenia władzy policyjno - budowlanej, harmonizuje z art. 377 i 380 prawa budowlanego z 16 lutego 1928 poz. 202 Dz. Ust.; w razie stwierdzenia przez władzę policyjno - budowlaną nienależytego stanu bądź budynku całego, bądź poszczególnego mieszkania, ma ona prawo wydać na podstawie cyt. przepisów budowlanych odpowiednie zarządzenie, które jednak nie przesądza, kto mianowicie, właściciel czy lokator, pokryje koszty, związane z dokonaniem poleconych przez władzę napraw. (N. T. A. l. rej. 6032/35 11.2.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 37A).*

—

g) R. Pr. R. 22.3.1928 (p. 382) o zakładach leczniczych.

29 u. 2.

Okręgiem szpitalnym w rozumieniu art. 29 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 22.3. 1928 o zakładach leczniczych (poz. 382 Dz. Ust.) jest odnośnie do szpitala utrzymywanego przez związek komunalny, terytorium danego związku komunalnego. (N. T. A. l. rej. 5794/35 19.11.1937. — *P. O. S. 3/38 p. 969).*

—

h) Ust. 11.3.1932 (p. 450) o zgromadzeniach.

6; 14.

Ustawodawstwo w odrębny sposób normuje przepisy, odnoszące się do zwoływania zebrań i zgromadzeń, tzn. do czynności poprzedzających je i do samego przebiegu tychże zebrań i zgromadzeń, przy czym za przebieg ten niezgodny z przepisami ustawy obciąża odpowiedzialnością kierującego zebraniem, bądź jego przewodniczącego (art. 14 cyt. ust.). Niezachowanie przepisów powołanej ustawy o czasie samego zebrania, jak np. zmiana charakteru zebrania niepublicznego na publiczne przez dopuszczenie osób spoza związku, nie stanowi naruszenia przepisów, odnoszących się do samego zwoływania zebrań (art. 6 cyt. ustawy). (S. N. 3 K. 2825/38 6.12.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284).*

18 lit. „a".

Art. 18 lit. a) ustawy z 11 marca 1932 o zgromadzeniach poz. 450 Dz. Ust., podkreślając wymóg „zebrania osób znanych", przewiduje w założeniu zaproszenie osobiste lub przez zaproszenie osób znanych, nie obejmuje przeto przypadku, gdy zebranie zorganizowano tak, że mogłyby przyjść obok osób znanych także nieznane, wykazujące się wyznaczeniem ich na delegatów, zatem osoby, z którymi dopiero na zebraniu zapoznałby się zwołujący czy przewodniczący. (S. N. 3 K. 333/37 21.5.1937. —. *P. A. 2/39 p. 32A).*

—

i) Ust. 28.3.1933 (p. 269) o biurach pisania podań oraz o zakazie udzielania porad prawnych i prowadzenia cudzych spraw.

6 lit. „d".

Dla uznania karalności z punktu „d" art. 6 powołanej ustawy niezbędne jest ustalenie łączne rozpowszechniania w słowie lub na piśmie o: 1) zaletach biur i 2) skuteczności sporządzanych w nim podań. Aczkolwiek logiczna wykładnia cytowanego przepisu mogłaby dać powód do interpretacji spójnika „i" jako „albo" tj., iż warunki przepisu lit „d" art. 6 mają charakter alternatywny, to jednak względy natury systematycznej i zasada jedolitości wykładni

wymaga zatrzymania się na czysto gramatycznym brzmieniu pomienionego przepisu. (S. N. 1 K. 573/38 6.10.1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 284*).

—

j) R. M. O. S. 10.6.1933 (p. 344) o wyrobie i obrocie preparatów organoterapeutycznych.

14 p t.1.

Przepis, objęty w § 14 rozporządzenia z 10 czerwca 1933 o wyrobie i obrocie preparatów farmaceutycznych (Dz. Ust. poz. 344) normuje szczegółowo na podstawie jakich dokumentów może być cofnięte zezwolenie na obrót preparatu organoterapeutycznego i przewiduje trzy zasadnicze wypadki w tym względzie, wobec czego odnośne decyzje winny wyraźnie określać, która z przyczyn cofnięcia zezwolenia w danym wypadku, zdaniem władzy orzekającej, zachodzi, jako też winny zawierać uzasadnienie faktyczne, przyczynę tę stwierdzające. (N. T. A. I. rej. 4775/36 31.5.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1019*).

—

k) R. Pr. R. 27.10.1933 (p. 632) o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych.

1.

W myśl art. 1 rozp. Prez. Rzplitej z 27 października 1933 r. (Dz. U. poz. 632) o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych, przez publiczną zabawę ludową należy zozumieć zabawę, na którą mają wstęp wszystkie osoby bez jakiegokolwiek ograniczenia. (S. N. 3 K. 3171/37 8.6.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 10*).

—

l) Ust. 17.4.1936 (p. 237) o uboju zwierząt gospodarskich.

6.

Zarzynanie rytualne drobiu poza rzeźnią bez zgody właściwej władzy wyznanionej nie stanowi wykroczenia z art. 6 ustawy z 17 kwietnia 1936 r. (Dz. Ust. poz. 237) o uboju zwierząt gospodarskich ani z art. 46 i 126 pr. przemysł. z 7 czerwca 1927 r. (Dz. U. poz. 468). (S. N. 3 K. 2175/37 4.7.1938. — *Zb. K. 1/39 p. 16*).

—

m) Ust. 14.7.1936 (p. 404) o paszportach.

3 u. 1 pt. 2.

W razie odmowy wydania paszportu zagranicznego ze względu na ważny interes państwowy w myśl art. 3 (ustęp 1 p. 2 ustawy z 14 lipca 1936 r. poz. 404 Dz. Ust.), władza winna w motywach orzeczenia wskazać jaki konkretny interes ma na myśli i w czym w odniesieniu do strony dopatruje się zagrożenia go. Obowiązek ten upada, jeżeli ważny interes państwowy przemawia przeciwko bliższemu uzasadnieniu, a władza powołuje się w tym względzie na art. 75 (ustęp 3) rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym (poz. 341/28 Dz. Ust.). (N. T. A. I. rej. 1376/37 5.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 186*).

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA I WSCHODNIA.

a) Ust. 29.3.1926 (p. 214) o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich w szpitalach publicznych na obszarze b. zab. ros.

1; 3.

Z art. 1 i 3 ustawy z dnia 29.3.1926 r. (Dz. Ust. poz. 214) o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich w szpitalach publicznych na obszarze b. zaboru rosyjskiego wynika, że art. 3 zawiera określenie pojęcia ubogiego w rozumieniu tej ustawy, a nie przesądza kwestii, które osoby mogą być zobowiązane do zwrotu wzmiankowanych kosztów za ubogich. (N. T. A. I. rej. 6256/35 9.3.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1002*).

—

B2. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ust. 18.12.1906 (Dz. p. p. nr 5/1907 r.) aptekarska.

51 u. 5.

Uzyskanie przez właściciela apteki publicznej na obszarze, na którym obowiązuje ustawa aptekarska z 18 grudnia 1906 (Nr 5 austr. Dz. U. P. ex 1907), szerszego stanowiska apteki, nastąpić może tylko w drodze koncesji nowej.

Przewidziane w § 51 ustęp piąty cytowanej wyżej ustawy, traktowanie prośby o koncesję, jako cofniętej w razie niezłożenia taksy koncesyjnej w wyznaczonym terminie, jest specjalną formą rygoru, mającego na celu ściągnięcie wspomnianej taksy, a nie stwarza żadnego uprawnienia strony, ubiegającej się o koncesję. (N. T. A. I. rej. 398/36 24.6.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1020*).

—

B3. POLSKA ZACHODNIA.

a) R.M.P.O.S. 30.6.1925 (p. 480) w sprawie taryfy, wg której związki ubogich na obszarze woj. poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich.

1 pt. 1.

Najniższymi stawkami w rozumieniu § 1 p. 1 rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich (poz. 480 Dz. Ust.) są, o ile chodzi o szpitale publiczne, opłaty w najniższej klasie, ustalone zgodnie z art. 27, 28 29, 30 i 35 rozporządzenia Prezyden-

ta R. P. z 22 marca 1928 o zakładach leczniczych (poz. 382 Dz. Ust.), a nie opłaty ulgowe przysługujące ubezpieczalniom społecznym za leczenie w szpitalach publicznych osób uprawnionych do leczenia szpitalnego ze strony tych ubezpieczalni, na zasadzie art. 127 (1) ustawy z 28 marca 1933 o ubezpieczeniu społecznym (poz. 396 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 4549/35 19.11.1937. — *P. O. S. 3/38 p. 997).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 22.3.1928 (p. 341) o post. administracyjnym.

81.

Istota omyłek, o których mowa w art. 81 rozp. o post. admin. (poz. 341/28 Dz. Ust.), leży w tym, że w orzeczeniu wyrażono coś, co oczywiście niezgodne jest z myślą wyrażoną niedwuznacznie przez władzę, a zostało wypowiedziane tylko przez przeoczenie, niewłaściwy dobór słowa, omyłkę pisarską, rachunkową itp. (N. T. A. l. rej. 1432/36 21.3.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 28A.).*

85 u. 2 lit. „a".

Wytoczenie po orzeczeniu Okręgowej Komisji Ziemskiej powództwa o prawo własności gruntu, wydzielonego tymże orzeczeniem jako ekwiwalent zaserwitutowy, nie jest okolicznością, o której mowa w p. a) ust. 2 art. 85 rozp. Prez. o post. admin. z 22 marca 1928 poz. 341 Dz. Ust., o ile istnienie sporu w tym przedmiocie było już podnoszone przed orzeczeniem Okręgowej Komisji Ziemskiej. (N. T. A. l. rej. 2884/32 14.10.1935. — *O. P. A. 1/39 p. 3 A.).*

—

b) R. Pr. R. 27.10.1932 (p. 806) o N.T.A.

3.

Decyzje Komisarza Demobilizacyjnego, dotyczące zwolnień pracowników przy redukcji personelu zakładów pracy, mogą być zaskarżone do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. (N. T. A. l. rej. 5437/36 9.6.1938. — *P. P. P. 2/38 p. 12).*

—

3. SAMORZĄD.

A. USTAWY JEDNOLITE.

T e r y t o r i a l n y.

Finanse.

a) Ust. 11.8.1923 (p. 884/32 r.) o tymcz. uregulowaniu finansów komunalnych.

0.

Nałożenie na gr.—kat. parocha obowiązku zapłaty komunalnych dodatków do państwowego podatku gruntowego, nie ma prawnego uzasadnienia. (N. T. A. l. rej. 1308/36 24.6.1938. — *Ż. P. 4/38 s. 16).*

7.

Art. 7 powyższej ustawy, stanowiący podstawę prawną statutów miejskich, wyliczając taksatywnie te zasady, których lokale podlegają podatkowi hotelowemu (hotele, pensjonaty, pokoje umeblowane, gospody, zajazdy i domy noclegowe) nie wymienia wśród nich sanatoriów, a zatem sanatoria nie podlegają wymienionemu podatkowi. (N. T. A. l. rej. 6310/37 28.11.1938. — *Prz. U. S. 2/39 p. 32).*

20 u. 1.

Samoistny podatek od jezior, obciążający jeziora jako przedmiot podatku, nie stoi w kolizji z art. 20 ust. 1 ustawy z 11 sierpnia 1923 poz. 747 Dz. Ust., jeżeli statut zwalnia od podatku osoby, obowiązane do opłacania podatku przemysłowego lub gruntowego od posiadanych jezior. (N. T. A. l. rej. 5816-19/36 12.9. 1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2540).*

—

b) R. Pr. R. 30.12.1924 (p. 1073) o dostosowaniu uposażenia członków zarządów i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszy państwowych.

18.

Przepis § 18 odnosi się do wszystkich rodzajów mieszkań, otrzymywanych przez członków zarządu i pracowników związków samorządowych w naturze, chociażby mieszkanie nie mieściło się w budynku, stanowiącym własność związku samorządowego, lecz było przezeń w tym celu wynajmowane. (S. N. C. III. 2271/36 28.12.1937. — *Zb. C. 12/38 p. 531).*

—

c) R. Pr. R. 28.10.1933 (p. 667) o uposażeniu członków zarządu i pracowników związków samorządowych.

2.

Przepis ten zmienił tylko § 1 rozporządzenia z 30.12.1924 (Dz. Ust. poz. 1073), natomiast pozostawił w mocy bez zmian pozostałe przepisy tego rozporządzenia a zwłaszcza § 18, w myśl którego dopuszczalne jest przyznanie pracownikowi komunalnemu wolnego mieszkania. (S. N. C. III. 2271/36 28.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 180).*

—

W y z n a n i o w y.

Ustrój.

a) R. M. W. R. O. P. 24.10.1930 (p. 593). w sprawie reg. wyborczego dla wyborów rabinów, podrabinów w gminach wyznaniowych żydowskich na obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem woj. śląskiego.

31 u. 1.

Obliczenie tej ilości członków rady wyznaniowej, której obecność przy wyborach rabina lub podrabina jest — w myśl § 31 ustęp pierwszy regulaminu wyborczego dla wyborów rabinów i podrabinów w gminach wyznaniowych żydowskich z 24 października 1930 poz. 593 Dz. Ust. — warunkiem ważności wyborów, dokonywane być winno według ogólnej liczby członków rady, w tym czasie w danej gminie mandaty swe piastujących.

W wypadkach, w których ogólna ilość radnych jest nieparzysta, wymogowi cytowanego wyżej przepisu czyni zadość obecność przy wyborze takiej ilości członków rady, która w stosunku do liczby ogólnej stanowi zwyczajną większość. (N. T. A. l. rej. 2914/36 27.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 184).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B₁. POLSKA POŁUDNIOWA I ZACHODNIA.

T e r y t o r i a l n y.

Ustrój.

a) R. M. S. W. 18.9.1934 (p. 760) w sprawie reg. wyborczego d orad gromadzkich na obszarze woj. krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

14 u. 1; 15 u. 1.

Żądanie przeprowadzenia tajnego głosowania, przewidzianego w § 14 (4) regulaminu wyborczego do rad gromadzkich na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego (poz. 760 Dz. Ust. z r. 1934), nie może być skutecznie złożone na piśmie lub zgłoszone po rozpoczęciu jawnego głosowania w trybie § 15 (1) tego regulaminu.

Okoliczność, że przewodniczący komisji wyborczej przy wyborach do rad gromadzkich nie ogłosił zebranym ważnie zgłoszonych kandydatur, jak tego wymaga § 14 ust. 1 pow. regulaminu wyborczego, może powodować unieważnienie wyborów, przeprowadzonych w głosowaniu jawnym, w szczególności jeżeli przez to zaniechanie utrudniono wyborcom zgłoszenie na czas żądania przeprowadzenia tajnego głosowania.

Z pow. regulaminu nie wynika, by głosowanie mogło się rozpocząć ważnie jedynie po formalnym ogłoszeniu o jego rozpoczęciu się przez przewodniczącego komisji wyborczej. (N. T. A. l. rej. 2742/35 15.10.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 185).*

—

B₂. POLSKA ZACHODNIA.

T e r y t o r i a l n y.

Ustrój.

Ust. 30.7.1894 (Zb. U. pr. s. 141) o urzędnikach komunalnych.

7.

Nawet wydanie częściowo pomyślnej dla żalącego się urzędnika decyzji władzy urzędniczej nie może odbierać mu drogi sądowej, jeżeli mimo tej decyzji związek komunalny nadal odmawia wykonania tejże i stawia ze swej strony różne warunki. (S. N. C. III. 1625/35 4.12.1937. — *R. P. E. S. 1/39 s. 179).*

—

4. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE.

a) R. R. M. 8.7.1932 (p. 577) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników przedsiębiorstw „P. K. P." i zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot, oraz o odszkodowaniu za nieszczęliwe wypadki.

3.

W świetle przepisów § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8.7.1932 Dz. Ust. poz. 577 przysługuje pracownikowi kolejowemu, z którym rozwiązano stosunek służbowy, zależnie od jego wyboru, prawo kontynuowania rozpoczętej wpłaty na poczet obliczonych należności za zaliczenie lat służby do wysługi emerytalnej, albo ograniczenie swego roszczenia o zaliczenie do okresu, odpowiadającego części należności już uiszczonej, albo też zrzeczenia się zaliczenia, domagania się zwrotu wpłaconej sumy. (N. T. A. l. rej. 5028/36 20.9.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 182).*

—

b) R. R. M. 28.1.1934 (p. 74) o zaopatrzeniu emerytalnym i odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki pracowników przedsiębiorstwa „P. K. P.".

5; 17.

Roszczenie o jednorazową odprawę z mocy § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1934 r. Dz. Ust. poz 74, ulega przedawnieniu na podstawie § 5 tegoż rozporządzenia po upływie 3 lat, a nie 3 miesięcy. (N. T. A. l. rej. 6907/35 18.3.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 181-182).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Badurski Antoni: Kodeks Ubezpieczeń Społecznych. Ustawa scaleniowa. Ubezpieczenie pracowników umysłowych. Zabezpieczenie na wypadek bezrobocia. Rozporządzenia wykonawcze. Ustawodawstwo związkowe. Orzecznictwo. Okólniki. Kraków 1939. Księg. Powszechna. s. XXI, 1 nlb., 723, 1 nlb.

Cyprian Tadeusz Dr: Prawo prasowe. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 listopada 1938 (Dz. U. R. P. nr 89, poz. 608). Tekst ustawy i komentarz. Poznań 1939. Księg. Wł. Wilak. s. 93, 3 nlb.

Wojtysiak Feliks, Hertz Józef Jerzy: Kodeks filmowy. Ustawy, rozporządzenia, okólniki, orzeczenia, wyjaśnienia, wskazówki praktyczne. Warszawa 1939. Nakł. F. Hoesick. s. 349, 1 nlb.

Prawo skarbowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

a) Podatek dochodowy.

W JAKIM ROKU PODLEGA OPODATKOWANIU ZYSK KURSOWY NA WIERZYTELNOŚCIACH I ZOBOWIĄZANIACH W WALUCIE OBCEJ?

Celem powyższych uwag jest wykazanie, że traktowanie zysku kursowego na wierzytelnościach i zobowiązaniach w walucie obcej kupca prowadzącego prawidłowe księgi handlowe, jako zysku podatkowego tego roku, w którym zysk ten został „wykryty" przez władzę skarbową — jest błędne.

W myśl N. T. A. i okólników Ministerstwa Skarbu nawet niezrealizowany zysk na wierzytelnościach i zobowiązaniach kupca z tytułu kupna-sprzedaży surowców, towarów itp. podlega opodatkowaniu. Tylko osoby prawne są uprawnione do wyeliminowania tego zysku z dochodu podatkowego przez utworzenie specjalnego „rachunku przejściowego różnic kursowych".

Niezrealizowany zysk kursowy powstaje księgowo przy zamykaniu ksiąg przez zastosowanie obowiązujących przepisów o szacowaniu do bilansu wierzytelności i zobowiązań w walutach obcych. Według panującego poglądu przez „rzeczywistą wartość — jeśli nie wchodzi w grę cena nabycia lub wytworzenia — rozumieć należy cenę rynkową w dniu bilansowania. Oczywiście dla kursu waluty obcej ceną rynkową będzie kurs notowany na giełdzie.

W myśl art. 13 ust. o pod. doch. opodatkowaniu podlegają dochody osiągnięte w ostatnim roku kalendarzowym lub w ostatnim roku operacyjnym poprzedzającym podatkowy. Stosownie do tego, zysk kursowy jest zyskiem podatkowym tego roku, w którym powstał na skutek zmiany kursu.

Jeśli np. wierzyciel był uznany w r. 1932 za 1000 jednostek waluty zagranicznej według kursu 45 zł, t. j. za 45.000 a przy zamykaniu rachunków zobowiązanie to należy oszacować według kursu 40, t. j. na 40.000 zł, rachunek wierzyciela wykaże zysk 5000 zł. Zysk ten podlega w myśl art. 13 ust. o pod. doch. opodatkowaniu w roku podatkowym 1933.

Według powszechnego poglądu opodatkowanie tych nieistniejących gospodarczo zysków jest gospodarczym absurdem. W tym sensie wypowiedziały się organizacje gospodarcze i dowodem tego jest wydanie ustawy z r. 1932 o tymczasowym stosowaniu wyjątkowych zasad bilansowania. *(Dr E. Iserzon — O. B. P. 10/39 s. 165).*

—

SKUTKI ZGAŚNIĘCIA ŹRÓDŁA DOCHODU I ŚMIERCI PŁATNIKA W ZAKRESIE PODATKU DOCHODOWEGO.

Autor omawia następujące zagadnienia: 1) wpływ zgaśnięcia źródła dochodu na obowiązek podatkowy, 2) wpływ śmierci płatnika na wymiar podatku dochodowego i 3) odpowiedzialność spadkobierców i nabywców majątku osoby prawnej za nieściągnięte należności podatkowe, nieuiszczone przez spadkodawcę lub przejętą osobę prawną.

A. Judykatura NTA i poglądy doktryny zgodne są w tym, że z postanowień ustawy o podatku dochodowym w brzmieniu dawnego tekstu z r. 1935 wydedukować można rozróżnienie dwóch pojęć: obowiązku podatkowego i zobowiązania podatkowego. Obowiązkiem podatkowym jest abstrakcyjne zobowiązanie do poniesienia ciężaru podatkowego, związane przez przepis ustawy z zaistnieniem pewnego stanu faktycznego, zobowiązanie podatkowe jest już roszczeniem Państwa skonkretyzowanym w spo-

sób przepisany prawem i wymagalnym. Obowiązek podatkowy w odniesieniu do podatku dochodowego, określają art. 1—6 ust. o pod. doch., stanowiące, iż podatkowi temu podlegają określone osoby fizyczne i prawne, osiągające bliżej przepisami określone dochody. Konkretne zobowiązanie podatkowe powstaje w myśl art. 13 i 87 (w brzmieniu z r. 1925) w terminach płatności, określonych w ustawie, i przypadających na t. zw. rok podatkowy, t. j. następujący po roku kalendarzowym, w którym dochody zostały osiągnięte. Ust. o pod. doch. nie zna terminów abstrakcyjnego i konkretnego zobowiązania podatkowego i dla interpretacji tych pojęć należy ustalić, jaki dochód jest przedmiotem opodatkowania, czy dochód roku podatkowego, czy też dochód osiągnięty w roku poprzedzającym rok podatkowy. Przy koncepcji pierwszej warunkiem opodatkowania jest istnienie źródła w roku podatkowym, przy drugiej — zgaśnięcia źródła dochodu nie zwalnia od podatku, osiągniętego z tego źródła w roku poprzedzającym rok podatkowy. Zdaniem prof. Michalskiego przedmiotem podatku dochodowego jest dochód roku podatkowego, a tylko z technicznych względów za podstawę opodatkowania i określania wysokości podatku ustawa uznaje dochód roku poprzedzającego rok podatkowy. Stanowisko swe opiera prof. Michalski na brzmieniu art. 1 ust. o pod. doch. i art. 140 (obecnie 44) rozp. wykon., według których podatkowi podlegają ci którzy „posiadają“ nieruchomości, „wykonują“ przedsiębiorstwa itd.

Teza ta zostaje przez autora poddana krytyce. Zgodnie z art. 13 ust. o pod. doch. opodatkowaniu podlegają dochody osiągnięte w ostatnim roku kalendarzowym, poprzedzającym rok podatkowy. Przedmiotem podatku dochodowego jest zatem dochód z ostatniego okresu operacyjnego (pokrywającego się w zasadzie z kalendarzowym), a nie dochód z roku podatkowego. Względy techniczne skłoniły ustawodawcę do opodatkowania tego dochodu w roku następnym, gdyż po upływie tego roku dochód jest w całości znany i wtedy może być zeznany. Zmiany, które zachodzą w ciągu roku podatkowego, czy to w wysokości dochodu, czy co do innych stosunków podatnika, nie wpływają na zmianę podatku, przypadającego na dany rok podatkowy. Również i z innych przepisów ust. pod. doch. wynika poparcie tego stanowiska, np. z art. 29 zezwalającego na zniżenie podatku o trzy stopnie z powodu nadzwyczajnych okoliczności, jakie spotkały płatnika w okresie, którego dochód służy za podstawę opodatkowania. Gdyby przedmiotem podatku dochodowego, był, jak twierdzi prof. Michalski, dochód, osiągnięty w roku podatkowym, to okoliczności, osłabiające siłę podatkową płatnika w okresie poprzedzającym rok podatkowy, nie mogłyby mieć żadnego znaczenia. Fakt istnienia lub nieistnienia źródła dochodu w roku podatkowym jest zatem bez znaczenia, i za odmienną interpretacją nie przemawia użyty w art. 1 ust. czas teraźniejszy „posiadają“, „wykonują“ etc., gdyż przepis ten określa, kto jest podmiotem podatku i czas teraźniejszy w nim użyty, nie jest bynajmniej punktem ciężkości tego przepisu, a tylko często spotykaną formą stylistyczną.

Powołany przez prof. Michalskiego na obronę jego tezy art. 140 rozp. wykon. nie może podważyć zajętego przez autora stanowiska, skoro przepis ten, zgodnie z judykaturą NTA interpretować należy w ten sposób, że z upływem roku w którym zaszło zdarzenie, pociągające za sobą zgaśnięcie obowiązku podatkowego, gaśnie tylko abstrakcyjny obowiązek podatkowy, bez ujmy dla konkretnego zobowiązania podatkowego, powstałego z mocy art. 13 ustawy, wskutek osiągnięcia w roku, poprzedzającym rok podatkowy dochodu, podlegającego opodatkowaniu.

Ordynacja podatkowa nie operuje pojęciami „abstrakcyjnego“ i „konkretnego“ zobowiązania do ponoszenia ciężaru podatkowego, rozróżnia natomiast pojęcia „obowiązku“ i „zobowiązania“ podatkowego, którego ust. o pod. doch. nie znała.

Powyżej ustalone zasady ogólne odnoszą się również do osób prawnych. Według orzecznictwa NTA spółki akcyjne (z wyjątkiem określonych w ust. 2 art. 30 ust.) podlegają jeszcze podatkowi dochodowemu w roku podatkowym, następującym po ostatnim roku kalendarzowym, w którym zaniechały działalności, a to od dochodu osiągniętego w tym ostatnim roku działalności.

2) Jakie są skutki prawne zgaśnięcia źródła dochodu na skutek śmierci płatnika. Ust. o pod. doch. zawiera przepisy o zgaśnięciu obowiązku podatkowego z powodu śmierci płatnika jedynie w odniesieniu do osób wymienionych w art. 30 ust. 2 ustawy. W tych wypadkach należy podatek umorzyć, począwszy od bezpośrednio następującego po śmierci płatnika miesiąca kalendarzowego. Odnośnie zaś płatnika nie posiadającego uposażenia, wypłacanego miesięcznie, przedmiotem opodatkowania jest dochód, osiągnięty w roku poprzedzającym rok podatkowy. Jak wyjaśnił NTA przerwanie opodatkowania tych podatników już w tym roku podatkowym, w którym przestał płynąć ich dochód podlegający opodatkowaniu, stanowiłoby zwolnienie od opodatkowania dochodu, uzyskanego w roku poprzedzającym ten rok podatkowy — zwolnienia, którego nie przewiduje ustawa, i które byłoby sprzeczne z jej art. 13. Stąd wyprowadzona została zasada prawna, wpisana do księgi zasad prawnych NTA, że również w razie zgaśnięcia źródła dochodu

na skutek śmierci podatnika, winien być wymierzony podatek dochodowy od dochodu uzyskanego z tego źródła w tym roku, w którym śmierć nastąpiła.

Teza ta budzi zastrzeżenia. Osoba fizyczna, będąca podmiotem podatkowym, musi, by móc osiągnąć dochody, żyć w ostatnim roku kalendarzowym. Źródło dochodu może zgasnąć, ale podmiot może pozostać, i dlatego zgaśnięcie w ciągu roku kalendarzowego źródła dochodu nie jest przeszkodą do opodatkowania podmiotu podatkowego ze źródła, z którego czerpał dochody przez czas jego istnienia w części okresu kalendarzowego, poprzedzającego rok podatkowy. Decydujące znaczenie ma nie fakt istnienia źródła dochodu przez cały okres czasu, którego dochód jest przedmiotem opodatkowania, lecz fakt istnienia w tym czasie podmiotu podatkowego. Gdyby nawet zająć stanowisko, że tendencją ustawy jest opodatkowanie wszystkich faktycznie osiągniętych dochodów i że zasada ciągłości podatkowej, nie pozwalająca na pominięcie dochodu z pewnego okresu czasu, jest hierarchicznie narzędna, to też nie ma podstaw do wymierzenia podatku na imię zmarłego płatnika. Zasada prawna NTA z 7.6.1935 głosi, że w razie zgaśnięcia źródła dochodu na skutek śmierci podatnika, winien być wymierzony podatek dochodowy od dochodu, uzyskanego z tego źródła w tym roku, w którym śmierć nastąpiła. W tym przypadku należy wymierzyć podatek na imię zmarłego podatnika, a do uiszczenia jego obowiązana jest masa spadkowa, albo spadkobiercy w stosunku do wysokości swych udziałów w spadku. Ze stanowiskiem tym trudno się zgodzić. Dla uniknięcia przerwy w opodatkowaniu na którą, zdaniem NTA nie pozwala ust. o pod. doch., autor uznaje za jedynie możliwe opodatkowanie spadkobierców lub masy spadkowej. W tym przypadku ciągłość podatkowa będzie zachowana przy przyjęciu przejścia na spadkobierców abstrakcyjnego zobowiązania ponoszenia ciężaru podatkowego.

B. Z kolei przechodzi autor do omówienia kwestii opodatkowania pozostałego po zmarłym podatniku czynnego nadal źródła dochodu. Z uznania za obowiązane do opłacania podatku spadków wakujących i zasady opodatkowania dochodów, osiągniętych w ostatnim roku kalendarzowym, poprzedzającym rok podatkowy, wyprowadza NTA w wyroku z 30.11.1933 zasadę, że konstrukcja ust. o pod. doch. nie dopuszcza przerwy w opodatkowaniu pozostałego po zmarłym płatniku i nadal czynnego źródła dochodu. Podlega ono opodatkowaniu zarówno gdy stanie się częścią składową spadku wakującego, jak też gdy wejdzie bezpośrednio w skład mienia spadkobiercy. W oparciu o ten wyrok Ministerstwo okólnikiem z 10.1.1935 poleciło, w razie śmierci płatnika przed dokonaniem wymiaru podatku na dany rok podatkowy, gdy źródła dochodu zostały przejęte przez spadkobiercę bezpośrednio po jego śmierci, uskutecznić wymiar podatku na imię spadkobiercy łącznie z jego osobistym dochodem. Powyższe zapatrywanie Ministerstwa i NTA stanowią przeciwieństwo do zasady prawnej NTA z dn. 26.6.1935, w myśl której w razie śmierci płatnika, winien być wymierzony podatek dochodowy od dochodu uzyskanego z tego źródła w tym roku, w którym śmierć nastąpiła, na imię zmarłego podatnika. Konsekwentnie wydało Ministerstwo okólnik z 25.2.1938, w myśl którego okoliczność, że źródło dochodu zmarłego weszło w bezpośrednie posiadanie skarżących przed dokonaniem wymiaru podatku, jest bez znaczenia, skoro, według powyższej zasady prawnej, podatek dochodowy, przypadający od dochodu, osiągniętego przez zmarłego podatnika winien być wymierzony na imię zmarłego podatnika. Jeżeli zestawić wykładnię NTA i stanowisko Ministerstwa z okresu poprzedzającego ogłoszenie zasady prawnej z 26.6.1935, to należy dojść do wniosku, że są one nie tylko sprzeczne lecz mają charakter dwóch przeciwstawnych ostateczności, nie dopuszczających odchyleń.

Jeżeli śmierć nastąpiła w ciągu roku podatkowego, to opodatkowanie dochodu zmarłego płatnika, osiągniętego w poprzedzającym rok podatkowy, roku kalendarzowym nie budzi żadnych zastrzeżeń. Płatnik przez cały rok kalendarzowy, będący podstawą wymiaru, żył, mogły przeto powstać stosunki, uzasadniające obowiązek podatkowy i wymiar winien opiewać na imię zmarłego spadkodawcy.

Jeżeli śmierć nastąpiła w roku kalendarzowym, którego dochód służy za podstawę opodatkowania, to nie powstaje wówczas obowiązek podatkowy, gdyż podmiot podatkowy na skutek śmierci nie miał możności osiągania dochodu w pełnym okresie rocznym. Przy przyjęciu natomiast fiskalnego stanowiska, że zasada ciągłości podatkowej nie pozwala na pominięcie osiągniętego dochodu, może być co najwyżej mowa o włączeniu dochodu spadkodawcy, podzielonego w stosunku do udziału poszczególnych spadkobierców, do dochodu osobistego spadkobiercy i o dokonaniu na imię spadkobiercy wymiaru łącznie z jego osobistym dochodem.

Powstaje fikcja prawna, że dochód osiągnięty przez spadkodawcę jest częścią składową dochodu spadkobiercy. Fikcje prawne nie są obce prawu spadkowemu. Przejście spadku z samego prawa (saisine) oraz źródła tej instytucji polegają na fikcji; fikcją jest też zasada unitas personae, w myśl której dziedzic jest dalszym ciągiem osoby zmarłego. Podobnie jak w dziedzinie prawa prywatnego, celem zachowania majątku i uniknięcia przerwy w

jego administrowaniu, przyjęta jest zasada wiązania, tak na odcinku podatkowym, interesy Skarbu mogą być zabezpieczone jedynie przez włączenie dochodów spadkodawcy do dochodu spadkobiercy i opodatkowanie ich łącznie z dochodem spadkobiercy.

Skoro celem opodatkowania osiągniętego dochodu, posunęliśmy się tak dalece, że ideę przedstawicielstwa rozciągamy nie tylko na należności podatkowe, lecz i na dochody, możemy się spotkać z zarzutem, że ustawową tendencję opodatkowania dochodu osiągniętego przez zmarłego realizuje prościej zasada prawna z 26.6.1935. Jednak zasada ta nie jest słuszna z 2 powodów: 1) narusza konstrukcję ust. o pod. doch., wskazującą na integralny związek między istnieniem płatnika w pełnym okresie rocznym a podatkiem od dochodu z tego właśnie roku, 2) nie upraszcza sprawy, lecz wywołuje raczej szczególne trudności wymiarowe.

C. Art. 127 ord. pod. stanowi, że spadkobiercy odpowiadają za nieściągnięte należności podatkowe spadkodawcy i masy spadkowej, jak za zobowiązania oparte na tytułach prawno-prywatnych według przepisów prawa spadkowego. Powstają tutaj dwie istotne kwestie: 1) co należy rozumieć przez należności podatkowe i 2) w jakim trybie następuje orzeczenie o odpowiedzialności spadkobierców.

1. Wyrokiem z 30.11.1933 N. T. A. ustalił, że podatek dochodowy może być uważany za należność podatkową w rozumieniu art. 85 ust. pod. doch. dopiero z chwilą dokonania wymiaru, on bowiem zawiera istotne dane dotyczące wysokości i stopnia dochodu oraz przypadającą kwotę podatku. Przy interpretacji art. 86 NTA uznał, że ograniczenie odpowiedzialności do podatku wymierzonego już w chwili obejmowania majątku nie znajduje uzazadnienia w art. 86, który wyraźnie stwierdza odpowiedzialność za podatek wraz z ewentualną zaległością. Z tego wynikałoby, że pojęciu należności podatkowej odpowiada obecnie pojęcie zobowiązania podatkowego a odpowiedzialność spadkobierców rozciąga się tylko na kwoty podatku wymierzone już w chwili objęcia spadku. Według zasady prawnej z 7.VI. 1935 spadkobiercy ponoszą odpowiedzialność i za podatek dochodowy nie wymierzony jeszcze w chwili śmierci płatnika.

2. Wymiar podatków, ich dochodzenie i ściąganie leży w zakresie kompetencyj władz administracyjnych, a nie sądów powszechnych. Wyjątek od tej ogólnej zasady zachodzi w dwóch wypadkach: 1) gdy władza administracyjna wcale nie była uprawniona do wydania zarządzenia, 2) gdy przy wydaniu zarządzenia władza nie zachowała wcale przepisów obowiązujących. Spadkodawca zobowiązany jest wobec Skarbu Państwa z tytułu publiczno-prawnego. Zachodzi pytanie, czy ze stosunku tego powstać mogą roszczenia prywatno prawne. Namitkiewicz na tle odpowiedzialności likwidatorów spółki z ogr. odp. dochodzi do wniosku, że w braku wyraźnego przepisu prawa nie ma żadnego stosunku publiczno-prawnego między spólnikami osobiście i Skarbem Państwa, a władze skarbowe żadnych uprawnień prawno-publicznych w stosunku do spólników posiadać nie mogą, lecz Skarb ma otwartą drogę sądową. Słuszność tego poglądu znalazła potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z 6.3.1934 (Zb. Urz. 656/34), uznającym iż spór o ustalenie odpowiedzialności zarządcy spółki z ogr. odp. za zaległości podatkowe, powstały na tle dekretu o spór z ogr. odp. z 8.2.1919 jest sporem o prawo cywilne i jako taki należy do właściwości sądów powszechnych, oraz w wyroku N. T. A. z 13.3.1935 r., w którym powiedziano, że z samej istoty rzeczy wynika, że stwierdzenie odpowiedzialności zarządcy spółki z ogr. odp. za straty osób trzecich, wynikłe z powodu niewypełnienia przepisów ustawy lub umowy spółki, jako zobowiązania opartego na prawie cywilnym, należy wyłącznie do kompetencji sądów powszechnych. W glosie do tego ostatniego wyroku, Wróblewski doszedł do wniosku, że należność podatkowa, której poszukuje się w trybie art. 298 K. H. jako roszczenie odszkodowawcze opiera się na innym tytule, i to na tytule, należącym do sfery prawa prywatnego, którego dochodzić można tylko w zwykłej drodze prawa.

Allerhand w sprawie roszczenia o zwrot daniny publicznej, uiszczonej nienależnie, wypowiada zapatrywanie, że osobie, która daninę publiczną uiściła w kwocie nadmiernej, przysługuje kondykcja o zwrot zbogacenia, a takie roszczenie jest prywatno-prawne, bo kto zbogaca się kosztem drugiego ma obowiązek wydania tego, co niesłusznie zatrzymuje, a nie chodzi tu o interes ogółu. Stanowisko to nie znalazło na ogół uznania w judykaturze Sądu Najwyższego, a Trybunał Kompetencyjny w orzeczeniu z 25.1.1934 uznał, że pretensja, aczkolwiek dochodzona w formie niesłusznego zbogacenia się przez gminę opłatami nieprawnie wymierzonymi, jest w istocie rzeczy pretensją publiczno-prawną, gdyż pozwana gmina, pobierając sporne opłaty, nie działała w charakterze podmiotu prywatno-prawnego.

Sąd Najwyższy niejednokrotnie wyjaśnił, że roszczenie Skarbu o charakterze publiczno-prawnym w stosunku do danej osoby, jako powstałe z działalności zwierzchniczej, może być jednocześnie w stosunku do innych osób roszczeniem o charakterze prywatno-prawnym. Ta sama należność w zależności od osoby zobowiązanej, może być prawno-publiczna, jak i prawno-prywatna, nie zmieniając swej natury prawnej. Zdaniem autora, stanowisko prof.

Wróblewskiego, że roszczenia z art. 298 K. H. można dochodzić w drodze sądowej tylko dlatego, że opiera się ono na innym tytule, tytule odszkodowawczym, ze sfery prawa cywilnego nie jest słuszne. N. T. A. w wyroku z 19.6. 1937 uznał, że należność podatkowa, nie tracąc swej pierwotnej natury, może w stosunku do pewnych osób wypływać ze stosunku prywatnoprawnego i spór, jako mający cechy wyłącznie prywatno-prawne, wyłączony jest spod orzecznictwa N. T. A. W świetle tych wyroków jasnym się staje cel przepisu art. 127 Ord. Pod. Przez wskazanie, że spadkobierca odpowiada za zobowiązania prawno-publiczne spadkodawcy, jak za jego zobowiązania prawno-prywatne i to według prawa prywatnego — przesądzona została właściwość władzy sądowej do orzekania o roszczeniu w stosunku do spadkobierców. Przez odesłanie do norm prawa prywatnego podkreślona została prawno-prywatna podstawa roszczenia, a zatem do wydania orzeczenia w kwestii odpowiedzialności spadkobiercy właściwa jest władza sądowa, a nie administracyjna.

Skarb Państwa może wezwać spadkobiercę do uiszczenia należności podatkowej spadkodawcy, ale takiemu wezwaniu nie może nadać formy orzeczenia, zaskarżalnego w trybie administracyjnym. N. T. A. w wyroku z 11.10. 1932 wyjaśnił, że decyzja władzy administracyjnej, będąca w istocie rzeczy oświadczeniem w prywatno-prawnej sprawie Skarbu Państwa, ulega uchyleniu jako niezgodna z ustawą, jeżeli władza administracyjna ujęła ją w formę orzeczenia administracyjnego. Oświadczenie takie nie może przybrać formy wszczęcia sprawnej i szybkiej egzekucji administracyjnej.

Władza skarbowa, przed ustaleniem w sposób bezsporny przymiotu spadkobiercy oraz wysokości i rodzaju jego odpowiedzialności według przepisów prawa spadkowego, nie jest władną wszcząć postępowania egzekucyjnego; w razie zakwestionowania przymiotu spadkobiercy lub stopnia odpowiedzialności, do orzekania w kwestii odpowiedzialności powołana jest władza sądowa. *(A. Rakower — P. P. H. 1/39 s. 2, 2/39 s. 57, 3/39 s. 114).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

KSIĘGOWANIE ZAKUPNA TOWARÓW.

Autor polemizuje ze stanowiskiem Ministerstwa Skarbu, zajętym w omawianej sprawie, oraz redakcją czasopisma „O. B. P.", która podjęła się obrony tego stanowiska. Autor dochodzi do następujących wniosków:

Stanowisko Ministerstwa Skarbu, aby zakupno towarów było kontowane zarazem po otrzymaniu faktury bez względu na nadejście towaru i na powstanie zobowiązania kupującego do zapłaty ceny, sprzeciwia się tak zasadom rachunkowości, jak obowiązującym przepisom, a mianowicie:

1) towar ma być kontowany jako odebrany i pozostający już w dyspozycji przedsiębiorstwa, chociaż ani nie został odebrany, ani nie wiadomo, czy został nadany do przewozu lub czy w ogóle istnieje;

2) kontowanie ma się odbyć bez dowodu księgowego, bo otrzymana faktura nie dowodzi niczego o towarze;

3) kontowanie towaru jako otrzymane prowadzi do niezgodności obciążonego konta towarów z księgą magazynową, której nie można równomiernie obciążyć, skoro towar nie wszedł jeszcze do magazynu;

4) kontowanie zobowiązania kupującego do zapłaty ceny, związane ściśle z kontowaniem towaru, odbywa się przed jego powstaniem według art. 337 § 2 Kod. Zob., a zarazem bez dowodu, że świadczenie sprzedającego zostało dokonane, a więc odbywa się z pamięci na podstawie przypuszczenia, że zostało dokonane;

5) kontowanie zobowiązania ewentualnego, jakim jest zobowiązanie kupującego do zapłaty ceny kupna przed nadejściem towaru — prowadzi do tego, że w bilansie takie zobowiązanie warunkowe znajdzie się obok zobowiązań bezwarunkowych, co jest sprzeczne z kodeksem handlowym i z przepisami normalizacyjnymi, które nakazują umieścić zobowiązania warunkowe w sumach pozabilansowych.

Ostateczny wniosek, do którego autor dochodzi, jest ten, że obrona i poparcie stanowiska Ministerstwa Skarbu, nie osiąga zamierzonego celu, przeciwnie — raczej odsłania jego słabe strony. Związek Izb Przemysłowo-Handlowych mógł był w swym memoriale przytoczyć przeciw niemu argumenty o wiele silniejsze, aniżeli argument kosztów. *(Prof. Dr T. Lulek, O. B. P. 7-8/39 s. 117).*

—

B. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE WŁADZ SKARBOWYCH.

STUDIA Z ZAKRESU POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO WŁADZ SKARBOWYCH.

3. Wpływ dekretu o usprawnieniu postępowania sądowego na egzekucję skarbową.

Świadectwa pieniężne, którym służy prawo ściągalności w trybie administracyjnym, mogą być poszukiwane nie tylko w trybie egzekucji administracyjnej, ale także w trybie egzekucji sądowej. Z tej przyczyny, a jeszcze bardziej ze względu na częste przypadki zbiegu egzekucji sądowej z administracyjną, zachodzi potrzeba jednolitych przepisów o egzekucji sądowej i administracyjnej. Dlatego też przepisy postę-

powania egzekucyjnego zostały wzorowane na kodeksie postępowania cywilnego.

Powyższe uwagi usprawiedliwiają zainteresowanie administracji skarbowej kodyfikacją przepisów o sądowym prawie egzekucyjnym i dążności do możliwie jak najbardziej sprawnego sądowego postępowania egzekucyjnego celem uniemożliwienia ściągnięcia poszukiwanych w drodze sądowej należności bez niepotrzebnych obciążeń i uciążliwości dla dłużnika — w przypadkach, gdy egzekucja sądowa jest konieczna lub prawie dozwolona.

Temu ideałowi niestety nie odpowiadały dotychczasowe przepisy egzekucyjne zawarte w K. P. C. (skutkiem czego i przepisy post. egz. były niewystarczające), skoro w dekrecie z dnia 21 listopada 1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego (Dz. U. R. P. nr 89, poz. 609), podwiązano cały szereg przepisów w formie nie tylko przepisów sądowego postępowania karnego i sądowego spornego postępowania cywilnego, ale także przepisów sądowego postępowania egzekucyjnego.

Wobec tego staje się aktualne wyjaśnienie czy i o ile nowe przepisy istotnie wystarczają do usprawnienia i przyśpieszenia egzekucji sądowej z punktu widzenia poszukiwania należności Skarbu Państwa i innych wierzycieli, których roszczenia ściągają urzędy skarbowe oraz czy i które z tych przepisów nowych powinny być włączone do postępowania egzekucyjnego władz skarbowych..

Temu zagadnieniu poświęcone są uwagi do przepisów wspomnianego dekretu w zakresie sądowego postępowania egzekucyjnego. *(Dr J. H o r s z o w s k i — Cz. Sk. 12/38 s. 1716).*

—

3. PRAWO DEWIZOWE.

ZAPŁATA WEKSLU ZAGRANICZNEGO W OBCEJ WALUCIE A PRZEPISY POLSKIEGO PRAWA DEWIZOWEGO.

Z ustaleń faktycznych wynika, że istotą zagadnienia jest podstawowa kwestia: czy weksel ciągniony w walucie zagranicznej na Polskę i w Polsce przyjęty może być zapłacony czekiem, z wyłączeniem zapłaty w efektywnej walucie zagranicznej. Do tego zasadniczego zagadnienia prawnego dołączają się nadto zagadnienia szczególne, wynikające z obowiązującej w Polsce reglamentacji dewizowej, mające jednak doniosłe znaczenie w stosunkach praktyki obrotu.

Weksel trasowany, opiewający na korony czeskie, wystawiony w Czechosłowacji, a akceptowany w Polsce — gdzie też jest płatny — zawiera klauzulę: „Payable at the collecting Bank's selling rate of exchange for sight drafts on Prague on date of payment" etc. Skutkiem wspomnianej klauzuli zapłata wekslu, mająca miejsce w Polsce, nie może być dokonana w efektywnej walucie zagranicznej, lecz w drodze pokrycia należnej sumy wekslowej czekiem na Pragę.

Autor dochodzi do następujących wniosków:

1. Mimo przyjęcia przez akceptację zobowiązania do stosowania się do klauzuli zapłaty wekslu czekiem dłużnik wekslowy tylko może, lecz nie musi stosować się do powyższej klauzuli. Ze względu na obowiązujący w Polsce dekret walutowy zobowiązanie dłużnika zmienia swój charakter wiążący, przekształcając się w zobowiązanie naturalne, które jakkolwiek może być ważnie spełnione, lecz nie może być przez wierzyciela wymuszone.

2. Zobowiązanie akceptanta wygasa w przypadku dokonania prawa wyboru zapłaty takim gatunkiem pieniędzy zagranicznych, jakie on sam uznaje za stosowne. Na tle polskiego prawa wierzyciel obowiązany jest tego rodzaju zapłatę przyjąć. W przypadku bowiem nieprzyjęcia tej zapłaty dłużnikowi wekslowemu przysługuje — przewidziane w art. 42 pr. weksl. 1936 r. — prawo złożenia do depozytu miejsca płatności wekslu sumy wekslowej na koszt i niebezpieczeństwo posiadacza wekslu. Oczywiście dłużnik i w tym przypadku ma prawo wyboru skutkiem czego wolno mu sumę tę złożyć bądź w banknotach zagranicznych bądź też nawet w walucie krajowej.

3. Klauzula, o jakiej wyżej mowa, nie uwłacza w zupełności ważności wekslu na tle prawa polskiego, będąc klauzulą prawa cywilnego, obojętną pod względem wekslowym.

4. Wierzyciel wekslowy nie ma prawa dochodzić roszczenia opartego na klauzuli ani w drodze wekslowej ani też cywilnej. Wekslowa droga jest niemożliwa z powodu, że klauzula nie ma charakteru wekslowego, droga zaś cywilna jest wykluczona wobec tego, że stanowisko dłużnika chronione jest przepisami szczególnego prawa (dekretu walutowego). *(A. D. S z c z y g i e l s k i — Prz. Sk. 1/39 s. 16).*

—

OSTATNIA NOWELIZACJA PRZEPISÓW DEWIZOWYCH.

W Dzienniku Ustaw R. P. nr 85 z dn. 7.11.38 r. ukazał się dekret Prezydenta Rzeczypospolitej o zmianie dekretu z dnia 26 kwietnia 1936 r. w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi.

T. zw. trzecia nowelizacja dekretu dewizowego, jaka nastąpiła w dniu 6.11.1938 r. jest uzupełnieniem aparatu prawnego ochrony polskiej gospodarki dewizowej zarówno z punktu konieczności udoskonalenia jego sprawnego i celowego oddziaływania na rozwój życia gospodarczego, jak też uwzględnienia tych wszystkich momentów, które na przestrzeni dwulet-

niego przeszło działania reglamentacji dewizowej musiały znaleźć praktyczne rozwiązanie. Dlatego też istotną cechą ostatniej nowelizacji jest zmiana dotychczas obowiązujących, względnie wprowadzenie zupełnie nowych, uzupełniających przepisów, których celem poza usprawnieniem elastyczności obrotu, jest zapobieganie tym wszystkim ujemnym objawom i skutkom, jakie mogły wyniknąć dla ochrony waluty bądź z powodu niejasności bądź też z powodu niezupełnego wyczerpania pewnych zagadnień w pierwotnym tekście dekretu.

Dekret dewizowy zakreślił pewne ramy ochrony waluty zmierzające przede wszystkim w kierunku stworzenia warunków uniemożliwiających dokonywanie czynności prowadzących do odpływu środków płatniczych i złota za granicą, czynności par excellence spekulacyjnych, a więc objął siłą faktu te tylko zjawiska, z których czynności te mogły wyniknąć. Z drugiej strony należy wziąć pod uwagę wysoki stopień liberalnego traktowania zagadnienia ochrony waluty, wyraźną tendencję niekrępowania obrotu, co rzecz prosta nie pozostawało bez wpływu na konstrukcję prawną reglamentacji. W tych warunkach polska reglamentacja dewizowa odstąpiła od zasady bezwzględnych zakazów, ograniczając się jedynie do zasady kontroli obiektów dewizowych. *(Z. M a c h a j — Cz. Sk. 12/38 s. 1733).*

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

a) Podatek dochodowy.

5 pt. 8.

Istotnym warunkiem uznania przedsiębiorstwa, prowadzonego przez związek samorządowy, za przedsiębiorstwo użyteczności publicznej jest, aby jego przeznaczeniem było przede wszystkim służenie celom dobra publicznego przy czym osiąganie zysku, jako cel uboczny, nie pozbawia go tego charakteru. Przyznanie uzdrowisku charakteru użyteczności publicznej nie przesądza uznania znajdujących się w tymże uzdrowisku zakładów kąpielowych i leczniczych za zakłady użyteczności publicznej. (N. T. A. l. rej. 56-58/34 13.2.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1875).*

6.

Jako koszty osiągnięcia dochodu z kapitałów są potrącalne w stosunkowej części także wydatki, które nie są wyłącznie związane z przychodami z kapitałów, ale mają także na celu zabezpieczenie samego źródła dochodu. (N. T. A. l. rej. 2948/37. 2949/37 13.12.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2523).*

10 pt. 6.

Uznanie ksiąg osoby prawnej za nieprawidłowe nie pozbawia jej prawa żądania, bo w prawidłowym postępowaniu ustalony był dochód, osiągnięty z przedsiębiorstwa. (N. T. A. l. rej. 4433/39 18.10.1938. — *Prz. Sk. 1/39 s. 26).*

6; 13; 19.

Zrealizowanie przez płatnika kuponów z pożyczek konwersyjnych z r. 1924 za szereg lat wstecz stanowi dochód z kapitałów pieniężnych i praw majątkowych w momencie realizacji kuponów nawet w wypadku prowadzenia przez płatnika ksiąg handlowych (art. 6, 13 i 19 ustawy) bez względu na jaki okres czasu płatnik dochód z tych kuponów otrzymał. (N. T. A. l. rej. 3948/37 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1801).*

19.

Skapitalizowanie zaległych odsetek, nie jest zawsze równoznaczne z osiągnięciem przychodu z kapitałów. Nie jest ono osiągnięciem przychodu z kapitałów gdy termin płatności zaległych odsetek skapitalizowanych został odroczony lub zostały one rozłożone na raty. (N. T. A. l. rej. 4817/36 2.6.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1797).*

19.

Decydujący dla opodatkowania udziałowca spółki z ogran. odp. jest osiągnięcie przez niego dochodu z tego udziału, a nieosiągnięcie dochodu przez spółkę. Według art. 19 ustawy o państwowym podatku dochodowym podlegają opodatkowaniu dywidendy od udziałów. Skoro skarżący w odwołaniu zarzucił, że w miarodajnym roku operacyjnym nie miał innych dochodów prócz poborów służbowych w wymienionej spółce i że w szczególności wobec wykazania strat przez tę spółkę w roku tym żadnej dywidendy od swego udziału w spółce nie otrzymał, nie może być uznane za wystarczające oparcie zaskarżonej decyzji jedynie na ustaleniu dochodu spółki, której skarżący był spólnikiem. Nierozprawienie się z zarzutami odwołania w płaszczyźnie powołanego wyżej art. 19 ustawy uzasadnia zarzut istotnej wadliwości postępowania. (N. T. A. l. rej. 3726/36 4.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1799).*

20.

Decydujące o obowiązku podatkowym „wynagrodzeń wszelkiego rodzaju" — pod które podpadają także wypłacane w związku z rozwiązaniem umowy o pracę odprawy, jest ich uzyskiwanie ze stosunku służbowego lub z ty-

tułu umowy o pracę (art. 20 ustawy) nie zaś ścisłe uregulowanie przepisami prawnymi lub umownymi. Każde wynagrodzenie, choćby oparte tylko na jednostronnym uznaniu i woli pracodawcy, wypłacone jako świadczenia wzajemne za wykonaną przez pracownika na rzecz pracodawcy pracę podlega opodatkowaniu a wolne są od niego tylko te wypłaty pracodawcy na rzecz pracowników, które mogą być zakwalifikowane jako przychód nie uważany za dochód stosownie do art. 7 ustawy.

Odprawy (odszkodowania) wypłacone pracownikom po rozwiązaniu umowy o pracę za zrzeczenie się praw emerytalnych są nadzwyczajnym przychodem uzyskanym ze spieniężenia prawa majątkowego (emerytalnego) i jako takie nie podlegają opodatkowaniu. (N. T. A. l. rej. 2862/36 6.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1803-5).*

21.

Straty na kapitale dotacyjnym wynikłe z tytułu różnic kursowych nie są potrącalne. (N. T. A. l. rej. 5886/35 14.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1809).*

21.

Skoro ani ustawa o spółdzielniach, ani przepisy ustawy o podatku dochodowym nie zawierają przepisów w przedmiocie bilansowania (szacowania) zobowiązań w walucie obcej, miarodajny w tym przedmiocie jest zwyczaj kupiecki, a nie zasady szacowania zobowiązań obowiązujące dla innych osób prawnych. (N. T. A. l. rej. 137/36 27.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1795-6).*

27.

Odmowa przyznania ulg z art. 27 ustawy dla męża płatniczki stale zatrudnionego w jej przedsiębiorstwie wymaga bezspornego ustalenia tej okoliczności. (N. T. A. l. rej. 4831/37 4.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1811).*

—

Pojęcie budynków nowowzniesionych nie ogranicza się do budynków, wzniesionych na gruncie poprzednio niezabudowanym, lecz obejmuje również budynki, do których konstrukcji weszła część budynku zburzonego, byleby ta część z punktu widzenia technicznego i gospodarczego nie stała na przeszkodzie do uznania budowli za nową w potocznym znaczeniu tego wyrazu. (N. T. A. l. rej. 9592/34 24.2.1936. — *O. P. A. 2/38 p. 2529).*

—

Sam fakt doprowadzenia domu, nie nadającego się do zamieszkania, do stanu, w którym nadaje się on na ten cel, nie nadaje mu charakteru nowej budowli.

Władza skarbowa nie ma obowiązku stwierdzania w drodze dochodzeń z urzędu tych wszystkich okoliczności, które mogłyby uzasadniać charakter budynku jako domu nowowybudowanego wzgl. odbudowanego. (N. T. A. l. rej. 8293/34 16.4.1937. — *O. P. A. 2/39 p. 2536).*

—

Budynek, który wedle pierwotnych zamierzeń i planów przeznaczony był na cele mieszkalne, ale w toku budowy został przystosowany do celów biurowych, tracąc tym samym zwykłe cechy używalności na cele mieszkalne — z ulg nie korzysta. (N. T. A. l. rej. 995/35 14.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1813).*

—

Nie stanowi istotnej wadliwości postępowania fakt powołania się w orzeczeniu o ulgach z tytułu nowowzniesionej budowli z art. 3 ustawy z dnia 24 marca 1933, poz. 173 Dz. Ust. — postanowień §§ 7 i 18 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 7 czerwca 1934, które w chwili wniesienia podania o ulgi jeszcze nie obowiązywało, skoro samo orzeczenie znajdowało uzasadnienie w przepisach samej ustawy. (N. T. A. l. rej. 5079/37 17.10.1938.— *Cz. Sk. 12/38 s. 1819).*

—

Wpłacony podatek dochodowy od uposażeń nie może być wyłączony od potrącenia z kosztów budowy przy przyznaniu ulg z art. 3 ustawy z dn. 24 marca 1933 r. poz. 173/33 Dz. Ust. — takich bowiem ograniczeń nie zawiera § 7 ust. 4 rozp. Min. Sk. poz. 494/34 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 2543/38 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1817).*

—

Odnowienie, przerobienie i powiększenie istniejącej budowli w 70% nie stanowi nowej budowli.

Warunek z art. 5 ustawy z 24 marca 1933 poz. 173 Dz. Ust., by powstały nowe lokale mieszkalne, nie jest spełniony, jeśli przy przebudowie ilość ubikacji mieszkalnych nie uległa zwiększeniu. (N. T. A. l. rej. 202/37 19.10.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2534 Gl. J. P o m i a n o w s k i).*

—

Pod rządem ustawy z 22 września 1922 dla oceny, czy budynek jest nowowzniesiony, decydujące jest, czy stare części budowli, które weszły w skład odbudowanego względnie przebudowanego budynku, z punktu widzenia gospodarczego i technicznego nie pozbawiają go charakteru budowli nowowzniesionej w potocznym znaczeniu tego wyrazu.

Postępowanie w przedmiocie ulg z ustawy z 22 września 1922, wszczęte po wejściu w życie rozp. Prez. z 12 września 1930, podlega przepisom proceduralnym tego rozporządzenia. (N. T. A. l. rej. 867/35 20.10.1937. — *O. P. A. 2/39 p. 2532).*

—

Także pod rządem rozp. Prez. z 12 września 1930, poz. 508 Dz. Ust. ocena budowli jako nowowzniesionej w wypadku, gdy w jej

skład wchodzi część budynku starego, zależy od tego, czy te stare części ze względu na swój rozmiar i znaczenie gospodarcze i techniczne nie pozbawia budowli charakteru nowej w zwyczajnym tego słowa znaczeniu.

Brak w przedłożonych przez płatnika zaświadczeniach władzy budowlanej stwierdzeń co do rozmiaru i znaczenia gospodarczego i technicznego tej części budowli, która weszła w jej skład jako pozostałość budowli starej, nie może uzasadniać takiej czy innej oceny budowli, lecz wymaga uzupełnienia tych zaświadczeń miarodajnymi dla tej oceny danymi. (N. T. A. l. rej. 9280/34 28.4.1937. — *O. P. A. 2/39 p. 2531).*

Ulgi z art. 33 rozp. Prez. z 22 kwietnia 1927 poz. 372 Dz. Ust. miały zastosowanie tylko do budynków, wybudowanych w gminach miejskich.

Przepisy o ulgach dla nowowznoszonych budowli nie dopuszczają rozszerzającej wykładni. (N. T. A. l. rej. 1707/35 22.6.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2325)*[1]).

—

Przepis wykonawczy, zawarty w § 32 rozp. min. z 3 listopada 1927, poz. 913 Dz. Ust., a stanowiący, że za budynki przeznaczone na cele mieszkalne w stosunku do podatku dochodowego uważane będą takie budynki, w których przynajmniej 2/3 użytkowej powierzchni służy wyłącznie celom mieszkalnym miał moc obowiązującą — w sprawach, dotyczących potrącenia z dochodu sum zużytych na budowę — uwarunkowaną mocą obowiązującą przepisu p. 3 art. 33 rozp. Prez. z 22 kwietnia 1927. (N. T. A. l. rej. 10823/34 16.4.1937. — *O. P. A. 2/39 p. 2526 Gl. J. Pomianowski).*

—

Ani przebudowa mająca na celu tylko zmianę przeznaczenia istniejących już mieszkalnych pomieszczeń, ani gruntowne naprawy i przeróbki takich pomieszczeń w celu dostosowania ich do wymogów pewnej stopy życiowej nie są równoznaczne z budową nowych domów w myśl art. 29 rozp. z dnia 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast, poz. 372 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 5179/33 28.4.1936. — *Cz. Sk. 10/38 s. 1383).*

—

b) Podatek przemysłowy.

1.

Podmiotem podatku przemysłowego jest przedsiębiorca i władze nie mają obowiązku ustalać stosunku przedsiębiorcy do przedsiębiorstwa, lecz mogą uważać za przedsiębiorcę tego, kto siebie określi jako przedsiębiorcę. (N. T. A. l. rej. 1092/34 23.3.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1867).*

1.

Sam fakt, że określone czynności danej osoby przyniosły w pewnym okresie zysk, nie decyduje jeszcze o obowiązku podatkowym w myśl art. 1 ustawy o podatku przemysłowym, ale okoliczność, czy czynności te były na zysk obliczone, t. j. czy były przedsiębrane z tym z góry przez przedsiębiorcę powziętym zamiarem, aby stworzyć dla niego źródło dochodu, względnie zarobku. (N. T. A. l. rej. 6461/34, 8492/34 23.1.1937. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1871).*

1.

Uznanie rzeźni rytualnej za przedsiębiorstwo przemysłowe w rozumieniu art. 1 lit. a) ustawy nie jest sprzeczne z ustawą, i rzeźnia taka, chociaż prowadzona przez żydowską gminę wyznaniową podlega jako przedsiębiorstwo przemysłowe państwowemu podatkowi przemysłowemu na równi z innymi tego rodzaju przedsiębiorstwami. (N. T. A. l. rej. 10877/34 17.10.1935. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1868-9).*

1.

Łaźnia rytualna, dostępna za opłatą nie tylko członkom żydowskiej gminy wyznaniowej, ale także innym osobom trzecim, jest przedsiębiorstwem handlowym w rozumieniu art. 1 lit. a) ustawy o podatku przemysłowym (poz. 110/32 Dz. Ust.) i cz. II lit. A rozdz. XV taryfy do tejże ustawy. (N. T. A. l. rej. 728/36, 729/36 2.10.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1869).*

1.

Obowiązek podatkowy w podatku przemysłowym od obrotu powstaje z chwilą, gdy przedsiębiorstwo otrzymuje świadczenie, dające się zakwalifikować jako obrót podatkowy. (N. T. A. l. rej. 5594/36 11.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1869).*

1.

Za przedsiębiorstwo przemysłowe uważać należy przedsiębiorstwo wytwarzające lub przetwarzające. (N. T. A. l. rej. 5856/32 13.12.1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1866).*

1.

Do istoty przedsiębiorstwa przemysłowego należy, że nabyte towary poddaje przeróbce wzgl. obróbce i sprzedaje dopiero gotowy produkt; jeśli zaś przedsiębiorstwo nabywane towary dalej pozbywa w niezmienionym stanie, to traci charakter przedsiębiorstwa handlowego. (N. T. A. l. rej. 2531/36 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1866).*

1.

Ubój rytualny w rzeźni stanowiącej własność gminy miejskiej, za opłatą pobieraną na zasadach ogólnych na rzecz tej gminy, nie może stanowić jakiegokolwiek oddzielnego przemysłu, chociażby usługowego. Przemysłem, przedsiębiorstwem przemysłowym lub

[1]) Inną tezę z tego wyroku patrz 2/1027 t. II.

handlowym ubój ten mógłby się stać wtedy, gdyby gminy żydowskie prowadziły rzeźnie na koszt własny, były właścicielkami a chociażby dzierżawczyniami rzeźni, ich budynków, urządzeń i t. d. i wykonywały czynność rzezania w ogóle, a chociażby tylko rytualnego w celach zarobkowych. (S. N. 1 K. 858/36 14.12. 1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1868).*

1.

Ustawa o państwowym podatku przemysłowym nie zawiera własnej definicji kupca, miarodajna więc dla tej ustawy jest definicja kodeksu handlowego. Art. 1 zaś Kodeksu Handlowego z r. 1807 głosi, że „handlującymi są ci, którzy wykonywują czynności handlowe, uprawiając je zawodowo". Z powyższej definicji wynika, że posiadanie świadectwa przemysłowego jest kwestią obojętną przy ocenie, czy dana osoba jest kupcem w rozumieniu ustawy. (N. T. A. l. rej. 3030/36 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1973).*

3 pt. 3.

Elektrownia miejska, dostarczająca mieszkańcom prądu nie wytworzonego we własnej elektrowni, lecz przerobionego z prądu o wysokim napięciu, nabytego w stanie gotowym od innego przedsiębiorstwa, stanowi przedsiębiorstwo użyteczności publicznej, podpadające pod przepis art. 3 p. 3 ustawy o pod. przemysłowym. (N. T. A. l. rej. 11139/33 23.10. 1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1875).*

3 pt. 13.

Przedsiębiorstwo, którego użyteczność publiczna przejawiać się może tylko pośrednio przez to, że prowadzący to przedsiębiorstwo Związek Celowy Powiatów zaspokaja zapotrzebowanie swoich członków na materiały, których oni potrzebują dla wypełnienia ciążącego na nich publiczno - prawnego obowiązku budowy i utrzymywania dróg, które dopiero są tym urządzeniem użyteczności publicznej, z którego społeczeństwo korzysta bezpośrednio, nie może korzystać ze zwolnienia podatkowego odnośnie do obrotu, pochodzącego z tranzakcji dokonanych z niečzłonkami. Obrót zaś dokonany z członkami korzysta ze zwolnienia podatkowego tylko wówczas, gdy odnośne tranzakcje zostały zawarte celem zaspokojenia potrzeb, noszących charakter użyteczności publicznej. (N. T. A. l. rej. 9125/34 12.2.1937. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1875).*

3 pt. 14.

Mimo potwierdzenia umowy na giełdzie oraz zapis do księgi maklerskiej nie może tranzakcja już przed tym dokonana, a nawet zrealizowana przez dostawę towaru, nabrać charakteru tranzakcji giełdowej w rozumieniu art. 3 p. 14 ust. o podatku przemysłowym, poz. 110/32 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 6104/34 4.2. 1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1878-9).*

3 pt. 15.

Przepis art. 3, p. 15 nie może być tłumaczony w ten sposób, że obojętną jest rzeczą, kto dokona eksportu i że istotne jest, aby tylko towar wyszedł poza granice celne, gdyż zwolnienia, o których mowa w art. 3 ustawy mają charakter osobisty, chodzi więc ustawodawcy nie tylko o rodzaj tranzakcji, ale także o to, kto danej tranzakcji dokonywa. Ze zwolnienia więc w myśl p. 15 tego artykułu korzystać może tylko to przedsiębiorstwo, które towar dla siebie nabyło, względnie go wyprodukowało i poza obszar celny wywiozło. (N. T. A. l. rej. 2476/34 5.5.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1882).*

3 pt. 15.

Za „osoby trzecie" w rozumieniu art. 3, p. 15 ustawy o pod. przem. nie można uważać osób, które wprawdzie przedsiębiorą czynności, powodujące przejście towaru eksportowanego za granicę Państwa Polskiego we własnym imieniu, jednak czynności tych dokonują na rachunek właściwego eksportera, np. spedytorzy, agenci i t. p. Eksport wykonany przez tego rodzaju osoby na rachunek osoby sprzedającej towar będzie zawsze eksportem bezpośrednim. (N. T. A. l. rej. 421/35 24.5.1937.— *Cz. Sk. 12/38 s. 1882).*

3 pt. 15.

Przepis art. 3, p. 15 ustawy wyłącza od zwolnienia podatkowego obroty z eksportu, dokonanego przez osoby trzecie z wyjątkiem wspólnych biur sprzedaży. (N. T. A. l. rej. 10273/34 13.5.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1882).*

4.

Faktu powtórnego opodatkowania obrotu z tranzakcji określonego rodzaju nie usuwa okoliczność, że druga władza przy ustalaniu obrotu innego zakładu tego samego przedsiębiorstwa włączyła do podstaw wymiaru tylko różnicę między sumą, przez siebie ustaloną, a sumą przyjętą przez pierwszą władzę w odniesieniu do tych samych tranzakcyj. (N. T. A. l. rej. 4315/33 5.2.1935. — *Cz. Sk. 12/36 s. 1885).*

4.

Jak to wynika z postanowień ustawy o pod. przem. przedmiotem podatku przemysłowego od obrotu, jest obrót uzyskany w każdym przedsiębiorstwie, wzgl. zakładzie z osobna, niezależnie od osoby właściciela, która z uwagi na posiadanie różnych przedsiębiorstw, wzgl. zakładów, opodatkowana być może kilkakrotnie w każdym przedsiębiorstwie, względnie zakładzie z osobna. (N. T. A. l. rej. 2001/33 2.3. 1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1867).*

5.

Przewidziana w § 5 rozporządzenia z 17 lutego 1936 r. poz. 125 Dz. Ust. część scalonego podatku przemysłowego, którą cukrownie są uprawnione doliczyć do ceny sprzedażnej cukru, nie stanowi obrotu w rozumieniu art. 5 ustawy. (N. T. A. l. rej. 4060/34 3.6.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1907).*

5 pt. 5.

Sumy, pobrane od emigrantów - pasażerów przez przedsiębiorstwa żeglugi tytułem kosztów przejazdu z Gdańska do portów angielskich, stanowią obrót podatkowy, podlegający opodatkowaniu w myśl art. 5 p. 5 ustawy o pod. przem., bez względu na to, czy przewóz emigrantów odbywał się własnymi, czy też najętymi środkami przewozowymi.

Sumy, pobrane od emigrantów - pasażerów przez przedsiębiorstwa żeglugi tytułem kosztów pomieszczenia i utrzymania w portach angielskich, wzgl. w obozach emigracyjnych, stanowią obrót podatkowy, podlegający opodatkowaniu w myśl art. 5 p. 5 ustawy o pod. przem. (N. T. A. l. rej. 3214/33 5.3.1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1900).*

5 pt. 5.

Obrót przedsiębiorstw, określonych w p. 5 art. 5 ustawy o podatku przemysłowym (poz. 110/32 Dz. Ust.) obejmuje nie tylko wynagrodzenia, pobierane za czynności, wypełniające najściślej pojęcie danego przedsiębiorstwa, ale także za takie czynności, które wykraczają poza powyższy zakres, byleby one były wykonywane w związku z zasadniczą działalnością przedsiębiorstwa. (N. T. A. l. rej. 937/34 3.6. 1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1895-6).*

5 pt. 5.

Przedsiębiorstwo komisowe, które oprócz umówionej prowizji komisowej osiąga jeszcze z tranzakcji komisowych dodatkową korzyść w postaci zatrzymywania dla siebie części dyskonta weksli, otrzymanych tytułem zapłaty za towar, opłaca podatek w myśl art. 5 u. 1 ustawy o pod. przem. od pełnego obrotu. (N. T. A. l. rej. 3168/33 19.6.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1892).*

5 pt. 5.

Okoliczność, że w umowie zawartej z komisantem, komitent zobowiązał się koszty, związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa komisanta, zwracać lub też przyjąć do zapłaty zamiast komisanta, nie stoi na przeszkodzie uznaniu odnośnych sum za część składową obrotu podatkowego przedsiębiorstwa komisowego w myśl art. 5 p. 5 ust. 1 ustawy o pod. przem. (N. T. A. l. rej. 966/34 27.3.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1892).*

5 pt. 5.

Prowadzenie handlu jednocześnie na rachunek własny i cudzy nie stanowi przeszkody do ustalenia podatku od obrotu w myśl art. 5 p. 5 ustawy także wówczas, gdy przedmiotem pośrednictwa handlowego są towary tej samej firmy której towary są równocześnie przedmiotem handlu towarowego. (N. T. A. l. rej. 1647/34 17.10.1936; 7611/34 12.11.1936.— *Cz. Sk. 12/38 s. 1895).*

5 pt. 5.

Pośrednictwem handlowym w rozumieniu ustawy o pod. przem., jest wszelkie zarobkowe działanie przedsiębiorstw, względnie zajęć przemysłowych w imieniu i na rachunek osób trzecich.

Osoba, trudniąca się zarobkowo windykacją pretensji przedsiębiorstw handlowych w ich imieniu i na ich rachunek, jest pośrednikiem handlowym, w rozumieniu ustawy o pod. przem. (N. T. A. l. rej. 7646/34 14.4.1937. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1896).*

5 pt. 5.

Jeśli władza, mimo dowodów, przedstawionych przez stronę w toku postępowania wymiarowego i odwoławczego celem stwierdzenia charakteru jej przedsiębiorstwa jako pośrednictwa handlowego, zamierzała ją opodatkować od skupu zawodowego, to powinna była przed wydaniem zaskarżonego orzeczenia przedstawić stronie okoliczności faktyczne, obalające jej twierdzenia. Gdy atoli władza tego nie uczyniła, a ponadto pominęła przedstawione przez stronę wnioski dowodowe, ograniczając się jedynie do oceny jednego z nich, uznał Trybunał, że postępowanie władzy w tym punkcie dotknięte jest wadliwością połączoną ze szkodą dla strony skarżącej. (N. T. A. l. rej. 4443/35 18.12.1937. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1896).*

5 pt. 5.

Utrzymywanie składu przez pośrednika firmy zagranicznej pozbawia takiego pośrednika w dziedzinie podatkowej charakteru pośrednika, tylko o ile chodzi o tranzakcje, dotyczące towarów, przechowywanych na tymże składzie. (N. T. A. l. rej. 643/36 8.6.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1895).*

5 pt. 5.

Przedsiębiorstwa komisowe nie prowadzące prawidłowych ksiąg handlowych winny być traktowane jako działające na rachunek własny. (N. T. A. l. rej. 3974/36 8.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1893).*

5 pt. 5.

Istotna cecha działalności pośrednictwa polega na zarobkowym przygotowaniu odnośnych tranzakcji dla innych celem skomunikowania

dwóch kontrahentów i ułatwiana w ten sposób dojścia do skutku między stronami danego interesu, a zatem na działalności i w cudzym imieniu i na cudzy rachunek.

Pośrednictwo w zawieraniu umów z parcelantami podpada pod pojęcie pośrednictwa handlowego.

Ustawa o podatku przemysłowym opiera kwestię ustalenia obowiązku podatkowego na zawodowości spełnienia czynności, które uzasadniają przyjęcie kwalifikacji pośrednika handlowego, a okoliczność czy te czynności są przewidziane i dopuszczalne według przepisów, regulujących tryb postępowania parcelacyjnego, nie ma znaczenia dla obowiązku podatkowego. (S. N. 3 K. 489/36 15.5.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1896*).

5 pt. 5.

Teza, że przepis ustępu końcowego art. 5 o bonifikatach ma zastosowanie tylko do tranzakcji w obrocie towarowym, nie znajduje oparcia w samej osnowie tego przepisu, gdyż ustawa bynajmniej nie mówi o bonifikatach w związku z redukcją ceny sprzedażnej za towary. (N. T. A. l. rej. 388/36; 389/36; 476/37 27.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1911*)[1]).

5 pt. 5.

Działalność polegająca na zarobkowym i zawodowym trudnieniu się kupnem towarów na rachunek zleceniodawców, stanowi pośrednictwo handlowe, wymagające nabycia świadectwa przemysłowego. (S. N. 1 K. 465/36 28.9. 1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1948*).

5 pt. 5.

Kwoty wypłacone subagentom, przez biuro pośrednictwa handlowego, stanowią koszty handlowe przedsiębiorstwa i jako takie muszą być zaliczone do obrotu podlegającego opodatkowaniu. (N. T. A. l. rej. 1582/33 12. 4.1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1893*).

5 pt. 5.

W orzeczeniu nie uznającym stosunku komisu nie podanie wyjaśnienia dlaczego władza uznała pobieranie przez płatnika 20 gr od 100 kg mąki tytułem kosztów magazynowania za wychodzące poza granice ceny limitowanej umową — stanowi istotną wadliwość postępowania.

Stwierdzenie wypadków sprzedaży towaru powyżej ceny limitowanej może uzasadniać nieuznanie komisu tylko w odniesieniu do odnośnych tranzakcji, nie zaś w odniesieniu do wszystkich tranzakcji komisowych. (N. T. A. l. rej. 408/37 2.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1891-2*).

[1]) Poprzednio już drukowaliśmy wyciąg z tego wyroku pod 3/1028 t. II.

5 pt. 5.

Władza orzekająca nie ma obowiązku rozpatrywać stosunku do określonych firm w płaszczyźnie zarówno komisu jak i pośrednictwa, mimo że płatnik nie twierdził, aby był w stosunku pośrednika.

Istotną cechą stosunku komisowego jest to, że komisant działa we własnym imieniu, ale na rachunek komitenta. Wobec tego komisant realizuje otrzymane zlecenie komisowe poprzez tranzakcje zawierane z osobą trzecią jako swoim kontrahentem, a więc też i sam w swoim imieniu fakturuje i wystawia rachunki. Nie stanowi przeto naruszenia przepisów ani art. 5 p. 5 ust. 2, ani art. 7 p. 5 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, jeżeli władza orzekająca nie uznała komisu za udowodniony, ponieważ faktury na towary dostarczone odbiorcom wystawiały firmy, których towary stanowiły przedmiot sprzedaży, a nie skarżąca, podająca się za komisanta tych firm. Jeśli skarżąca w skardze broni się twierdzenim, że firmy, o które chodzi, działały na zlecenie skarżącej, to chyba nie dostrzega, że odwraca stosunek prawny, boć przecież komisant działa w myśl i na podstawie zleceń komitenta a nie odwrotnie (N. T. A. l. rej. 997/34 21.3.1938.— *Cz. Sk. 12/38 s. 1892-3, 1895*).

5 pt. 5.

Wyłączenie z podstawy opodatkowania bonifikat, udzielanych odbiorcom towarów, nastąpić może tylko w tym samym okresie podatkowym, w którym dokonano dotyczących tranzakcyj sprzedaży. (N. T. A. l. rej. 777/33 10. 12.1935. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1910*).

10; 23.

Prowadzenie przedsiębiorstw, opartych na przestępstwie lub zabronionych przez prawo, nie może stwarzać obowiązku nabycia świadectwa przemysłowego.

Prowadzenie domu bankowego bez przepisanej koncesji nie stwarza podstawy do nabycia świadectwa przemysłowego. (S. N. 3 K. 1616/36 19.12.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1866-7*).

10; 23.

Przedsiębiorstwa przez prawo zabronione, chociażby prowadzenie ich nie zawierało naruszenia przepisów karnych, nie podpadają pod przepisy ustawy o podatku przemysłowym.

Prowadzenie przedsiębiorstwa dzierżawy poboru opłat rytualnych w rzeźni miejskiej, jako pozbawionego prawa istnienia (§ 29 rozp. min. poz. 698/31 Dz. Ust.) nie nakłada tym samym obowiązków podatkowych, wynikających z ustawy o podatku przemysłowym. (S. N. 3 K. 1621/36 2.11.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1866*).

11.

Samo przerabianie surowej żywności na gotową do spożycia stanowi czynność przemysłową i nie może nadać odnośnemu zakładowi przetwórczemu charakteru zakładu restauracyjnego, gdyż na pojęcie takiego zakładu składać się musi cały szereg innych elementów, jak przede wszystkim dzielenie potraw na porcje, wydawanie tychże potraw do komsumcji w jakimś lokalu osobno na ten cel przeznaczonym i t. p. (N. T. A. l. rej. 106/36 1.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1973).*

23.

Zakłady handlowe, należące do spółdzielni, prowadzące obok handlu towarowego na własny rachunek także handel komisowy, nie mają prawa do ulgi, przewidzianej w cz. II, lit. A, rozdz. I. kat. III p. 2 taryfy. (N. T. A. l. rej. 6530/33 4.12.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1943).*

23.

Przedsiębiorstwo spółdzielni, którego przedmiot określony jest w jej statucie jako pośrednictwo w udzielaniu kredytów na zakup towarów u jej członków, przy czym w statucie zawarte jest postanowienie, że spółdzielnia dąży do zamierzonego celu, m. in. przez udzielanie członkom dostawcom pokrycia za udzielany kredyt i inkasowanie rat odbiorców — nie podpada pod pojęcie zakładu kredytowego, należącego do spółdzielni (cz. II. lit. A, rozdz. III, kategoria czwarta taryfy zał. do art. 23 ustawy o podatku przemysłowym).

Przedsiębiorstwo, o którym wyżej mowa, winno być uznane za biuro pośrednictwa handlowego w rozumieniu cz. II, lit. A, rozdz. VI, kategoria druga, p. 4 pow. taryfy. (N. T. A. l. rej. 1346/33 1.6.1935. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1943).*

23.

Płatnik, który opierając się na postanowieniach Okólnika Ministerstwa Skarbu upoważniającego podatników pewnej kategorii, do której sam należy, do ubiegania się o pozwolenie do wykupienia świadectwa niższej kategorii, ma aż do momentu otrzymania odmownej odpowiedzi władzy pełne prawo przypuszczenia, że podanie jego zostanie przychylnie załatwione, a w konsekwencji, ma prawo wstrzymać się z wykupieniem świadcetwa wyższej kategorii. (N. T. A. l. rej. 5724/35 10.11.1937. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1957).*

23.

Wykupienie przez płatnika świadectwa przemysłowego na część roku przesądza jego obowiązek podatkowy jedynie w odniesieniu do tej części. Opodatkowanie płatnika za cały rok wymaga podania mu do wiadomości konkretnych faktów uzasadniających obowiązek podatkowy w tym okresie. (N. T. A. l. rej. 2067/36 4.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1981).*

27.

Obowiązek nabycia świadectw przemysłowych w terminie przewidzianym w art. 27 nie dotyczy przedsiębiorstw, które z końcem roku podatkowego przestają istnieć wskutek likwidacji lub zaprzestają zupełnie swej działalności z zamiarem niepodejmowania jej więcej. (N. T. A. l. rej. 260/37 14.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1931).*

39 u. 3.

Skoro ustawa sama w przepisie art. 39 ust. 3 ustawy o podatku przemysłowym mówi o „wypadkach", w których pobór tego podatku okazałby się istotną przeszkodą dla rozwoju eksportu, to trudnoby było przepis ten pojmować jako upoważnienie obowiązkowe, t. zn. zmuszające Min. Skarbu do tego, by albo udzieliło pewnych ulg podatkowych dla całokształtu tranzakcyj eksportowych w odniesieniu do danych surowców, albo też żadnych ulg. (N. T. A. l. rej. 3232/33 28.2.1934. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1934).*

40 u. 1.

Prawo do ulgi podatkowej, przewidzianej w art. 40 ust. 1 ustawy o państwowym podatku przemysłowym nie jest uzależnione od wymogu prowadzenia przez spółdzielnię prawidłowych ksiąg handlowych. (N. T. A. l. rej. 2271/34 3.9.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1942).*

—

C. PODATKI REALNE.

a) Podatek od nieruchomości.

Nieruchomość jako łaźnia rytualna stanowiąca własność i prowadzona we własnym zarządzie przez gminę wyznaniową jest wolna od podatku od nieruchomości, o ile z łaźni tej korzysta ludność żydowska, jako z łaźni rytualnej w granicach organizacji gminy wyznaniowej żydowskiej. Pobieranie przez gminę za używanie takiej łaźni rytualnej opłat nie zmienia istoty rzeczy, ponieważ opłaty nie mają prywatno - prawnego, względnie kupieckiego charakteru.

Natomiast nieruchomość taka nie jest wolna od podatku od nieruchomości w przypadku, gdy w łaźni korzystają za opłatą również i osoby nieżydowskiego pochodzenia, ponieważ pobieranie od nich opłaty mają charakter prywatno - prawny i nadają łaźni charakter przedsiębiorstwa. (N. T. A. l. rej. 5722/37 4.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1963).*

—

b) Podatek od lokali.

Kasy Chorych nie należą do urzędów samorządowych w rozumieniu art. 2 p. 2 dekretu o podatku od lokali. (N. T. A. l. rej. 7028/33 14.5.1935. — *Cz. Sk. 11/38 s. 1647)*[1]).

Samo użytkowanie poszczególnych części lokalu przez różne osoby nie może go jeszcze pozbawić charakteru jednego lokalu, gdy części te stanowią jedną całość, wynajętą przez jedną osobę. (N. T. A. l. rej. 7397/32 15.5. 1935. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1863).*

Jako podstawowe kryterium odrębności poszczególnych izb w sensie art. 5 ust. o podatku od lokali z 2 sierpnia 1926 r. w brzmieniu ustawy z 17 grudnia 1931 r., poz. 879 Dz. Ust. należy uważać rozdzielenie ich za pomocą ściany. (N. T. A. l. rej. 5126-8/35 29.12.1937.— *Cz. Sk. 12/38 s. 1862).*

Ubezpieczalnia Społeczna w świetle ust. 28. 3.1933 (p. 396) nie jest instytucją samorządową w rozumieniu ustawy o podatku od lokali. (N. T. A. l. rej. 2462/35 14.2.1938. — *Cz. Sk. 11/38 s. 1647).*

Ambulatorium Ubezpieczalni Społecznej nie jest instytucją dobroczynną. (N. T. A. l. rej. 183/34 5.1.1938. — *Cz. Sk. 11/38 s. 1654).*

W dekrecie o podatku od lokali nie ma odpowiednika co do ustalania podstawy wymiaru według stosunku procentowego od wartości obiegowej nieruchomości. (N. T. A. l. rej. 4375/37 4.10.1938. —*Cz. Sk. 12/38 s. 1965).*

Określenie izby w rozumieniu art. 1 p. 5 ustawy z 17.12.1931 (poz. 879 Dz. Ust.) obejmuje prócz pokoi także technicznie odrębne części budynków, które są przeznaczone na pośrednie potrzeby życiowe jak np. na cele zarobkowe, towarzyskie, gospodarstwa domowego i t. p. (N. T. A. l. rej. 47/34 17.4.1937. — *Zb. N. s. 1293).*

Izba Adwokacka jest instytucją Samorządu zawodowego. (N. T. A. l. rej. 3285/36 29.12. 1937. — *Cz. Sk. 11/38 s. 1647).*

Izba Adwokacka jest instytucją Samorządową. (N. T. A. l. rej. 3440/35 9.3.1936. — *Cz. Sk. 11/38 s. 1647).*

—

D. OPŁATY SKARBOWE.

a) Opłaty stemplowe.

6; 52 pt. 1.

Władza wymiarowa władna jest na podstawie art. 6 u. o. s. w związku z art. 108 K. Z. dopatrzyć się w umowie nazwanej kontraktem dzierżawy — umowy o nabycie nieruchomości, o ile z umowy dadzą się takie wnioski wysnuć. (N. T. A. l. rej. 2665/37 16.12.1938. — *Prz. Not. 5/39 s. 15—16).*

9 u. 1 lit. „e" b.

Przewidziane w art. 9 ust. 1 lit. b) w związku z ust. 2 2 zdanie 1 ustawy z 24.3.1933 poz. 173 Dz. Ust. zwolnienie od opłat stemplowych nie dotyczy maszyn, znajdujących się w budynkach fabrycznych. (N. T. A. l. rej. 5283/36 16.12.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2535).*

12 u. 3.

Rzeczy osób trzecich, przeznaczone na terenie obowiązywania niemieckiego kodeksu cywilnego przez właściciela nieruchomości do służenia tej nieruchomości, jako nie będące przynależnościami w rozumieniu tego kodeksu. nie mogą też być traktowane jako przynależność w rozumieniu art. 12 ust. 3 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 1103/37 29.11.1938. — *Prz. Not. 5/39 s. 14).*

49 u. 3.

Wniosek o zwrot opłaty, oparty na orzeczeniu sądowym, należy zgłosić w ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia także w wypadku, gdy nie tylko rozpoczęcie postępowania, poprzedzającego wydanie orzeczenia, ale także uprawomocnienia się orzeczenia, nastąpiło przed upływem pięcioletniego terminu, przewidzianego w zdaniu pierwszym ustępu 3 art. 49 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 3059/36 30.5.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 182).*

52.

Stwierdzić należy, że ustawa o opła. stempl. nie zna takiej sytuacji, by po upływie pewnego czasu względnie wskutek zajścia później, po sporządzeniu pisma, pewnych okoliczności faktycznych, dane pismo, od którego wymierzono i uiszczono należną opłatę stemplową, mogło być uznane ponownie za przedmiot opłaty stemplowej. (N. T. A. l. rej. 1191/37 9.2.1939. — *Prz. Not. 5/39 s. 17-18).*

85 u. 2; 117.

Jeżeli władza trafnie przyjmuje, że pismo nie stwierdza poręki w rozumieniu art. 117 u. o opł. stempl., figurującego w rozdziale traktującym o obligach. że natomiast stwierdza ono umowę na mocy której osoba trzecia ustanawia hipotekę dla wierzytelności już istniejącej, oraz wobec tego, że od pisma, stwierdzającego samą wierzytelność, podlegającego opłacie, przypadającą opłatę uiszczono, zasadnie władza zastosowała przepis ust. 2 art. 85 ustawy o opł. stempl. (N. T. A. l. rej. 980/37 9.2.1939. — *Prz. Not. 5/39 s. 16—17).*

114.

Pisma, stwierdzające odbiór zaliczki na płacę przez pracowników, pozostających w stosunku służbowym, nie podlega opłacie z art. 114 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 4147/37 29.11.1938. — *Prz. Not. 5/39 s. 18).*

---

[1]) Orzeczenie wydane jest pod rządem Ust. 2.8.1926 (p. 718/34 r.).

133 u. 5.

Przewidziane w art. 133 ust. 5 zwolnienie od opłaty stemplowej ugód, zawartych w sądowym postępowaniu spornym, odnosi się tylko do ugód, zawartych przed sądem w toku toczącego się sporu i stwierdzonych w aktach danego sporu. (N. T. A. l. rej. 1049/36 3.1.1939. — *Prz. Not. 5/39 s. 16)*.

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

12 § 3.

Jeżeli siedziba spółki znajduje się poza granicami Państwa, nie może do oceny stosunku między spółką a jej zarządcą względnie między wierzycielami tej spółki a jej zarządcą mieć zastosowania Kodeks Handlowy Polski, skoro chodzi o realizację pretensji Skarbu Państwa do zarządcy spółki, nie mieszkającego na obszarze obowiązywania tego kodeksu. (N. T. A. l. rej. 5598/36 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 2001)*.

70.

Pracownik nie może być świadkiem w sprawie dotyczącej wymiaru podatku dochodowego od jego własnego uposażenia. (N. T. A. l. rej. 5944/35 20.1.1939. — *O. P. A. 2/39 p. 2513)*.

74.

O charakterze prawnym osoby składającej zeznania, nie decyduje określenie użyte przez władzę, lecz treść zeznań złożonych przez tę osobę. Jeżeli konkretne okoliczności faktyczne, podniesione w zeznaniach osoby przesłuchanej są takie, jak np. że towary nabywa płatnik przez furmanów na nazwiska fikcyjne, że zapas towaru wynosi do 10.000 zł, i t. d. to treść tych zeznań wskazuje na to, że dana osoba przesłuchiwana była w charakterze świadka.

Jeżeli konkretne okoliczności zeznania wskazują na to, że osoba przywołana przez władzę była przesłuchiwana w charakterze biegłego, to płatnikowi służy w myśl art. 67 o. p. prawo żadania przesłuchania tej osoby pod przysięgą na określone okoliczności faktyczne, lub na określone pytania, służące do wyświetlenia stanu sprawy.

Przy metodzie remanentowej, remanent powinien być obliczony w roku, którego dotyczy wymiar podatku, nie zaś w roku następnym. (N. T. A. l. rej. 3972/36 3.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1981, 1987)*.

76 § 4.

Ustalenia informatorów powinny być poparte przez nich wzmianką w protokóle przesłuchania o źródle zaczerpnięcia tych ustaleń.

Wszelkie poprawki w protokóle przesłuchania informatorów wymagają omówienia. (N. T. A. l. rej. 4454/36 28.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1981)*.

76 § 4.

Przepisy O. P. nie uzasadniają obowiązku władzy ujawniania z urzędu wobec strony osób badanych jako biegłych w toku dochodzenia.

Opinia biegłych powinna mieć formę piśmiennego dokumentu i odpowiadać podstawowym wymogom publicznych dokumentów.

Ocena dowodu z biegłych, dokonana przez władzę skarbową, podlega kontroli kasacyjnej w tym kierunku, czy nie jest dowolna. (N. T. A. l. rej. 4754/36 14.12.1938. — *O. P. A. 2/39 s. 2514)*.

77.

Władza odwoławcza obowiązana jest wystosować do płatnika dekret wątpliwości, jeśli zamierza oprzeć swe orzeczenie na innych niż przyjęte w orzeczeniu wymiarowym podstawach prawnych i faktycznych. Obowiązek ten istnieje nawet wówczas, gdyby ogólna podstawa wymiaru na skutek uwzględnienia pewnych zarzutów odwołania uległa obniżce. (N. T. A. l. rej. 1819/37 21.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1993)*.

79.

Jeżeli płatnik w odwołaniu wskazał na pewną szczególną strukturę swego przedsiębiorstwa i na odmienne warunki jego działalności w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami tej samej branży i w celu udowodnienia tezy, iż zyskowność jego przedsiębiorstwa jest niższa od przyjętej przy wymiarze, zaofiarował dowód z biegłych, władza nie może odmówić temu wnioskowi dowodowemu z tego tylko powodu, że normy szacunkowe są również ustalane z udziałem biegłych. (N. T. A. l. rej. 1832/35 9.12.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2515)*.

79.

Konsekwencją zaoczności jest uprawnienie władzy do jednostronnego ustalenia faktycznych podstaw wymiaru, a więc z pozbawieniem płatnika możności uczestniczenia przy przesłuchaniu biegłych, niezależnie od tego, czy takie prawo płatnikowi w ogóle przysługuje. (N. T. A. l. rej. 3268-72/36 15.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1983)*.

80; 82.

Władza nie odrzuciła dowodu z przedłożonej księgi dlatego, że zapisy w niej uskutecznione nie odpowiadały z formalnego punktu widzenia pewnym zasadom księgowości, lecz że na wyraźne żądanie władzy poparcia zaofiarowanej księgi, a raczej zapisku, alegatami, skarżący ani na jeden zapis, zwłaszcza wydatkowy nie przedłożył alegatów, wobec czego obraza art. 80—82 O. P. nie zachodzi (N. T. A. l. rej. 3987/36 31.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1791)*.

86.

Bezpłatne świadczenia nie podpadają pod pojęcie świadczeń handlowych i z tego względu płatnik nie ma obowiązku uwidaczniania ich w swych księgach handlowych. (N. T. A. I. rej 2589/36 11.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1987).*

86.

Ne tylko faktury ale także konsygnacje mogą stanowić wiarogodny dowód księgowania.

Stwierdzenie opóźnień w księgowaniu może nastąpić nie tylko w toku badania ksiąg handlowych dla ustalenia podstaw wymiaru ale także w toku innej czynności urzędowej.

Stwierdzenie opóźnień w księgowaniu w księgach pomocniczych nie jest samo przez się wystarczające dla odmówienia księgom znamiona ksiąg prawidłowych. (N. T. A. I. rej. 5084/36 28.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1985).*

86.

Księgowanie w zapiskach, nie będących księgami handlowymi, rachunków na zakup towaru dopiero w chwili regulacji rachunków nie stanowi samo przez się przeszkody przeciw ustaleniu obrotu na podstawie tych zapisków, oczywiście o ile zapiski uwidaczniają cały obrót. (N. T. A. I. rej. 5732/36 1.9.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2579).*

86.

Pożyczka chwilowa, zaciągnięta dla przedsiębiorstwa, jest tak samo jak pożyczka długoterminowa czynnością handlową i jako taka stosownie do postanowień § 38 niem. kodeksu handlowego winna być ujawniona w księgach handlowych przedsiębiorstwa. W tym stanie rzeczy okoliczność, że przyczynę powstania stwierdzonych sald kredytowych stanowiło niezaksięgowanie chwilowych pożyczek nie może chronić ksiąg handlowych przed dyskwalifikacją tym bardziej, że samo stwierdzenie salda kredytowego na rachunku kasy, jako obrażającego kardynalne zasady buchalterii, mogło stanowić dostateczną podstawę do uznania prowadzonych w ten sposób ksiąg za nieprawidłowe. (N. T. A. I. rej. 267/37 2.11.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1793—4).*

87.

Niechronologiczne księgowanie w dzienniku, wyjaśniane przez płatnika dodatkowym zaksięgowaniem przy końcu miesiąca opuszczonych przez przeoczenie pozycji, stanowi dostateczny powód uznania ksiąg na nieprawidłowe. (N. T. A. I. rej. 1162/36 27.4.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2518 Gl. Teofil S e i f e r t).*

87.

Saldo kredytowe kasy nie przestaje uchybiać prawidłowości ksiąg tylko dlatego, że wynikło ono z „prywatnego" zasilania kasy przedsiębiorstwa gotówką w celu pokrycia wydatków przedsiębiorstwa, w tych warunkach bowiem wpływy kasowe otrzymują cechę zdarzeń gospodarczych, handlowych, a zatem wchodzą w orbitę przepisów kodeksu handlowego i winny znaleźć odpowiednie odzwierciedlenie w księgach przedsębiorstwa, w szczególności także na rachunku kasy. (N. T. A. I. rej. 2315/36, 2316/36 4.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1985).*

87.

Okoliczność, że art. 76[1]) prawa o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością przewiduje sporządzenie bilansu zamknięcia i rachunku strat i zysków w ciągu dwu miesięcy od końca roku operacyjnego, nie może mieć istotnego wpływu na kwestię prawidłowości ksiąg handlowych w tym kierunku, iżby sporządzenie bilansu po upływie tego terminu pozbawiało księgi cech prawidłowości. Przepis ten stwarza bowiem tylko normę porządkową dla zarządu spółki.

Ujemne skutki braku bilansu zamknięcia w dniu badania ksiąg nie mogą się rozciągać z góry na postępowanie odwoławcze, i o ile bilans taki zostanie później sporządzony, to przepisy o. p. nie stoją na przeszkodzie ponownemu zbadaniu ksiąg i uznaniu ich za prawdziwe. (N. T. A. I. rej. 5596/36 5.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1985).*

87.

Kontowanie w księgach obrotów wekslowych jako gotówkowych przez księgowanie ich w księdze kasowej, uzasadnia dostatecznie dyskwalifikację tychże ksiąg jako dowodu kwalifikowanego.

Zasady bowiem prawidłowej księgowości dopuszczają księgowanie w księdze kasowej wyłącznie tylko obrotów gotówkowych, weksel zaś nawet zupełnie pewny nie może być traktowany w obrocie księgowym, jako gotówka, lecz pozostaje zawsze jeszcze obligiem (N. T. A. I. rej. 1244/36 22.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1987).*

87.

W świetle przepisów art. 31 austr. kod. handl. i § 49 regulatywu akcyjnego z 20.8.1899 austr. Dz. U. P. Nr 175, ustalenie do bilansu zamknięcia wartości towaru wedle cen rynkowych, pomniejszonej o przypuszczalne koszty, jakie należy ponieść przed wprowadzeniem towaru w obrót po tych cenach, przedstawia się jako prawidłowe.

Zawiadomienie o niedokonaniu wymiaru nie ma charakteru orzeczenia wymiarowego, ustawa bowiem nie przewiduje negatywnych wymiarów. (N. T. A. I. rej. 689/35 14.9.1938. — *Cz. Sk. 12 /38 s. 1983, 1989).*

---

[1]) Obecnie art. 246 K. H.

87.

Niemożność lub trudność wpisania zaszłości do ksiąg we właściwym czasie nie może samo przez się uzasadniać uznania ksiąg za nieprawidłowe.

Przeoczenie wpisania zaszłości do ksiąg usunięte po jego dostrzeżeniu przez dokonanie uzupełniającego wpisu nie uzasadnia samo przez się uznania ksiąg za nieprawidłowe. (N. T. A. l. rej. 3033/36 20.1.1939. — *O. B. P. 11/39 s. 186).*

104.

Wymiar uzupełniający jest niedopuszczalny w postępowaniu odwoławczym wznowionym po uchyleniu pierwotnego orzeczenia odwoławczego mocą wyroku NTA. (N. T. A. l. rej. 4167/36 11.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1993).*

114.

Informacje, posiadane przez władzę skarbową, mogą być wyzyskane przeciwko płatnikowi tylko w tym wypadku, jeśli nie potrafił wyjaśnić różnic między stanem faktycznym przezeń podanym a treścią informacji.

Niezależnie od tego, czy odwołanie zawierało konkretne zarzuty, płatnikowi służy prawo zwalczania ustaleń faktycznych przytoczonych w zaskarżonym orzeczeniu. (N. T. A. l. rej. 1310/37 16.12.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 2521).*

123.

Sam fakt rejestracji sądowej oraz fakt prowadzenia przedsiębiorstwa na zysk obliczonego, nie przesądza jeszcze, że przychód osiągany przez przedsiębiorstwo jest obrotem jak długo przedsiębiorstwo nie otrzymuje świadczeń, dających się zakwalifikować jako obrót podatkowy. Jeżeli zarzuty odwołania idą w tym kierunku, obowiązkiem władzy jest ustalić w orzeczeniu te przesłanki faktyczne, które kwalifikują przychody, otrzymywane przez płatnika, jako obrót podatkowy. (N. T. A. l. rej. 5594/36 11.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1995).*

123.

Jeżeli władza odwoławcza zamierza oprzeć swe orzeczenie na całkiem innych przesłankach prawnych i faktycznych niż orzeczenie wymiarowe powinna przedtem dać płatnikowi możność obrony w płaszczyźnie tych okoliczności. (N. T. A. l. rej. 148/36 11.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1993).*

123.

Po cofnięciu swego orzeczenia władza odwoławcza ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ponownego rozpatrzenia odwołania i w wyniku tego rozpatrzenia może powtórnie odrzucić odwołanie.

Odrzucając odwołanie władza ma prawo przy tym oprzeć orzeczenie na danych sprawy innych niż uwzględnione w orzeczeniu cofniętym. (N. T. A. l. rej. 5722/37 4.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1995).*

123.

Gdy władza uzasadnia swą odmowną decyzję argumentem, jakoby władza budowlana określiła roboty dokonane jako przebudowę lokali, to motywy władzy, jako pomijające istotne okoliczności faktyczne przytoczone w zaświadczeniu władzy budowlanej, nie mogą już przez to samo prawidłowo uzasadniać tezy władzy. (N. T. A. l. rej. 2313/37 19.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1817).*

123.

Ani z obowiązujących przepisów, ani z zasad księgowości ni ewynika, by księgowanie musiało się odbywać w chwili wystawienia rachunku.

Zarzut, iż niezaksięgowanie transakcji pośrednictwa przy nabyciu towaru dla obcej firmy tłumaczy się tym, że pośrednictwo było grzecznościowe i że żadnej prowizji w związku z tym płatnik nie otrzymał — wymaga rozprawienia się.

Zarzut odwołania poparty judykaturą Najwyższego Trybunału Administracyjnego jest konkretny i wymaga, aby władza przytoczyła w orzeczeniu argumenty uzasadniające jej przeciwne stanowisko. (N. T. A. l. rej. 1652/36 3.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1985, 1995).*

131.

Błąd w decyzji intymującej polegający na mylnym pouczeniu strony co do władzy, od której pochodzi orzeczenie, stanowi istotną wadliwość postępowania.

Spór o zwrot nadpłaconego podatku nie może zawisnąć w płaszczyźnie art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 12 lutego 1932, poz. 82 Dz. Ust., ponieważ przepis ten dotyczy roszczeń, objętych art. II porozumienia polsko-niemieckiego z 31 października 1929 r., a więc roszczeń, pozostających w związku z wojną lub Traktatem Pokoju, roszczenie zaś o zwrot nadpłaconego podatku nie pozostaje w związku ani z wojną, ani z Traktatem Pokoju.

Do wydania decyzji w przedmiocie zwrotu nadpłaty właściwe są wyłącznie władze skarbowe. (N. T. A. l. rej. 6585/37 21.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1979, 1997).*

140.

Zasada prawna uchwalona przez wzmocniony komplet Sądu Najwyższego i wpisana do księgi zasad obowiązuje dopóty, dopóki stosowana będzie ustawa, do której uchwalona zasada się odnosi, chyba, że do danego zagadnienia ustalona zostanie odmienna zasada w drodze, która ma moc uchylającą pierwotnie uchwaloną zasadę. W grę wchodzi droga dwojaka: albo powzięcie uchwały przez komplet nadrzędny,

a więc przez całą Izbę, gdy orzekał komplet w składzie siedmiu sędziów, albo wydanie ustawy posiadającej w danej kwestii charakter autentycznej interpretacji. Art. 140 ordynacji podatkowej (w brzmieniu pierwotnym) łącznie z § 109 rozporządzenia wykonawczego do tejże ordynacji przedstawiają nowe unormowanie danego przedmiotu, nie odnoszą się natomiast do art. 92 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z 15.7.1925 (Dz. Ust. poz. 550) celem ustawowej wykładni jego treści. Art. 140 ordynacji podatkowej nie jest także normą proceduralną, która działałaby wstecz. Ponieważ więc kwestia interpretacji art. 92 o państwowym podatku przemysłowym nie podlegała rozpoznaniu przez całą Izbę, obowiązuje w dalszym ciągu zasada uchwalona w składzie siedmiu sędziów, że na podstawie art. 92 podatek przemysłowy korzysta z pierwszeństwa zaspokojenia z całego majątku ruchomego należącego do przedsiębiorstwa bez względu na to, czyją własnością jest ten majątek. (S. N. C. III. 1779/35 20.12.1937; C. III. 1443/35 10.1. 1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 152-153).*

166; 192 § 1; 201 lit. „f"; 208.

...Skarga zarzuca obrazę postanowień art. 166, 192 § 1 i 201 p. „f" ordynacji podatkowej w związku z wymierzeniem takiej samej kary za prowadzenie przedsiębiorstwa bez świadectwa w okresie tylko 6 tygodni, jaką karę wymierzył Urząd Skarbowy, wychodząc z założenia prowadzenia przedsiębiorstwa bez świadectwa przez cały rok podatkowy. Zarzut w tej płaszczyźnie postawiony nie podlega rozpoznaniu Trybunału. Ocena bowiem kwestii, jaki wpływ na wymiar kary ma fakt trwania okresu czasu prowadzenia przedsiębiorstwa bez świadectwa przemysłowego, należy do kompetencji władzy orzekającej, której uznaniu pozostawiony jest wymiar kary w granicach, zakreślonych w odpowiednim przepisie ustawy.

Wprawdzie po wejściu w życie o. p. izby skarbowe nie były uprawnione do rozstrzygania odwołań od orzeczeń karnych wniesionych przed tym dniem, jednakże niewłaściwość ta nie nadaje się do uzględnienia jej w postępowaniu kasacyjnym — z urzędu. (N. T. A. l. rej. 391/36 22.9.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1999).*

178.

Ustawa o podatku przemysłowym w żadnym przepisie nie nakłada na władze wymiarowe obowiązku ustalania obowiązku podatkowego w trybie art. 98 ustawy o pod. przem. (obecnie art. 178 o. p.) przepisanym, a zatem władza wymiarowa może ustalić obowiązek podatkowy z art. 6 lit. b) poza trybem postępowania, przewidzianego w powołanym artykule. (N. T. A. l. rej. 5975/34 25.11.1936. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1913).*

178.

Uznanie winnym wykroczenia z art. 178 o. p. przesądza o obowiązku podatkowym. (N. T. A. l. rej. 4792/34 16.2.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1912).*

208.

Wpisy do ksiąg nie mogą opierać się na dowodach wewnętrznych gdy chodzi o zakupy towarów u kupców i o hurtową sprzedaż towarów.

Okoliczność, że kupujący nie żądał wystawienia rachunku nie zwalnia sprzedającego od obowiązku oparcia wpisu w księgach na prawidłowych dokumentach, jakimi dla sprzedaży są kopie rachunków.

Książka sprzedaży, nie może zastąpić brakujących dowodów sprzedaży, gdyż jest ona książką pomocniczą, a nie dowodem, stanowiącym oparcie dla zapisów w innych księgach.

Po wejściu w życie o. p. Komisja Odwoławcza była kompetentna do rozstrzygnięcia sprzeciwów Przewodniczących Komisyj Szacunkowych, założonych przed wejściem w życie o. p. (N. T. A. l. rej. 2635/36 3.10.1938. — *Cz. Sk. 12/38 s. 1985, 1999).*

III. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Ettinger Stanisław: Obrót nieruchomościami i hipotekami w świetle przepisów dewizowych Warszawa 1938. s. 45, 2 ulb. (Odb.: Przegląd Notarialny).

Ettinger Stanisław: Egzekucja w świetle prawa dewizowego. Warszawa 1938. s. 27, 1 ulb. (Odb.: Polski Proces Cywilny). (1938. nr 11—18).

Kurowski Leon: Ze studiów nad wykładnią o polskim orzecznictwie podatkowym. Wilno 1938. nr 23, s. 29. 1 nlb. Odb.: Wileński Przegląd Prawniczy. (1938, nr 3—8).

Prawo państwowe

I. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. KONSTYTUCJA.

DEKLARACJA PRAW Z 23 KWIETNIA 1935 R. (KOMENTARZ PRAWNICZY DO CZĘŚCI I USTAWY KONSTYTUCYJNEJ).

We wstępie autor podaje rozwój historyczny „praw człowieka". Naczelne zasady ustroju ujmowane są od drugiej połowy XVIII w. począwszy w formę deklaratoryjną, gdyż wg ówczesnych poglądów są one wrodzone, starsze od państwa. Państwo nie jest ich twórcą, gdyż jest nimi związane. — Średniowieczny ustrój nie potrzebował odrębnych deklaracyj praw, gdyż żadne prawo subiektywne jednostki nie mogło być zmienione bez jej woli. W myśl deklaracji XVIII w. tylko pewna sfera praw prywatnych i wolności ma być na zasadzie prawa natury wyłączona spod ingerencji absolutnie suwerennego państwa. — Na amerykańskie deklaracje praw, jako wzór bezpośredni francuskiej „deklaracji" z 1789 r., wskazuje J e l l i n e k, szukając znów dla nich wzoru w doktrynach ery crommwellowskiej, przesiedlonych wraz z purytanizmem na grunt amerykański. — Uzupełnienia francuskie podkreślają inne źródła a mianowicie doktryny reformacji (hugenockie), fizjokratów i zawarte w Encyklopedii. — Wszystko to razem podkreśla indywidualistyczny, ponadpaństwowy oraz przedpaństwowy charakter „praw człowieka".

Na tle tego rozwoju „prawa człowieka" nie są czymś nowym, są raczej ujęciem w skodyfikowaną formę średniowiecznej nauki o dwoistości prawa, jednego, stanowionego przez państwo i przez państwo zmienianego, drugiego — „bożego", stojącego ponad państwem. Są dalej ujęciem zaczerpniętej z doktryn prawa natury tezy, iż istnieją takie prawa przysługujące jednostce, których naruszenie można egzekwować drogą insurekcji. Indywidualizm i absolutna niezależność pewnej sfery od państwa są cechami doktryny praw człowieka, jaka panowała przy powstawaniu pierwszych deklaracji praw. Ethos już nie teologiczny, jak w średniowieczu, już nawet nie metafizyczny, jak w okresie największego rozwoju doktryn prawa natury, ale humanitarno - moralny ethos liberalno - burżuazyjnego państwa był naczelną ideą tych deklaracyj i państwa na nich opartego. — Wiek XIX przynosi zmianę w tym nastawieniu, sprowadzając relatywizację „praw człowieka". Deklaracje ograniczają się teraz do wyliczenia publicznych praw podmiotowych, których istota polega na przeciwstawianiu tych praw organizacyjnej części konstytucji, tj. części konstytucji traktującej o organizacji władz państwowych. — Okres powojenny stwarza nową koncepcję „praw zasadniczych". Obok norm organizacyjnych konstytucji pojawiają się normy ideologiczne.

Przechodzi następnie autor do charakterystyki „zasad naczelnych" w Konstytucji kwietniowej.

Pierwotny projekt BBWR z 1928 r. przejmował bez zmiany odnośne przepisy części V. Konstytucji marcowej; część I. zmieniał tam tylko, gdzie była sprzeczna z nadrzędnością stanowiska Prezydenta Rzeczypospolitej. — Dyskusja konstytucyjna toczyła się przez cały prawie czas około zagadnienia organizacji władzy. Marszałek Józef Piłsudski oceniał umieszczanie jakichś zasad ogólnych w konstytucji bardzo krytycznie. W przemówieniach swych i wywiadach dawał ogólne zasady rządzenia państwem, sam jednak był zdania, że nie w ustawie miejsce na takie zasady. — W miarę, jak koncepcje organizacyjno - ustrojowe stawały się przedmiotem walki parlamentarnej, stawało się coraz jaśniejszym, iż między obozem majowym a opozycją zachodzi różnica sięgająca głębiej, niż sprawa unormowania takich czy innych kompetencji. Różnica ta bowiem zasadzała się na poglądach co do istoty państwa i społeczeństwa.—Zaważył tu niezmiernie wpływ W. L. J a w o r s k i e g o. Od Sławka znów i Skwarczyńskiego wywodzi się powiązanie nowej konstytucji z problemem wartości moralnych. Lwowscy syndykaliści dali połączenie tych moralnych akcentów z akcentami socjalnymi. Wacław Makowski zaś dał konstrukcję prawno - teoretyczną. — Z tych źródeł przede wszystkim zrodziła się kwietniowa konstytucyjna deklaracja zasad ustrojowych.

Szkicując w dalszym ciągu ogólne zasady Konstytucji kwietniowej, przystępuje autor do komentowania jej części pierwszej. *(Konstanty G r z y b o w s k i — Cz. Pr. i Ek. 1-12/38 s. 1 nn.).*

—

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

a) R. Pr. R. 22.3.1928 (363) o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, a nie posiadającego hierarchii duchownej.

12

Zgodnie z przepisami rozp. z dnia 22.3.1928 r. o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, nie posiadającego hierarchii duchownej (Dz. U. poz. 363), duchowny tego kościoła w drodze wciągania do ksiąg metrykalnych obowiązany jest stwierdzać fakty urodzenia, ślubu lub zgonu, które zaszły na podległym mu terytorium, nie jest władny natomiast stwierdzić w księgach stanu cywilnego tych faktów, które miały miejsce poza granicami Państwa Polskiego. (S. N. C. I. 282/37 9.2. 1938. — *Gł. Sąd. 3/39 s. 281*).

—

a) Ust. 11.12.1923 (p. 160/34 r.) o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

9 pt. 2 lit. „a".

Do obowiązków służbowych, które mają być wykonywane poza miejscem stałego przydziału, należy również podróż do miejsca wykonania tych obowiązków oraz podróż powrotna do miejsca przydziału. (N. T. A. l. rej. 4434/37 15.6.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 71*).

36 u. 2.

Żądanie przyznania wyższego zaopatrzenia emerytalnego, odpowiadającego warunkom art. 36 ust. 2 ustawy emerytalnej, powinno być rozpatrzone bez konieczności wznawiania postępowania, pomimo prawomocności poprzedniego orzeczenia. (N. T. A. l. rej. 4841/36 24.6.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 70*).

53.

Przy wliczaniu do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego — dodatku aeronautycznego, zgodnie z przepisem art. 53 ust. emerytalnej, decydującym momentem jest nie pobieranie tego dodatku w służbie czynnej, lecz zaliczenie do klasy specjalności przez właściwą władzę. (N. T. A. l. rej. 371/35 25.3.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 73*).

81.

Przy zaliczaniu czasu austriackiej służby wojskowej do wysługi lat w trybie art. 81 ustawy emerytalnej mają zastosowanie przepisy § 2 i 8 lit. a ustawy z 27.12.1875 r. (Dz. P. P. austr. nr 158), wedle których do wysługi emerytalnej zalicza się oficerom czas, wysłużony czynnie do dnia poboru, przy czym zaliczenie tego czasu nie jest uzależnione od bezpośredniego przejścia ze służby z poboru do zawodowej służby wojskowej. (N. T. A. l. rej. 2332/35 20.5.1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 72*).

—

c) Ust. 16.7.1924 (p. 555/32 r.) o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

5.

Przewidziane w art. 5 ustawy z 16 lipca 1924 o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia poz. 555/32 Dz. Ust. oraz w § 1 rozp. Ministra Pracy i O. S. z 6 lipca 1932 poz. 558 Dz. Ust. zwolnienie od obowiązku zabezpieczenia robotników, zatrudnionych w zakładach czynnych krócej niż 6 miesięcy w ciągu roku, uzależnione jest od tego, aby łączna długość wszystkich okresów pracy w ciągu roku nie dochodziła do 6 miesięcy. (N. T. A. l. rej. 3710/36 9.11. 1938. — *O. P. A. 2/39 p. 501*).

d) R. R. M. 4.8.1926 (p. 555) o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów.

7 u. 4.

Omyłka władzy, kierującej funkcjonariusza państwowego do szpitala co do charakteru tego szpitala (mylne traktowanie tego szpitala, jako państwowego szpitala publicznego), nie może ograniczyć uprawnień tego funkcjonariusza do zwrotu kosztów wykonanej w tym szpitalu operacji, wynikających z rozporządzenia R. M. z dnia 4.8.1926 r. (Dz. Ust. poz. 555).

W razie braku w danym szpitalu jednej ogólnej dziennej taksy szpitalnej, obejmującej koszta utrzymania, leczenia zabiegów i operacyj, jak również braku ustanowienia specjalnej taksy za operacje (ust. 3 art. 54 i art. 55 prawa z dnia 22.3.1928 Dz. Ust. poz. 382) należy przy analogicznym stosowaniu postanowień zdania 2 ust. 4 § 7 rozporządzenia z dnia 4.8.1926 r. (Dz. Ust. poz. 555) przyjąć za podstawę do określenia normy wynagrodzenia za operację, asystę itd. taksę szpitala publicznego z danej miejscowości, a w razie braku w tej miejscowości szpitala publicznego — taksę szpitala publicznego w odpowiedniej miejscowości sąsiedniej. (N. T. A. l. rej. 5181/34 17.2. 1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1014*).

—

e) Ust. 17.3.1932 (p. 35 r.) o zaopatrzeniu inwalidzkim.

0.

Przepisy ustawy inwalidzkiej z 17 marca 1932 r. (poz. 31/35 Dz. Ust.) nie uprawniają

władz skarbowych do nakładania na opiekuna osobistego obowiązku zwrotu nienależnie pobranej renty sierocej. (I. S. A. 1. inw. 239/37 2.3.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1009).*

7.

Uznanie przez Komisję kontrolną istnienia związku przyczynowego pomiędzy cierpieniem danego inwalidy wojskowego a służbą wojskową ma charakter wniosku do Ministra Op. Społ., który jednak nie wyklucza prawa tego Ministra do zarzadzenia w myśl art. 7 ustawy z dnia 17.3.1932 r. (Dz. Ust. poz. 31 z 1935 r.) rewizji odnośnego orzeczenia Komisji Inwalidzkiej. (I. S. A. I. inw. 1605/36 20.1.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1007).*

17 u. 6.

Przy ocenie prawa do żądania wyższego wymiaru renty zasadniczej z powodu przesiedlenia się uprawnionego do miejscowości klasy wyższej (art. 17 ust. 6 ustawy z 17 marca 1932 poz. 31/35 Dz. Ust.) uwzględnia się łączny czas zamieszkiwania przez tę osobę kolejno w dwóch lub więcej miejscowościach klas wyższych, o ile te dalsze przesiedlenia się nastąpiły również z powodów uzasadnionych. (I. S. A. l. inw. 195/36 10.5.1937. — *P. O. S. 3/38 p. 1004).*

19 u. 1, 7.

Unormowane w ust. 7 art. 19 ustawy z 17 marca 1932 poz. 31/35 Dz. Ust. prawo do renty wdowiej o wymiarze 30% nie jest uzależnione od warunków, przewidzianych w ust. 1 tegoż art. 19, t. zn. od czasu trwania i dzietności małżeństwa. (I. S. A. l. inw. 906/36 10.6.1937.— *P. O. S. 3/38 p. 1006).*

22 u. 4.

Możność zarabiania sieroty na swoje utrzymanie, o której mówi art. 22 ust. 4 ustawy z 17 marca 1932 r. poz. 31/35 Dz. Ust., oznacza możność uzyskiwania z pracy zarobkowej dochodów wystarczających na pokrycie niezbędnych potrzeb życiowych w miejscu zamieszkiwania. (I. S. A. I. inw. 1374/36 9.6.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1012).*

22 u. 4.

Pod pojęcie ułomności fizycznej lub psychicznej w rozumieniu art. 22 ust. 4 ustawy z 17 marca 1932 o zaopatrzeniu inwalidzkim poz. 31/35 Dz. Ust. podpadają również nieuleczalne choroby. (I. S. A. l. inw. 135/36 9.4. 1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1010).*

24.

Według art. 24 ustawy inwalidzkiej z 18 marca 1921 r. (Dz. Ust. poz. 195 i z 1929 r. poz. 229) termin dla zgłoszenia roszczenia o zaopatrzeniu inwalidzkim liczy się od chwili opuszczenia służby wojskowej, a nie od chwili zawiadomienia o zwolnieniu ze służby wojskowej po poprzednim bezterminowym urlopowaniu. (I. S. A. l. inw. 189/37 12.2.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1008).*

29 u. 1 pt. 3.

W wypadku uznania osoby za inwalidę dopiero po jej śmierci, termin jednoroczny, przewidziany w art. 29 ustęp 1 p. 3 ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim poz. 31/35 Dz. Ust., dla zgłoszenia roszczenia o zaopatrzenie dla pozostałych po inwalidach, rozpoczyna się dopiero od dnia doręczenia pozostałym orzeczenia właściwej Komisji Inwalidzkiej, uznającej zmarłego za inwalidę. (I. S. A. l. inw. 3534/35 17.3.1937. — *P. O. S. 3/38 p. 1003).*

—

f) R. R. M. 6.3.1934 (p. 165) o zasiłku wyrównawczym dla prowizorycznych funkcjonariuszy państwowych.

1.

Przy obliczaniu zasiłku wyrównawczego dla prowizorycznego funkcjonariusza państwowego — w rozumieniu § 1 rozp. R. M. z 6.3.1934 Dz. Ust. poz. 165 i § 63/4 rozp. R. M. z 19.12. 1933 Dz. Ust. poz. 781 — od poborów netto, stanowiących podstawę tego obliczenia, nie może być potrącona składka ubezpieczenia społecznego faktycznie przez tego funkcjonariusza nieuiszczona, np. dlatego, że jako lekarz został od tego ubezpieczenia zwolniony. (N. T. A. l. rej. 1243/35 3.4.1938. — *R. P. E. S. 1/39 s. 181).*

—

g) R. R. M. 28.5.1934 (p. 513) w sprawie wyk. ust. 11.12.1923 (p. 160/34 r.).

14; 33.

Zastrzeżenie, zawarte w akcie łaski, według którego akt łaski nie powoduje przywrócenia utraconego stopnia wojskowego, utrzymuje w mocy dodatkową karę degradacji, a w konsekwencji i jej skutki ustawowe tj. utratę prawa do emerytury. (N. T. A. l. rej. 171/36 30.3. 1938. — *Wojsk. Prz. Pr. 1/39 s. 741).*

—

h) R.M.O.S. 26.11.1926 (p. 628) o czasowym zmniejszeniu liczby dni pracy, uważanych za tydzień podlegania obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, w odniesieniu do niektórych kategorii robotników sezonowych.

1.

Za tydzień podlegania obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w rozumieniu § 1 rozp. Ministra Opieki Społ. z 26 listopada 1936 poz. 628 Dz. Ust. uważać należy 4 dni pracy chociażby z przerwami, niezależnie od ich rozmieszczenia w tygodniach kalenda-

rzowych. (N. T. A. 1. rej. 3338/37 9.11.1938. — *O. P. A. 2/39 p. 51A).*

—

i) Ust. 14.4.1937 (p. 225) o zmianie ust. 17.3.1932 (p. 31/35 r.) o zaopatrzeniu inwalidzkim.

4.

Zapatrywanie prawne Inwalidzkiego Sądu Administracyjnego wyrażone w wyroku z 26 lutego 1936 r. l. Inw. 803/35 odnosi się do stanu prawnego obowiązującego przed wejściem w życie dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 22 listopada 1935 r. poz. 522 Dz. Ust.

Po wejściu w życie powyższego dekretu z roku 1935, a przed wejściem w życie ustawy z 14 kwietnia 1937 r. poz. 225 Dz. Ust., władzy nie przysługiwało prawo poddania inwalidy z urzędu ponownemu badaniu, celem ustalenia stopnia utraty zdolności zarobkowej określonego poprzednim prawomocnym orzeczeniem Komisji Inwalidzkiej na stałe. (I. S. A. l. inw. 1069/37 28.5.1938. — *P. O. S. 3/38 p. 1011).*

—

3. PODZIAŁ WŁADZ.

A. WŁADZA SĄDOWA.

a) Ust. 14.4.1937 (p. 220) o zmianie ust. o ustroju sądów powszechnych.

591—4.

Postanowienia art. 591 do 594 ustawy z dn. 14. 4.1937 r. o zmianie ustroju sądów powszechnych (Dz. Ust. poz. 220), dotyczące ferii sądowych, należy stosować również do spraw rozpoznawanych w myśl art. XXXVI przep. wprow. K. P. C. według ustawy postępowania cywilnego z dnia 20 listopada 1864, 1 sierpnia 1895, 30 stycznia 1877. (S. N. C. III. 2915/37 15.10.1938 uchw. 7 sędziów. — *R. P. E. S. 1/39 s. 169).*

COLLOQUIUM IURIDICUM

W dziale „Colloquium iuridicum“ zamieszczane są nadsyłane przez Czytelników zapytania z wszelkich dziedzin praktyki prawniczej.

Każdy czytelnik „Prasy Prawniczej“ ma prawo nadsyłania zarówno pytań, jak i odpowiedzi wzgl. wyjaśnień na zapytania, które zostały ogłoszone.

PYTANIA.

REKONSTRUKCJA ZNISZCZONEGO ARCHIWUM SĄDOWEGO.

93. Jakim trybem należy rekonstruować zniszczone skutkiem spalenia się archiwum sądowego:

1) akta procesowej sprawy cywilnej:

a) w razie spalenia akt przed wydaniem wyroku I-ej inst.,

b) w razie spalenia akt po wydaniu wyroku I-ej inst., lecz przed uprawomocnieniem się tego wyroku z powodu zapowiedzenia, lub wniesienia apelacji,

c) w razie uprawomocnienia się wyroku.

2) akta sprawy karnej;

3) jakim trybem należy uzyskać klauzulę wykonalności w wypadku przytoczonym powyżej pod 1) c).

—

DAROWIZNA DOKONANA PRZEZ OJCA.

94. Ojciec darował aktem notarialnym jednemu z 5-ga dzieci 1/4 osady i drugiemu oddzielnym aktem not. reszt. 3/4 osady. Innego majątku nie posiada.

Czy należy traktować obie darowizny jako dział majątku w trybie art. 1075 K. N. i nast., czy też jako samodzielne darowizny ulegające ewentualnej redukcji oraz czy obdarowani mogą wystąpić o podział sądowy majątku zgodnie z aktami darowizn za życia darczyńcy. (Od miana: *ojciec posiada tylko dwoje dzieci obdarowane).*

—

WŁAŚCIWOŚĆ SĄDOWA.

95. Jaka jest prawidłowa właściwość rzeczowa Sądu w sprawach o rozgraniczenie posiadłości w związku z art. XVII p. 9 p. w. K. P. C. i uwagą 1 do art. 400 U. P. C.

—

POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE.

96. Urzędnik pocztowy został prawomocnym orzeczeniem dwóch instancyj dyscyplinarnych wydalony ze służby za przyjmowanie łapówek. Komisje dyscyplinarne uznały go winnym występku służbowego z § 18, 19, 20, 21, 22, 33 i 71 Rozporz. Rady Ministrów z 1.1.1934 r. (Dz. U 4-25) i wymierzyły karę wydalenia ze służby. Późniejszym wyrokiem Sądu Apelacyjnego urzędnik ten został uniewinniony od zarzuconych mu identycznych przestępstw z art. 290 § 1 i 140 K. K. za jakie w postępowaniu dyscyplinarnym został skazany na wydalenie ze służby.

Wniesione dwukrotnie podania o wznowienie postępowania dyscyplinarnego Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna odrzuciła, motywując, iż wyrok sądowy w sprawach o przestępstwa

karne funkcjonar. państw. nie stoi na przeszkodzie wydania przez komisję dysc. innej oceny zarzuconych czynów (wyrok N. T. A. z 18.10.1928 L. rej. 1998/26) i nie stanowi nowego środka dowodowego, wymaganego w § 43 Rozp. Rady Min. z 2.7.1936 r. o postęp. dyscypl. (Dz. U. 57—417) dla wznowienia postępowania

Istnieje jednak inny wyrok N. T. A. z 26. 3.1927 L. rej. 1696/25, w którym N. T. A. orzekł, iż prawomocny wyrok sądowy, uniewinniający funkcjonariusza państwowego z zarzutu oszczerstwa, za który wydalony został ze służby, stanowi dostateczną podstawę dal władzy orzekającej do podania rewizji orzeczenia o wydaleniu.

Wobec wniesienia komisji dyscyplinarnej III instancji przy Prezesie Rady Ministrów, do której możnaby zaskarżyć uchwałę Odwoławczej Komisji Dysc. w przedmiocie odmowy wznowienia postępowania dyscyplinarnego w sprawie poruszonej — jakie ew. środki prawne przysługują stronie dla obalenia uchwały Komisji i odzyskania utraconych przez nią praw emerytalnych?

—

DŁUGI ROLNICZE.

97. Na skutek wniosku z października 1932 r. został w grudniu 1932 r. do ksiąg wieczystych zapisany dług gruntowy. Dług ten był płatny 1 stycznia 1934 r. Z odsetkami zalega dłużnik od 15.10.1934 r. Przed Sądem Okręgowym twierdził dłużnik, że wbrew dowodowi z dokumentu powstał dług już w kwietniu 1932 r. a to na skutek rzekomych u s t n y c h ugód z wierzycielem (art. 21 ustęp (2) punkt 2 ustawy z 28.3.1933 o urzędach rozjemczych dla spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich — D. U. R. P. nr 29) Sąd Okręgowy polecił przeto wierzycielowi, by ten postarał się o zaświadczenie Urzędu Rozjemczego, że dług ten powstał po 1 lipca 1932 r. (art. 4 rozporz. Prez. Rzeczp. z 24.10.1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych — D. U R. P. nr 94).

1) Czy, o ile orzeczenie Urzędu Rozjemczego wypadnie pozytywnie, będzie ono mogło służyć za t y t u ł w y k o n a w c z y dla wierzyciela? (art. 28 wyżej przytoczonej ustawy o Urzęduch Rozjemczych),

2) Czy przewidziane w art. 41 wyżej przytoczonej ustawy o uporządkowaniu długów rolniczych 28 rat półrocznych rozpoczną biec od daty orzeczenia, względnie wyroku Sądu Okręgowego, czy też już od 1 kwietnia 1935 r. i zatem siedem zaległych rat półrocznych byłyby natychmiast płatne z odsetkami po dniu 1 listopada 1934 r., o ile orzeczenie wypadnie negatywnie dla wierzyciela?

3) Jaka jest w wypadku 1 i 2 dalsza procedura i egzekutywa, zwłaszcza jeżeli Urząd Rozjemczy w orzeczeniu wypowie się tylko w sprawie merytorycznej w myśl wniosku mojego a pominie sprawę początku płatności rat półrocznych? Czy sprawa w jednym i drugim wypadku musi koniecznie powrócić przed Sąd Okręgowy, czy też na podstawie orzeczenia można się bezpośrednio zwrócić do komornika sądowego?

—

NIEOPŁACONE POWÓDZTWO WZAJEMNE.

98. Czy w myśl art. 210 p. 2) K. P. C. — pozwany może wytoczyć powództwo wzajemne przeciwko powodowi w taki sposób, że pismo obejmujące roszczenie wzajemne nadane za pośrednictwem poczty i odebrane w sekretariacie sądowym oraz dołączone do aktów sprawy w dniu rozprawy, jednak przed rozpoznaniem sprawy b e z o p ł a t ma spowodować odroczenie rozprawy w całości i udzielenie pozwanemu tygodniowego terminu na wniesienie opłat (stosownie do przep. art. 141 § 1 K. P. C.), czy też brak opłat winien pociągnąć za sobą bezskuteczność takiego powództwa wzajemnego.

—

ZRZECZENIE SIĘ WŁASNOŚCI SPADKU W FORMIE UKŁADU POJEDNAWCZEGO.

99. W roku 1924 zmarł gospodarz, po śmierci którego pozostało 6 ha gruntu nadziałowego (nadanego). Spadkobiercami pozostało 4 dzieci — 3-ch synów i 1 córka, więc spadek winien być podzielony pomiędzy nimi w równych częściach.

W roku 1925 na skutek powództwa jednego ze współspadkobierców, wynikła sprawa sądowa o zakłócenie posiadania przez jednego ze spadkobierców, przy czym w Sądzie został zawarty układ pojednawczy, mocą którego córka zmarłego pozostawiła w swoim posiadaniu dożywocie półtora ha z masy spadkowej.

Jestem tego zdania, że układ pojednawczy zawarty w Sądzie w sprawie wynikłej z powództwa o z a k ł ó c e n i e p o s i a d a n i a, nie pozbawił prawa własności córki do należącego jej tytułem schedy spadkowej obszaru półtora ha.

Upraszam o wyjaśnienie.

—

SKUTKI ŚMIERCI PRZYRZEKAJĄCEGO SPRZEDAŻ.

100. „A" zawarł umowę, mocą której przyrzekł sprzedać „B" działkę gruntu; w pewien czas po tym umarł, nie pozostawiwszy spadkobierców oprócz żony, która nadal użytkuje majątek zmarłego, z którego ten ostatni zobowiązał się sprzedać działkę gruntu. Umowa zawarta nie w formie aktu notarialnego, a je-

dynie zostały uwierzytelnione przez notariusza podpisy.

Nabywca z mocy umowy przyrzeczenia sprzedaży („B") chce uzyskać tytuł własności na nabytą od „A" działkę. Według mego zdania „B" winien zwrócić się do Sądu z prośbą o wyznaczenie kuratora celem zastąpienia zmarłego „A".

Wobec zaszłych okoliczności Sąd może zasądzić na rzecz „B" cenę sprzedaży przezeń zapłaconą na rzecz zmarłego „A" oraz odszkodowanie umową przedwstępną przewidziane, bo umowa przedwstępna została zawarta nie trybem przez prawo zobowiązaniowe przewidzianym.

A czy można byłoby obecnie akt kupna-sprzedaży, przedmiotu objętego powyższą umową przyrzeczenia sprzedaży? w jaki sposób można byłoby to urzeczywistnić?

STWIERDZENIE OBYWATELSTWA.

101. Czy przysługuje uprawnienie do stwierdzenia obywatelstwa (według ustawy o obywatelstwie polskim przy uwzględnieniu Traktatu ryskiego) osobie, która urodziła się na terenie b. zaboru rosyjskiego (Łuck) w r. 1913 i ojciec danej osoby jest zapisany do ksiąg stałej ludności przed rokiem 1915, lecz umarł w roku 1920, t. j. przed wejściem w życie ustawy o obywatelstwie (Dz. U. R. P. nr 7, poz. 44), a która jak wiadomo obowiązuje od dnia 31 stycznia 1920 r.

W czasie zakreślonym dla opcji, t. j. w chwili ratyfikacji traktatu ryskiego (30.4.1921 r.) żył ubiegający o obywatelstwo przy matce, ta zaś w wyciągu ksiąg stanowych (ludności) przy zmarłym mężu nie figuruje.

—

ODPOWIEDZI.

MOC OBOWIĄZUJĄCA ART. 135 PRAWA O NOTARIACIE.

Ad. 59. Wobec wprowadzenia K. Z. i uchylenia ks. IV t. X cz. I Zw. Prawa rosyjsk. należy uznać art. 135 pr. o notariacie (Dz. Ust. poz. 609/34) za uchylony, jednakże możliwość zgłaszania notariuszowi do oblaty pełnomocnictw, umów najmu i inn. wynika m. zd. pośrednio z § 26 taksy notarialnej (Dz. Ust. poz. 517/35), gdzie jest mowa o wynagrodzeniu za „inne czynności", choć tego terminu pr. o notariacie nie wymienia.

Antoni G o l d m a n, adw.
(Radzyń Podlaski).

—

ZAŚWIADCZENIE GMINY JAKO DOWÓD PRAWA WŁASNOŚCI NIERUCHOMEJ.

Ad. 67. W praktyce notariusze za podstawę do sporządzenia aktu uznają zaświadczenia gminy, stwierdzające posiadanie nieruchomości w ciągu lat 30, czyli nabycie jej na własność przez sprzedawcę.

Antoni G o l d m a n, adw.
(Radzyń Podlaski).

—

ZWROT DOBROWOLNEJ NADPŁATY CZYNSZU KOMORNIANEGO.

Ad. 71. Lokator w warunkach w tym pytaniu określonych nie będzie mógł skutecznie przeciwstawić roszczeniu właściciela realności o zwrot nadmiernie pobranych lichwiarskich odsetek, swojego roszczenia o zwrot nadpłaconego czynszu, z następujących powodów: Obowiązek płacenia czynszu wyższego aniżeli określonego w art. 5 ust. o ochr. lokat. stanowi zobowiązanie naturalne. Podobnie jednak, jak nie można takiego zobowiązania wymusić w drodze procesu, tak samo nie można domagać się skutecznie zwrotu świadczenia naturalnego, chyba, że zostało ono uskutecznione pod warunkami określonymi w art. 131 ust. 3 K. Z. Gdyby nawet czynsz dobrowolnie płacony przez lokatora w wysokości wyższej od ustalonej, był przez tego lokatora płacony w tej wysokości przed jego ustaleniem nie tylko z tego powodu, że był on uzasadniony stosunkami najmu w danej miejscowości i w ślad za czym nie mógł być uznany za wygórowany, to skoro tylko przyjmie się, że dany czynsz był płacony przez lokatora *dobrowolnie*, wówczas już po myśli art. 131 K. Z. nie mógłby się domagać dany lokator zwrotu nadpłaconego czynszu, obojętnie czy w drodze osobnego pozwu, czy też w drodze zarzutu potrącenia. Jeżeli do tego dodamy, że dany lokator właściwie czynszu nie płacił, lecz pokrywał go lichwiarskimi procentami, które pobierał od wynajmującego, to tym bardziej należy uznać powyższe stanowisko za słuszne, a to z powołaniem się na przepis art. 56 § 1, 60, 107 i 108 K. Z.

Dr J. B a l k e n - N e u m a n, adw.
(Lwów).

—

PODSTAWOWE KOMORNE.

Ad. 78. Czynsz najmu za pomieszczenia podlegające ustawie o ochr. lokat. unormowany jest odnośnie swej wysokości przepisem art. 5 ust. o ochr. lokat. Przepis ten ma charakter po części także i publiczno - prawny, a ustalenie czynszu najmu odbywa się i wywiera wpływ nie tylko odnośnie wysokości czynszu

jako takiego, ale i także skutkuje wysokość świadczeń publicznych, jak w sprawie podatku od lokali, od nieruchomości i t. d. Gdy zatem *nowy* lokator nie potrafi wykazać, że ustalenie czynszu najmu po dniu wejścia w życie ustawy o ochr. lokat. z 11.4.1924 r. nie zostało przeprowadzone w sposób wykraczający przeciw ustawie lub dobrym obyczajom (np. w drodze zmowy poprzedniego lokatorem z danym lub poprzednim właścicielem realności) natenczas ustalone podstawowe komorne winno obowiązywać i każdego innego lokatora, posiadającego prawo najmu danego mieszkania. Gdyby nawet stanąć na innym stanowisku, to jak długo dany lokator nie uzyska *nowego* orzeczenia, czynsz najmu ustalającego i to prawomocnego, nie może być mowy o tym, by lokator ten mógł płacić skutecznie czynsz niższy aniżeli ustalony, i by między nim a pomiędzy właścicielem realności mógł zachodzić *spór* o wysokość podstawowego komornego w rozumieniu art. 11 ust. 3 ust. o ochr. lokat. i ze skutkami w tymże artykule wymienionymi. Przeciw powyższemu poglądowi nie przemawia orzeczenie S. N. z 29. 11.1937, C. II. 1282/37 O. S. P. 1938 poz. 336, str. 364, gdyż jak się okazuje, teza powyższego orzeczenia, że mianowicie *„ustalenie wyrokiem komornego podstawowego w stosunku do poprzedniego lokatora, nie stanowi powagi rzeczy osądzonej w stosunku do lokatora następnego“* — jest zbyt ogólnikową, co wynika z przytoczonego w powyższym orzeczeniu stanu faktycznego. Gdyby zresztą teza powyższa była słuszna, to wynikałoby jedynie z niej to, że w nowym sporze o ustalenie podstawowego komornego nie mogłaby strona z powołaniem się na zarzut rzeczy prawomocnie osądzonej, spowodować odrzucenia pozwu a limine po myśli art. 213 K. P. C., lecz to, że sąd merytorycznie spór rozstrzygnie i merytorycznie sprawę załatwi, kierując się oczywiście merytoryczną oceną sprawy, t.j. wysokością czynszu zawartą w poprzednim orzeczeniu, chyba, gdyby zainteresowana strona zdołała wykazać, że zaszły jakiekolwiek nowe okoliczności, uzasadniające inną wysokość komornego i taki był cel uchylonego art. 20 ust. 2 ust. o ochr. lokat. Następnie orzeczenie to ma i to znaczenie, że w wypadku istniejącego już orzeczenia o wysokości podstawowego komornego, to na wypadek, gdy orzeczenie to zapadło w postaci wyroku, nie zachodzi konieczność wdrożenia sporu o wznowienie, który zresztą nie byłby uzasadniony i z tego powodu, gdyż chodzi o inne osoby, a nie o te, które brały udział w poprzednim postępowaniu. S. N. w powyższym orzeczeniu słusznie podkreśla, że podobnie jak z brzmienia art. 382 K.P.C. wynika, że zarzut rzeczy osądzonej ma tylko wyrok prawomocny zapadły między tymi samymi stronami, to i w postępowaniu niespornym po myśli § 18 patentu niespornego, obowiązującego na terenie *b. zaboru austr.* również nie nastąpi powaga rzeczy osądzonej, skoro czynsz został ustalony nawet w postępowaniu niespornym — w stosunku do trzeciej osoby, skoro osoba ta w postępowaniu udziału nie brała.

W niniejszym zatem przypadku nie można wprawdzie mówić o powadze rzeczy osądzonej *w znaczeniu formalnym*, lecz należy stwierdzić, że ustalenie czynszu najmu zapadłe odnośnie tego samego mieszkania między innymi stronami, wywiera *materialne skutki* w stosunku do każdego nowego lokatora. Co praktycznie na jedno wychodzi.

Dr J. Balken-Neuman, adw. (Lwów).

—

Ad. 78. Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z 2 października 1934 r. C. I. 2259/33 spór o wysokość komornego przewidziany w ust. 3 art. 11 ustawy o ochronie lokatorów, powstaje wówczas, gdy lokator zakwestionuje wysokość żądanego przez wynajmującego, a dotychczas przez urząd rozjemczy czy sąd w sprawie *między danymi stronami* nie ustalonego komornego .

Wynika stąd, że nie ma sporu o wysokość komornego, jeżeli zostało ono między danymi stronami już ustalone przez sąd lub urząd rozjemczy.

Jeżeli bowiem komorne dotyczące tego samego lokalu *między tymi danymi stronami* zostało już ustalone prawomocnie, to dla tych samych stron zachodzi odnośnie tego lokalu res iudicata (art. 213 K. P. C.), gdyż sprawa między tymi samymi stronami o to samo roszczenie zostało już osądzona.

Jeżeli zaś komorne było ustalone pomiędzy właścicielem domu a *poprzednim* lokatorem, to ustalenie takie w żadnym wypadku nie może obowiązywać nowego lokatora, bez względu na to czy okoliczność ta była mu w chwili wynajmowania lokalu znana, czy też nie.

Nowy lokator, który w poprzednim sporze żadnego udziału nie brał, nie może być pozbawiony prawa żądania ustalenia podstawowego komornego na podstawie wszystkich jemu dostępnych dowodów. W stosunku do niego nie zachodzi res iudicata. Często mogłoby się zdarzyć, że właściciel domu fikcyjnie z osobą podstawioną ustala podstawowe komorne przed wprowadzeniem się nowego lokatora. Nowy lokator mógłby nawet nie wiedzieć o tym, że komorne zostało już co do lokalu quaestionis ustalone. Nie może więc go takie ustalenie podstawowego komornego obowiązywać.

Inaczej sprawa przedstawiałaby się, gdyby

nowy lokator był następcą prawnym poprzedniego lokatora, czy to uniwersalnym, czy też tylko nabywcą danego mieszkania. W takim razie wchodzi on we wszystkie prawa i obowiązki poprzedniego lokatora i bez względu na to, czy wiedział o poprzednim ustaleniu podstawowego komornego, czy nie, ustalenie to będzie go obowiązywało.

Ignacy Eugeniusz Rosenberg, adw. (Warszawa).

—

JAKIE CZYNNOŚCI KWALIFIKUJĄ PRACOWNIKA UMYSŁOWEGO.

Ad. 82. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. nr 35, poz. 323 z 1928 r.), pracownikami umysłowymi są osoby spełniające czynności administracyjne i nadzorcze, a w konkretnym przypadku zarządcy i kierownicy wszelkich gospodarstw rolnych i leśnych lub połączonych z nimi przedsiębiorstw, nadto wszelkiego rodzaju oficjaliści rolni i leśni. Wymienione osoby są pracownikami umysłowymi bez względu na wiek, wykształcenie, przynależność państwową, rodzaj i wysokość wynagrodzenia, tytuł i nazwę pracownika itp. (S. N. I. Zb. Urz. 117/30, S. N. III. Zb. Urz. 240/32 i OSP. XI. 160). Nie ważny jest przy tym warunek umowy, mocą którego pracownik umysłowy zgodził się podlegać przepisom dotyczącym robotników; tak samo nie wchodzi w rachubę rodzaj i wielkość przedsiębiorstwa, w którym pracownik jest zatrudniony, a także fakt, że pracownik został zgłoszony do instytucji ubezpieczeń społecznych jako pracownik fizyczny (wniosek a contrario z orzeczenia S. N. Zb. Urz. 41/34, 86/34, 353/34).

W podanym przykładzie, czynność angażowania (werbowania) robotników, dozorowanie tych robotników sprowadzające się do pilnowania, by nie próżnowali, wypisywanie dla nich list i kwitów płacy, zwłaszcza jeśli były to zajęcia zlecone przez szefa (właściwego kierownika technicznego), nie powinny jeszcze przesądzać o przymiocie pracownika umysłowego (S. N. z 9.8.1934 r. C. II. 854/34). Jednakże o przymiocie tym całkowicie przesądza okoliczność, że dany pracownik „przyjmował“ czy też „odrzucał“ robotę, wykonaną przez pozostających w jego zawiadywaniu robotników. Zwłaszcza, jeśli czynność ta była przezeń uskuteczniana w sposób samodzielny (por. S. N. Zb. Urz. 280/34).

Jerzy Falenciak (Warszawa).

Prace nadesłane

Dr Roman Longchamps de Berier, profesor Uniwersytetu J. K. i członek Komisji Kodyfikacyjnej: „Zobowiązania“. Wydanie drugie, Lwów 1939, duża 8°, str. 652.

Wydawany od dłuższego czasu w postaci kolejnych zeszytów tom II wydawnictwa ogólnego pod zbiorowym tytułem „Polskie Prawo Cywilne“ (w opracowaniu członków Komisji Kodyfikacyjnej, prof R. Longchamps de Berier, prof. K. Przybyłowskiego i prof. J. Wasilkowskiego), ukazał się obecnie w całości, jako drugie i częściowo zmienione i uzupełnione wydanie.

Układ i treść omawianego dzieła pokrywa się na ogół z wydaniem pierwszym, jednakże — jak autor zaznacza we wstępie — uzgodniono tekst z najnowszym stanem ustawodawstwa po dzień 1 września 1938 r. oraz dokonano poprawek omyłek dostrzeżonych w wydaniu pierwszym. Całość, oprócz wstępu, podzielona jest z grubsza na dwie części zasadnicze, obejmujące — wzorem Kodeksu Zobowiązań — część ogólną i część szczególną. Układ materii, w ramach powyższych części, pokrywa się również z układem legalnym, wprowadzonym przez Kodeks Zobowiązań. Z tych też względów praca ta spełnia jednocześnie dwa zadania: z jednej strony stanowi opracowanie systematyczne, z drugiej zaś — jest szczegółowym komentarzem do Kodeksu Zobowiązań.

Ze względu na osobę autora, członka Komisji Kodyfikacyjnej, współtwórcy Kodeksu Zobowiązań i autora uzasadnienia, wydawanego przez Komisję Kodyfikacyjną do projektu tego prawa — wywody autora, w niniejszej pracy zawarte, posiadają charakter niezmiernie ważny z punktu widzenia interpretacyjnego. Aczkolwiek, ze względu na rodzaj wydawnictwa, nie może im przyznać mocy wykładni autentycznej w ścisłym znaczeniu tego pojęcia, to jednak — ze względu na osobę autora — posiadać będą one zawsze taki charakter w praktyce obrotu, szukającej oparcia przy wykładni nowych i często skomplikowanych przepisów Kodeksu Zobowiązań.

O ile praca niniejsza — dzięki opracowaniu systematycznemu nabiera z jednej strony charakteru podręcznikowego, służącego młodzieży prawniczej do opanowania zasad prawa zobowiązaniowego, o tyle — skutkiem umiejętnie przeprowadzonej wykładni przepisów pra-

wa zobowiązaniowego — stanowi sumienny i szczegółowy komentarz tego prawa. Tak więc praca ta służyć będzie zarówno nauce prawa, jak i stosowaniu tego prawa w praktyce obrotu codziennego.

Analiza prawnicza wywodów, zawartych w „Zobowiązaniach“ profesora R. Longchamps de Berier przekracza ramy niniejszej wzmianki recenzyjnej; trudno też podkreślić walory naukowe i zalety praktyczne recenzowanej książki, obejmującej jeden z najważniejszych działów nowego polskiego prawa prywatnego. O tym jednak, iż książka ta znalazła uznanie w polskim świecie prawniczym świadczy najdobitniej już ta okoliczność, iż pierwsze jej wydanie zostało wyczerpane w tak stosunkowo krótkim czasie, co jest prawdziwą rzadkością w polskich stosunkach wydawniczych.

Należy też przypuszczać, iż i drugie wydanie stanowić będzie zarówno podręcznik dla licznych pokoleń prawniczych, stanowiąc książkę konieczną i nieodzowną, czy to przy studiach prawa zobowiązaniowego, czy też przy praktycznym jego stosowaniu w życiu codziennym.

Adam Daniel Szczygielski.

—

Stanisław Borowski: „Kodeks Stanisława Augusta“. Zbiór dokumentów. Nakładem Towarzystwa Prawniczego w Warszawie. Warszawa 1938, duża 8°, str. 348.

Pobieżne choćby przeglądanie różnych publikacyj źródeł prawa przeszłego, historycznego, doprowadza do oceny tych publikacji w dwojaki sposób. Jedne z nich bowiem, to wydawnictwa źródeł jednolitych (w rodzaju np. rzymskiego „Corpus iuris civilis“), opracowywane nieraz przez liczne pokolenia uczonych. Drugie znów, to wydawnictwa obejmujące szereg drobniejszych dokumentów, komplikacyjne niejako, nie dające bezpośredniego wyobrażenia o jakimś instytucie prawnym lub w ogóle o minionej działalności prawotwórczej określonego środowiska (np. brunsowskie „Fontes iuris Romani antiqui“, czy też helcelowskie „Starodawne prawa polskiego pomniki“). Przy jednych i przy drugich wysiłek wydawcy kieruje się nie w stronę układu materiału, a raczej w stronę należytej obróbki tych wszystkich miejsc, które najwięcej nastręczają wątpliwości i najwięcej mogą się przyczynić do wywołania w przyszłości sporów naukowych.

Zbiór dokumentów, wydany przez Stanisława Borowskiego pod tytułem „Kodeks Stanisława Augusta“, nie pozwala się przyrównać bez reszty do odpowiednich wydawnictw polskich i obcych, gdyż wywołuje zainteresowanie nie tylko powabem samej treści, ale i jej układem od pierwszej do ostatniej strony. Trudno też tu poprzestać na czytaniu pewnych tylko fragmentów, z pozostawieniem innych. Drobna bowiem nieraz i błaha na pozór wzmianka zawiera głębszy sens na tle sąsiednich dokumentów. Z tego właśnie powodu „Kodeks Stanisława Augusta“ może liczyć także i na tych czytelników, dla których dawne prawo polskie nie stanowi dziedziny specjalnego zainteresowania.

Dzieło omawiane zawiera w swej treści 54 dokumenty, w większości przypadków po raz pierwszy ogłoszone drukiem. Są to bądź uchwały sejmowe, bądź dokumenty — powołanej w celu opracowania wspomnianego kodeksu — deputacji sejmowej, bądź wreszcie projekty poszczególnych części prawa sądowego w opracowaniu poszczególnych referentów, członków tej deputacji. Nadto autor skrzętnie zebrał odgłosy pracy sejmowej i deputacyjnej, odbijające się we współczesnej prasie codziennej, a również przytoczył znalezione przez się fragmenty korespondencji nadsyłanej pod adresem króla lub też deputacji przez poszczególnych obywateli, zawierającą szereg ciekawych projektów, uwag i dezyderatów w przedmiocie mającego się stworzyć nowego prawa.

Żmudna praca wydawcy powyższej książki pozwoliła na streszczenie — jako całokształtu — dokumentu nad wyraz wartościowego zarówno z punktu widzenia prawnego, jak i obyczajowego, zezwalającego nam obecnie odtworzyć epokę, w której usiłowano stworzyć prawo polskie rodzime oraz drogi i metody jakimi posiłkowano się w celu sformułowania zasad takiego prawa. Głębsze wczytanie się w dzieło powyższe zezwala na wykucie szeregu myśli, jakie nasuwać się muszą przy porównywaniu metod, jakimi społeczeństwo polskie w dobie dzisiejszej szuka odnalezienia polskiego prawa rodzimego, zapominając o prawa tego dawnej historii i tradycji .

Jerzy Faleńciak.

—

Adam Daniel Szczygielski, asystent Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego: *„Nowy polski kodeks handlowy“ („Novijat polski trgovski kodeks“).* Sofia 1938, 8°, str. 17.

Jako odbitka z najpoważniejszego czasopisma prawniczego bułgarskiego „Juridiczeskij Archiv“, ukazała się broszura pod podanym wyżej tytułem w języku bułgarskim (w tłumaczeniu p. Żiwko Stalewa, asystenta Uniwersytetu św. Klimenta Ochrydzkiego w Sofii).— Praca ta dzieli się na: 1. Uwagi wstępne, 2. Imperializm prawa handlowego, 3. Zrównanie prawa handlowego z prawem cywilnym, 4. Integralizm prawa handlowego, 5. Pojęcie przedsiębiorstwa zarobkowego.

Treścią pracy powyższej jest przedstawienie — w stosunkowo wąskich ramach — podstawowych zasad konstrukcyjnych, na których oparte jest polskie prawo handlowe, zawarte

w nowym Kodeksie Handlowym z 1934 r. Jako praca przeznaczona dla prawniczych sfer zagranicznych — obejmuje wyjaśnienie szeregu instytucyj prawa handlowego, wprowadzonych do nowego polskiego prawa, a stanowiących nowość w porównaniu z tradycyjnymi systemami prawnymi romańskim i germańskim.

Wobec tego, że Królestwo Bułgarii znajduje się obecnie w przededniu całkowitej nowelizacji modernizacji swego prawa rodzimego, wydanie powyższej pracy w języku bułgarskim — posiada niewątpliwie poważne znaczenie dla prawnictwa bułgarskiego, dając mu możność bezpośredniego zapoznania się z zasadami konstrukcyjnymi najmłodszego i najbardziej nowoczesnego na świecie prawa handlowego, jakie zawiera w sobie polski Kodeks Handlowy 1934 roku. Z drugiej strony przez wydanie swej pracy w języku bułgarskim — autor przyczynił się znakomicie w kierunku nawiązania kontraktu kulturalnego i prawniczego między Polską i Bułgarią. Praca ta może również przyczynić się do wpływu prawa polskiego (jako prawa najpotężniejszego państwa słowiańskiego) na rozwój rodzimego prawa bułgarskiego.

Mgr Stefan Zieliński.

—

Henryk Warman, magister praw: „Prawo alimentarne". Wyd.: Księg. Prawnicza, Warszawa, duża 8°, str. 148.

Praca omawiana, jak wynika z jej treści, stanowi w swej istocie zebranie i usystematyzowanie całokształtu przepisów prawnych obowiązujących do dnia dzisiejszego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w przedmiocie prawa alimentarnego. Autor skrupulatnie zebrał wszelkie w materii tej istniejące przepisy i podzielił je — celach praktycznych — na cztery części. Część pierwsza obejmuje przepisy obowiązujące w okręgach Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie; część druga — w okręgach Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie i Sądu Okręgowego w Cieszynie; część trzecia — w okręgach Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz Sądu Okręgowego w Katowicach; część czwarta z kolei obejmuje przepisy obowiązujące na obszarze całego Państwa.

Odpowiednie umieszczenie pod przepisami prawnymi przepisy korespondujących oraz orzecznictwa sądowego — tworzą z książki omawianej wygodny zbiór praktyczny. Wartość podnosi też szczegółowy skorowidz rzeczowy.

Mgr Stanisław Drzewiecki.

Kronika

STAŁA DELEGACJA ZRZESZEŃ I INSTYTUCYJ PRAWNICZYCH R. P.

IV ZJAZD PRAWNIKÓW POLSKICH

(Gdynia, 3—6 września 1939)

Komitet Organizacyjny

SEKRETARIAT.

Warszawa, dnia 1 marca 1939 r.

(Gmach Sądu Najw. — pl. Krasińskich 5).

KOMUNIKAT Nr 3.

A. Informacje osobowe.

Komitet Organizacyjny IV Zjazdu Prawników Polskich w Gdyni komunikuje przykrą wiadomość, że z grona wieloletnich członków Rady Głównej Stałej Delegacji, a ostatnio z grona trzech Przewodniczących tejże Rady ubył ś. p. *Prezes Jan Kopczyński*, zasłużony sędzia administracyjny i działacz prawniczy.

—

Uzupełnienie Prezydium z powodu zgonu ś. p. Jana Kopczyńskiego nastąpi w końcu marca r. b.

B. Zmiany Organizacyjne.

Na posiedzeniu w dniu 10 lutego r. b. Prezydium Stałej Delegacji, jako Stały Komitet Wykonawczy Zjazdów Prawników Polskich (patrz Reg. Org. Z. P. P. § 30 lit. b), dokonał ostatecznej decentralizacji administracyjnej ośmiu ośrodków administracyjno - wykonawczych łącznie ze stolicą (Gdynia—Toruń. Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Warszawa, Wilno). W ten sposób Komitet Organizacyjny kolejnego Zjazdu ograniczy się do swych bezpośrednich funkcyj: ogólnego,

metorycznego przygotowania danego Zjazdu, nie łącząc tych funkcyj, jak dotąd, z obowiązkami w dziedzinie potrzeb administracyjno-wykonawczych dla obszaru Apelacji Warszawskiej w odrębnym Komitecie Wykonawczym, którego przewodnictwo objął, analogicznie do innych Prezesów Apelacji p. Prezes Kazimierz Rudnicki. Odpowiednio zmienione zostały §§ 4, 5, 11, 12, 14 i 30 pkt. a) Regulaminu Org. Z. P. P.

C. Wykaz zagadnień i sprawozdań sekcyjnych IV Zjazdu Prawników Polskich.

Podajemy raz jeszcze ostateczny wykaz zagadnień i sprawozdań sekcyjnych IV Zjazdu Prawników Polskich.

I. Sekcja Prawa Publicznego:

1) Rola jednostki w polskim systemie konstytucyjnym: Prof dr Cezary Berezowki (Warszawa). Doc dr Andrzej Mycielski (Wilno).

2) Rola prawnika w administracji Państwa: Adw. Stefan Urbanowicz (Warszawa. Dyr. Dep. Roman Hausner (Warszawa).

II. Sekcja Prawa Karnego:

1) Wzrost przestępczości, a prawno - karne środki zaradcze: Sędzia S. N. Kazimierz Bzowski (Warszawa). Adw. Marian Niedzielski (Warszawa).

2) Rola i uprawnienia pokrzywdzonego w procesie karnym: Prof dr Władysław Wolter (Kraków). Prok. S. N. dr Adam Berger (Lublin—Warszawa).

III. Sekcja Prawa Prywatnego:

1) Wytyczne polskiego prawa morskiego i rzecznego: Prof dr Józef Sułkowski (Poznań). Radca Prok. Gen. dr Wilhelm J. Pawłowski (Gdańsk).

2) Wytyczne polskiego prawa lotniczego prywatnego: Prof. Leon Babiński (Warszawa). Dr Tadeusz Halewski (Lwów).

3)Niepodzielność gospodarstw wiejskich: Podsekretarz stanu prof Adam Chełmoński (Warszawa). Dr Stefan Breyer (Oświęcim).

IV. Sekcja Historii Prawa Polskiego:

1) Elementy obce i rodzime w rozwoju prawa polskiego: Prof dr Adam Vetulani (Kraków). Doc dr Jan Adamus (Wilno).

V. Sekcja Prawa Społecznego :

1) Zagadnienie kodyfikacji polskiego prawa społecznego: Sędzia S. O. Zygmunt Zaleski (Warszawa). Ref. M. O. S. mgr Tadeusz Orlewicz (Warszawa).

2) Obowiązki pracodawcy wobec pracownika w zakresie opieki nad pracownikiem: Sędzia S. O. Stefan Mateja (Warszawa). Adw. Feliks Bocheński (Katowice).

W ten sposób prace przygotowawcze, zarówno w zakresie wykazu zagadnień, jak i listy sprawozdań sekcyjnych IV Zjazdu, zostały w Stałym Komitecie Wykonawczym i w Komitecie Organizacyjnym całkowicie zakończone i cały nacisk położyć należy obecnie na *zyskiwanie referatów indywidualnych*, zarówno za pośrednictwem organów kierowniczych poszczególnych Komitetów Wykonawczych Miejscowych, jak i za pośrednictwem Prezydiów i Zarządów Zrzeszeń i Instytucyj w Stałej Delegacji reprezentowanych, jak wreszcie za pośrednictwem prawniczych Instytucyj urzędowych i ich organów kierowniczych.

Termin składania referatów indywidualnych upływa 31 marca 1939 r.

D. „Pozłotne" na Fundusz Zjazdowy.

Jak to podaliśmy w poprzednich komunikatach, Biuro Komitetu Organizacyjnego IV Z. P. P. (Warszawa, Pl. Krasińskich 5) i Biura Miejscowych Komitetów Wykonawczych we wszystkich ośrodkach rozporządzają zapasem znaczków po cenie 1 zł na Fundusz Zjazdowy. Prosimy o poparcie tej akcji, od powodzenia której w dużej mierze zależy odpowiednia i sprężysta organizacja Zjazdu.

E. Numeracja Miejscowych Komitetów Wykonawczych.

Dla ułatwienia podziału zjazdowych kart uczestnictwa, ewidencji uczestników IV Zjazdu, przydziału ulg kolejowych i t. p., Komitet Organizacyjny prosi, aby Miejscowe Komitety Wykonawcze we wszelkiej korespondencji, poza kolejną liczbą dziennika i rokiem, używały następujących numeracji (cyfra rzymska):

Miejscowy Komitet Wykonawczy: w Katowicach — cyfrę I, w Krakowie — II, w Lublinie — III, we Lwowie — IV, w Poznaniu — V, w Toruniu — VI, w Warszawie — VII, w Wilnie — VIII, w Gdyni — IX.

F. Adresy Biur Miejscowych:

I. Katowice: Sąd Apelacyjny, Pl. Wolności 10 — Adw. dr Ludwik Frendl (junior).

II. Kraków: Rektorat U. J. — Dr Jan Reguła.

III. Lublin: Sąd Apelacyjny, Sekretariat Prezydialny, Krak. Przem. 43.

IV. Lwów:. Prof dr Ludwik Dworzak, ul. Kłuszyńska 7.

V. Poznań: Redakcja „Ruchu Prawniczego", Zamek, pok. nr 9 — mgr Maria Zakrzewska-Bilska.

VI. Toruń: (w stadium organizacji).

VII. Warszawa: Sąd Apelacyjny, pl. Krasińskich — mgr dr Janina Bogucka.

VIII. Wilno: Sąd Apelacyjny, Sekretariat Prezydialny.

IX. Gdynia: Sąd Okręgowy — Sędzia S. Gr. Zygmunt Pernak (Biuro Kom. Wyk. Zjazdu).

Adres Biura Głównego w Warszawie pozostaje bez zmiany: Warszawa, Pl. Krasińskich 5, gmach Sądu Najwyższego — red. Jerzy Przyłuski.

ODEZWA OGÓLNOPOLSKIEGO KOMITETU POŻYCZKI OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ.

Na zebraniu w dniu 2 kwietnia 1939 roku Ogólnopolskiego Komitetu Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej pod wysokim protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej prof. Ignacego Mościckiego i Marszałka Polski Edwarda Śmigłego-Rydza, uchwalono następującą odezwę do społeczeństwa:

Polacy!

Żyjemy w czasach niezwykłych, w których tylko siła daje wolność, a zbrojne pogotowie i nieustająca czujność — zabezpieczają spokojną pracę narodów.

Naród Polski zjednoczony wokół swej Armii i Naczelnego Wodza w spokoju i z godnością oczekuje wszystkiego, cokolwiek może Go spotkać na drodze Jego rozwoju. Jesteśmy gotowi bronić kart naszej historii ostrzem bagnetów, hukiem dział i warkotem stalowych ptaków.

W obliczu rozgrywających się obecnie zdarzeń — musimy według słów Naczelnego Wodza — pracować „choćby w krzyżach trzeszczało" i „o sile nie zapomnieć".

Musimy być silni i potężni, aby utrzymać poszanowanie naszych praw u wrogów i miłość u przyjaciół.

Musimy być uzbrojeni, aby móc jaknajdłużej w spokoju pracować.

Musimy być w każdej chwili gotowi do spełnienia najwznioślejszego obowiązku — Obrony Ojczyzny.

Polacy — Rząd Rzeczypospolitej postanowił rozpisać wewnętrzną Pożyczkę Państwową przeznaczoną na rozbudowę naszych sił powietrznych i wzmocnienie artylerii przeciwlotniczej.

Pamiętajcie, iż każdy nowy samolot, każde nowe działo przeciwlotnicze, to zwiększona gwarancja pokoju dla Polski, — a pracy i dobrobytu dla Jej obywateli. Niechaj całą Polskę okryją skrzydła samolotów, niech Ją ochraniają liczne baterie przeciwlotnicze.

Niechaj rozlegnie się wielki głos wszystkich żyjących w świecie Polaków!

„Dozbroimy Polskę w powietrzu!"

„Nabywajmy Pożyczkę Obrony Przeciwlotniczej!"

Warszawa, dnia 1 kwietnia 1939 roku.

Numer zamknięto dnia 15 marca 1939 r.

Wydawca: w imieniu „Prasy Prawniczej" — Władysław Opatowski.

Redaktor: Adam Daniel Szczygielski.

„Drukarnia Lekarska", Warszawa, Leszno 56, tel. 11-98-73 (biuro) i 11-98-75 (dz. techn.).